

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน
: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลมะเดื่อ

ชุดโครงการวิจัย

การบูรณาการการบริหารจัดการงานพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อย่างยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน

รองศาสตราจารย์ ดร.นงคราญ กาญจนประเสริฐ และคณะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

๒๕๔๗

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

บทคัดย่อ

ในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูมระชนก มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆที่มีเป้าหมายร่วมกัน ในการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ด้วยการสำรวจชุมชน การจัดเวทีประชาคม การประชุมกลุ่มย่อย การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน

ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม มีลักษณะทางกายภาพเชิงอำนาจ ข้อจำกัดการพัฒนา เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มอยู่ในเขตชลประทาน ลักษณะดินค่อนข้างเหมาะสมต่อการเพาะปลูกแต่ใช้ประโยชน์มานานจึงไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ อาชีพหลักของประชาชนคือการทำนา มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เฉลี่ย ๑๗,๖๖๖ บาท ต่อคนต่อปี วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนมีลักษณะเรียบง่ายถึงเมืองกิ่งชนบท ประชาชนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่น จากการทดลองดำเนินกิจกรรมร่วมกันในลักษณะบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆในท้องถิ่น ด้านการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนเพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจน มีผู้สนใจรวม ๘ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มปลูกถั่วฝักยาวปลอดสารพิษ กลุ่มเพาะเห็ดต้นแฉะ กลุ่มเลี้ยงปลาในสระ กลุ่มกระยาสูบ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตูม และกลุ่มเลี้ยงปลาในวงบ่อ ทุกกลุ่มได้เริ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ แต่บางกลุ่มไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ต่อเนื่อง เพราะเป็นช่วงฤดูฝนน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูก และเป็นช่วงฤดูกาลทำนา สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาทำอาชีพเสริม ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของกลุ่มต่างๆยังไม่ค่อยเห็นผลชัดเจนเนื่องจากเป็นเพียงระยะเริ่มต้น แต่ที่สำคัญคือได้วางพื้นฐานให้เกิดกลุ่มอาชีพเสริมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ตลอดจนเป็นการช่วยเหลือคนจนให้ทำงานทำเสริม เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำนำ

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม การดำเนินงานในระยะแรก เป็นการจัดเวทีเพื่อสร้างความเข้าใจกับภาคีวิจัย การรับทราบปัญหาความต้องการ และทดลองปฏิบัติการพัฒนาอาชีพเสริมให้กับประชาชนหรือกลุ่มอาชีพในตำบลมะตูม การสำรวจบริบทชุมชน ผลการปฏิบัติงานภาคีวิจัยมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตามบทบาทหน้าที่ ประชาชนมีความต้องการพัฒนาอาชีพเสริมในระยะแรก จำนวน ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มปลูกถั่วฝักยาวปลอดสารพิษ กลุ่มเพาะเห็ดตีนแมว กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มกระชงสารทนต์ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตูม และกลุ่มเลี้ยงปลาในวงบ่อ กลุ่มเหล่านี้ได้เริ่มดำเนินการแล้ว แต่เป็นการปฏิบัติงานระยะแรก ซึ่งเป็นการวางพื้นฐานให้เกิดกลุ่มอาชีพเสริมที่หลากหลาย ช่วยเหลือคนจนให้มีงานทำเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบโดยตรง รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม คงต้องติดตามประเมินผลและประสานหน่วยงานองค์กรต่างๆ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ประชาชนในชุมชน ตลอดจนนักวิจัยทุกท่าน ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ให้ความร่วมมือ และมีส่วนช่วยให้งานวิจัยโครงการนี้สำเร็จและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

.....
.....

(รองศาสตราจารย์ดร.นงศราญ กาญจนประเสริฐ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

กันยายน ๒๕๔๗

สารบัญ

	หน้า	
บทคัดย่อ		
คำนำ		
สารบัญ	(๑)	
สารบัญตาราง	(๓)	
สารบัญภาพ	(๕)	
บทที่ ๑	บทนำ	
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
	ขอบเขตการวิจัย	๕
	นิยามศัพท์	๖
	วิธีดำเนินการวิจัย	๖
	ระยะเวลาที่ใช้การวิจัย	๘
	สถานที่ทำการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒	องค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย	๑๒
	การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล	๑๓
	วิสาหกิจชุมชน	๒๕
	อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล	๓๒
บทที่ ๓	บริบทชุมชนตำบลมะตูม	๓๕
	สภาพทั่วไปของชุมชน	๓๕
	สภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการปกครอง	๔๒
	องค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม	๔๘

บทที่ ๔	ผลและการอภิปรายผล	๕๕
	ศักยภาพชุมชนและความเป็นอยู่ของประชาชน	๕๕
	การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและปัญหาทั่วไปในตำบลมะตูม	๖๕
	การสร้างความเข้าใจในกระบวนการวิจัยและความต้องการพัฒนาอาชีพ ของประชาชน	๗๐
	การพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน	๘๐
	การบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม	๘๒
	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	๘๖
	สรุปผลการวิจัย	๘๙
เอกสารอ้างอิง		๙๑
ภาคผนวก		๙๓
	ประมวลภาพบริบทชุมชน	๙๔
	การจัดเวทีดำเนินกิจกรรมต่างๆ	๙๖
	การพัฒนาภาคีชุมชนอาชีพเสริม	๙๘
	การศึกษาดูงาน	๑๐๐
	การค้นหามุมปัญหาท้องถิ่น	๑๐๑
	ลักษณะความเป็นอยู่ของกลุ่มคนงาน	๑๐๖
	แบบสัมภาษณ์เกษตรกร	๑๐๙
	แบบสัมภาษณ์ผู้มีรายได้น้อย (คนยากจน) ตำบลมะตูม	๑๑๕
	ตัวอย่างครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (คนยากจน)	๑๑๙
	คณะผู้วิจัย	๑๒๖
	ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย	๑๒๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๑	แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ	๑๐
๒	แผนปฏิบัติการวิจัยระยะแรก	๑๑
๓	ตัวอย่างประเภทวิสาทกิจชุมชนที่เสรีได้นำเสนอไว้	๓๐
๔	จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลมะตูมเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗	๕๒
๕	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไป	๕๓
๖	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร	๕๓
๗	สรุปรายรับรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูมระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๔๑ - ๒๕๔๗	๕๖
๘	จำนวนครัวเรือนและคำร้อยละที่ล้มการมีประชากรตำบลมะตูม	๕๘
๙	ความคิดเห็นด้านการบริหารและการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม	๘๓

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวกที่	หน้า	
๑	ผลการวิเคราะห์ด้านการประกอบอาชีพและลักษณะความเป็นอยู่ของประชากรตำบลมะตูม	๑๐๘
๒	รายชื่อครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (คนยากจน)	๑๑๗

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	กรอบความคิดในการวิจัย	๗
๒	ดัชนีความอยู่ดีมีสุขที่ใช้วัดระดับการพัฒนาแบบองค์รวม	๒๒
๓	แผนที่แสดงเขตการปกครองของจังหวัดลำปาง	๓๘
๔	โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลมะดะมา	๔๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

บทที่ ๑ บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ทั้งด้านบริหารจัดการและด้านงบประมาณ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐกำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเอง และตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง มีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง บริหารบุคคล บริหารงาน บริหารการเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ รัฐบาลเป็นเพียงผู้กำกับดูแลภายใต้กรอบของกฎหมาย เห็นได้จากการมีนโยบายส่งเสริมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี โดยการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเป็นรางวัล ถ้ารับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ด้วยการยึดกรอบการประเมินตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักคุณธรรมและนิติธรรม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม และหลักประสิทธิภาพประสิทธิผล เป็นแนวทางในการประเมินร่วมกับเกณฑ์ชีวิตประสิทธิภาพในการจัดทำกิจกรรม ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ๕ ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต คือพัฒนาธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจน ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านแก้ไขปัญหามลพิษและภัยพิบัติ ซึ่งเกณฑ์การประเมินนี้ได้รับการยอมรับจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไป ดังนั้นการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อใช้เป็นรางวัล นับว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมาก เพราะนอกจากทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความตื่นตัวที่จะแข่งขันกันพัฒนาระบบบริหารงานของตน ให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของสาธารณชนมากขึ้นแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย อย่างไรก็ตามยังมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอีกเป็นจำนวนมาก ที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และการจัดทำกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เห็นได้จากผลจากการประเมินความก้าวหน้า ในการกระจายอำนาจสู่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวมพบว่า ปัญหาการบริหารจัดการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรับรู้และทัศนคติของประชาชนเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทเน้นหนักไปในทางโครงสร้างพื้นฐาน ยังไม่ตอบสนอง

ด้านอาชีพ ความเป็นอยู่ การมีงานทำ การศึกษา สุขภาพอนามัย ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงได้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการที่คนใหม่ในการพัฒนาให้ครอบคลุมตามกฎหมาย จัดสัดส่วนงบประมาณให้มีเนื้อหาด้านคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างสรรค์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะได้เป็นการผ่อนหนักให้เป็นเบา ช่วยลดและป้องกันแรงกระแทกจากภายนอก หรือไม่ให้สิ่งเลวร้ายจากภายนอกมากกระทบได้ การรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดพลังสร้างสรรค์ มีตัวอย่างที่เห็นได้หลากหลายกรณีหลายระดับ ที่ดำเนินการแล้วประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ ดังนั้นจึงควรบูรณาการนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ กิจกรรม งบประมาณ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เชื่อมโยงประสานงานกับกลุ่ม องค์กรชุมชน และหน่วยงานอื่นในพื้นที่ด้วย จึงองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นก็จำเป็นต้องปรับกระบวนการที่คนใหม่ด้วยเช่นกัน โดยร่วมมือกันปรับกลยุทธ์เพื่อค้นหาแบบอย่างการปฏิบัติการที่ดี สำหรับวางแผนการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากร บุคลากร รวมทั้งงบประมาณ ให้รับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น คณะผู้วิจัยและพหุภาคีจึงได้ปรึกษาหารือร่วมกันคัดเลือกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ ๒๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษานำร่องในการแก้ปัญหาความยากจน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมะตุม

ตำบลมะตุม อยู่ในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก องค์การบริหารส่วนตำบลมะตุม (๒๕๔๖) ได้จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๗ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า มีจำนวน ๖ หมู่บ้าน ๑,๓๔๗ ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้น ๔,๐๘๔ คน สำนักงานพัฒนาชุมชน (๒๕๔๖) รายงานรายได้เฉลี่ยรายตำบลมะตุมจากข้อมูล จปฐ.ปี ๒๕๔๕ ตำบลมะตุมมีรายได้เฉลี่ย ๑๘,๖๒๖ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (๒๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี) จุดเด่นรองพื้นที่นี้คือ มีแม่น้ำจำนวน ๒ สาย คือแม่น้ำน่าน และแม่น้ำแควน้อย ตลอดจนสะพาน ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตร นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง นับว่าเป็นพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรเป็นอย่างดี ประชาชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพทางการเกษตร รวมทั้งยังมีหน่วยงานราชการคือสถานีพัฒนาฝีมือแรงงานตั้งอยู่ในพื้นที่นี้ด้วย สำหรับวิสัยทัศน์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตุมประจำปี ๒๕๔๗ มีสาระสำคัญคือ ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ให้ประชาชนมีความรู้

เกี่ยวกับกฎหมายต่างๆอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาชนมีส่วนร่วม หรือประชาคม ตำบล ส่งเสริมการผลิตและการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน ส่งเสริมการพัฒนาคน สถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพ ชุมชนเข้มแข็งมีความสามัคคี อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมให้มีความคงทนถาวรและยั่งยืน ป้องกันปัญหาขาดแคลน ยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ ขอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น จัดเวทีประชาคม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มผลผลิตเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน จัดอบรมพัฒนาคน สถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพ ชุมชนเข้มแข็ง สร้างความสามัคคี ส่วนปัญหาหลักที่เกี่ยวข้องกับความยากจนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลมีหลายอย่าง เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง ขาดวิสัยทัศน์ในการผลิตและการบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ ขาดการส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพและสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร ขาดทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตร ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ขาดการสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้นเมื่อได้พบปะพูดคุยปรึกษาหารือ กับบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับความเป็นอยู่และการพัฒนาอาชีพของประชาชน มีแนวทางการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น ต้องการก่อตั้งคณะทำงานระดับตำบล เพื่อหาแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาให้ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพมีงานทำ มีทุนหมุนเวียนเพียงพอ อัตราการว่างงานในท้องถิ่น ไม่มีที่ดิน แนวทางที่ต้องการดำเนินงานคือ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน หาทางเพิ่มราคาและเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมให้ครัวเรือนทำอาชีพเสริม สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพอย่างถูกวิธี ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และสินค้าจากผลผลิตของประชาชน พัฒนาฝีมือให้มีคุณภาพสามารถออกสู่ตลาดได้ สำหรับการรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาของประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมการผลิตคล้ายคลึงกันในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถรวมกลุ่มกันในโอกาสต่อไปได้ เสนอ

๑. กลุ่มออมทรัพย์	หมู่ ๑-๖ จำนวน ๖ กลุ่ม สมาชิกรวม ๓๐๐ คน
๒. กลุ่มแม่บ้าน	หมู่ ๑-๖ มีสมาชิกรวม ๑๒๕ คน
๓. กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ	หมู่ ๑ จำนวน ๑ กลุ่ม สมาชิกรวม ๑๗ คน
๔. การผลิตเต้าเจี้ยว	หมู่ ๒ มีผู้ผลิตประมาณ ๑๗ ราย
๕. การผลิตกล้วยอบเนย	หมู่ ๑ มีผู้ผลิตประมาณ ๑๗ ราย
๖. การทำนายนครี, ดอกไม้ประดิษฐ์	หมู่ ๓ มีผู้ทำประมาณ ๑๕ ราย

๘. การผลิตกระยาสารท หมู ๑-๖ มีผู้ทำประมาณ ๔ ราย
๘. การผลิตข้าวหลาม หมู ๖ มีผู้ผลิตประมาณ ๑๔ ราย

กิจกรรมเหล่านี้ เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ มิได้ดำเนินงานในรูปกลุ่มที่ชัดเจน สำหรับกลุ่มที่มีอยู่ดำเนินงานมานาน้อยแตกต่างกันประมาณ ๒-๕ ปี กิจกรรมของกลุ่มไม่ค่อยต่อเนื่องตลอดปี เพราะประชาชนบริหารจัดการกันเอง ยังไม่มีผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องจริงจัง เป็นเพียงมีการผลิตประเภทเดียวกัน ดังนั้นถ้าหากภาคีได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในพื้นที่ ทดลองวางแผนบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนากลุ่มร่วมกัน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพ เช่น กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ และผู้ผลิตกระยาสารท หรือกลุ่มคนงานที่ต้องการทำอาชีพเสริมรายอื่นๆ ด้วยการเพิ่มมูลค่าการผลิต หรือปรับปรุงการผลิตให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน พัฒนามลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายรูปแบบ มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเชื่อมโยงประสานกันเป็นเครือข่ายเกื้อหนุนเรื่องกันและกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชน จะก่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการ และองค์กรต่างๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน ในการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น
๒. เพื่อค้นหาทุน ภูมิปัญญา และทรัพยากรในท้องถิ่น มาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน
๓. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และศักยภาพของชุมชน ผู้การเป็นวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เจริญอุตสาหกรรม

๑.๑ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต และปฏิรูประบบการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการของบุคลากรในหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก

๑.๒ องค์การบริหารส่วนตำบลมะตม มีระบบบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๓ เป็นแนวทางในการจัดทำแผนแบบบูรณาการ สำหรับการพัฒนางานด้านอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

๒. เจริญผลผลิต

๒.๑ อาชีพ/ กลุ่มอาชีพ (เดิม/ใหม่) ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งสู่การเป็น วิสาหกิจชุมชน สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ประชาชน/คนจนในท้องถิ่นมีงานทำ มีรายได้เพิ่ม เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น โดยเฉพาะผู้ลงทะเบียนคนจนถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ

๒.๒ ประชาชนเกิดการเรียนรู้ ได้วิถีการคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างเสริม เพิ่มทุนประสมการณ์การทำงาน เกิดความสามัคคี มีความรับผิดชอบ ร่วมมือกันทำงาน มีจิตสาธารณะ รู้จักนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัว และต่อส่วนรวม

๒.๓ เกิดคณะทำงานแบบพหุภาคีที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนา แผนงานอื่น ในการแก้ปัญหาความยากจน หรือพัฒนางานด้านอื่นๆของ อบต.ต่อไป

๒.๔ ได้บทเรียนที่สรุปเป็นองค์ความรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาอาชีพในเชิงวิสาหกิจชุมชน สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านอื่นหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีเป้าหมายที่จะใช้องค์การบริหารส่วนตำบลมะตม จังหวัดพิษณุโลก เป็น จุดศูนย์กลางในการทดลองปรับระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ระหว่างพหุภาคีต่างๆ โดยมีนักวิจัยจากสถาบันราชภัฏพิษณุโลกสงคราม เป็นผู้ประสาน เพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชนในเชิง วิสาหกิจชุมชน

ภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการทำวิจัยครั้งนี้ ประมาณ ๔๐ คน ประกอบด้วย

๑. ทีมนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน ๖ คน

หน้าที่ ดำเนินการในกิจกรรมต่างๆที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย
ติดต่อประสานงานกับภาคีอื่นๆ สรุปผลการวิจัยและจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์เผยแพร่

๒. ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๓ คน

๓. ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑ กบ

๔. ผู้แทนจากพัฒนาชุมชน จังหวัด อ่างทอง จำนวน ๓ คน

๕. ผู้แทนจากศูนย์ช่วยเหลือพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ คน

๖. ผู้แทนจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาคที่ ๒ จำนวน ๒ คน

๗. ผู้แทนจากสถาบันส่งเสริมอินโดจีน จำนวน ๑ คน

๘. ผู้แทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัด จำนวน ๒ กบ

๙. ผู้แทนจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น จำนวน ๒ คน

หน้าที่ หน้าที่ของภาคีต่างๆคือ ร่วมกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้น ให้หรือคิดเห็นเสนอแนะ ร่วม
ประสานงานและติดตามผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งหน้าที่อื่นๆซึ่งที่ประชุมมอบหมาย

๑๐. ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะตูมจำนวน ๖ กลุ่มละ ๘-๑๐ คน
จำนวน ๔๒-๖๐ กบ

หน้าที่ ปฏิบัติการทดลองประกอบอาชีพที่ได้จากการทำประชาคมเน้นความเป็นไปได้
อย่างยั่งยืน เพื่อก้าวเป็นวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายให้สัมพันธ์กันดีมากขึ้น ร่วม
ประชุมและสรุปผลการปฏิบัติงานในเวทีต่างๆ ร่วมสำรวจชุมชน ร่วมศึกษาดูงาน

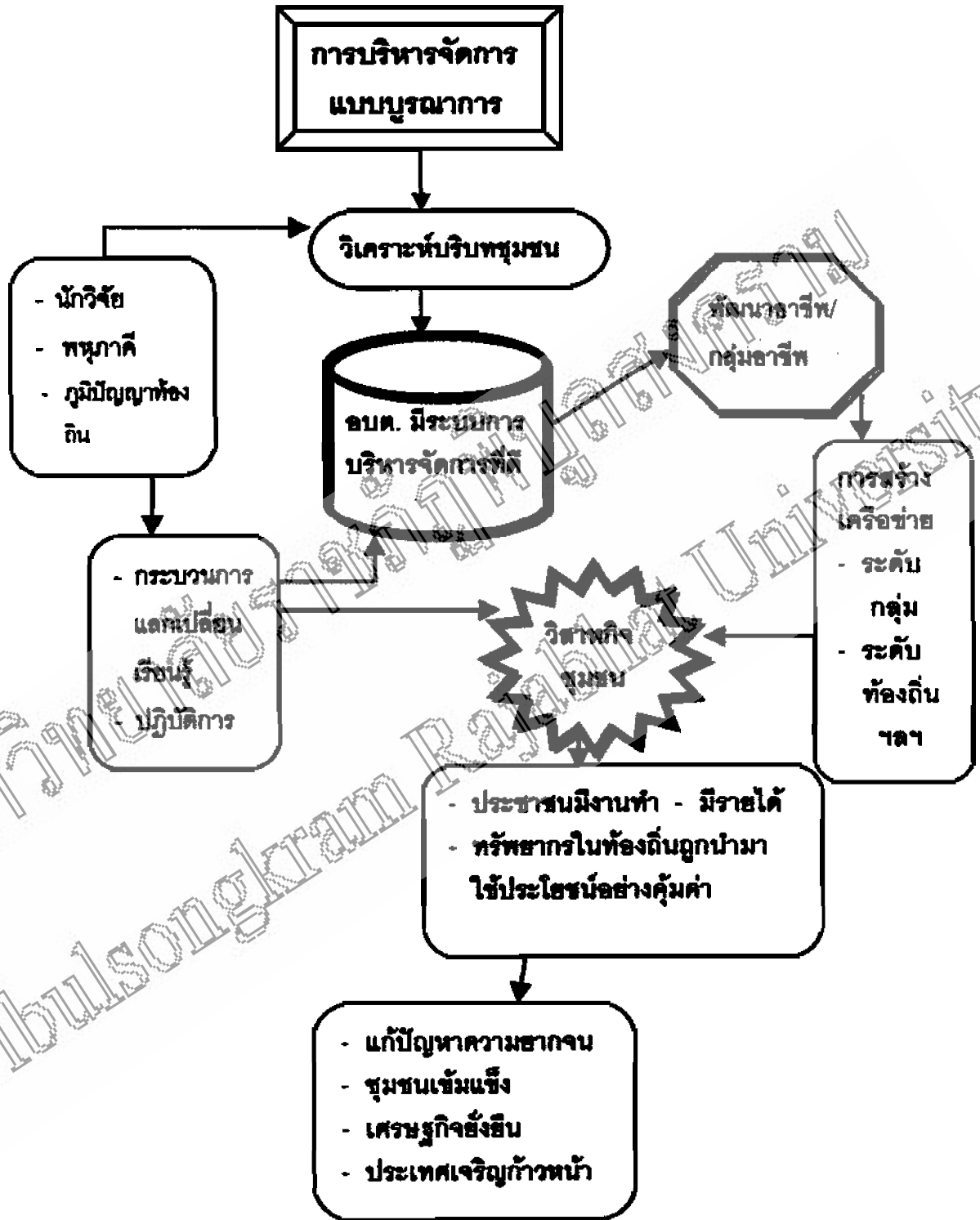
๑๑. นักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน ๖ คน

หน้าที่ ร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทีมวิจัยได้วางแผนปฏิบัติการ และช่วยปฏิบัติการตามที่ได้รับ
มอบหมาย

๑๒. บุคลากรผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม และประชาชนใน
พื้นที่ เช่น ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งบุคคลและผู้สนใจทั่วไป

หน้าที่ ร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทีมวิจัยได้วางแผนปฏิบัติการ และช่วยปฏิบัติการตามที่ได้รับ
มอบหมาย

กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ ๑ กรอบความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

บริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานต่างๆให้ประสบผลสำเร็จ และบรรลุผลตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

บูรณาการ หมายถึง การที่หน่วยงานต่างๆดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะไม่แยกส่วนกันปฏิบัติ ทำให้มีพลังเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งจะส่งผลให้งานที่ปฏิบัติมีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด

พัฒนา หมายถึง ทำให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น

อาชีพเสริม หมายถึง งานที่ทำเพื่อเสริมอาชีพประจำโดยมุ่งหวังให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ภาคี หมายถึง ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการขนาดย่อม และขนาดจิ๋วของชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง (SMCE - Small and Micro Community Enterprise) วิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม มีสมาชิกมากกว่า ๑๕ คน วิสาหกิจชุมชนขนาดจิ๋วมีสมาชิกตั้งแต่ ๕ คน ถึง ๑๕ คน ทุนชุมชน มีทั้งทุนที่เป็นเงินทุน เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นสติปัญญา ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อ และความไว้วางใจกันของชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ครอบครัว (household) คือกลุ่มคนที่ผูกพันเป็นเครือญาติกัน โดยอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันและบริโภคอาหารร่วมกัน

ครัวเรือน หมายถึงครอบครัวที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ครัวเรือนหนึ่งๆอาจมีหนึ่งหรือหลายครอบครัวก็ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชุมสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัย และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด นักการเมืองระดับท้องถิ่น หน่วยงานราชการ สหกรณ์การเกษตร ทัศนศึกษา ชุมชน อุตสาหกรรม สถาบันสื่อมวลชน นักวิชาการ นักศึกษา ประชาชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งผู้สนใจโดยทั่วไป

๒. จัดเวทีประชาคม สัมภาษณ์กลุ่มย่อย เพื่อรับทราบปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลละแวก สำหรับเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพิจารณาปรับกลยุทธ์วางแผนพัฒนาอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชากรในชุมชนอย่างแท้จริง

๓. ศึกษา ดำรง และทำแผนที่ชุมชน วิเคราะห์ชุมชน เพื่อค้นหาศักยภาพและทุนทางสังคม ในการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพ ทั้งการผลิต การแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่ายแบบครบวงจร เพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

๔. จัดประชุมแบ่งกลุ่มทดลองปฏิบัติการอาชีพที่ได้จากการทำประชาคม อาจเป็นกลุ่มอาชีพเดิมหรือกลุ่มอาชีพใหม่ รวมทั้งศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเปิดโลกทัศน์ และเพิ่มประสบการณ์ ในการนำมาประยุกต์ใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับงานของคนต่อไป

๕. ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเพิ่มมูลค่าการผลิต และการจัดจำหน่ายแบบครบวงจร ให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการนำวิทยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีความสัมพันธ์สอดคล้องต้องกันความต้องการของประชาชนในชุมชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๖. ประชุมเสนอผลการทดลองปฏิบัติการของชุมชนต่างๆ เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่ซึ่งประกอบด้วยนักวิจัย วิทยากร บุคลากรในพหุภาคี นักการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและประชาชน ผู้สนใจ รับทราบและให้ข้อเสนอแนะ

๗. กลุ่มอาชีพต่างๆ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของกลุ่ม ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

๘. แต่ละกลุ่มอาชีพ ประเมินผลสรุปบทเรียน เป็นองค์ความรู้

๙. ทดลองประสานการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ในลักษณะวิสาหกิจชุมชน

๑๐. จัดประชุมสรุปผลงานต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นพร้อมทั้งปัญหาอุปสรรค และผลกระทบที่จะเกิดต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องความเป็นจริงและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

๑๑. จัดประชุมทำเอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานฉบับสมบูรณ์ เผยแพร่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ใช้เวลาทำการวิจัย ๗ เดือน ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๔๗

ตารางที่ ๑ แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

กิจกรรม	พ.ศ. ๒๕๔๗							
	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. ประชุมสร้างความเข้าใจวางแผนการทำวิจัย กับ ผู้ร่วมวิจัย พหุภาคี นักศึกษาและประชาชนในชุมชน								
๒. ศึกษา สำรวจ ทำแผนที่ชุมชน ค้นหาทุน ภูมิปัญญา และศักยภาพของชุมชน								
๓. ประชุม จัดเวที คัดเลือกอาชีพที่ประชาชนในชุมชนต้องการ และสัมภาษณ์เชิงลึก								
๔. แบ่งกลุ่มปฏิบัติการ ให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ได้คัดเลือกไว้ และศึกษาดูงาน								
๕. ประชุมเสนอผลการปฏิบัติงานของกลุ่มต่าง ๆ								
๖. สรุปบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติงานอาชีพของกลุ่มต่างๆ								
๗. ปฏิบัติงานตามที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะ								
๘. รายงานผลการปฏิบัติงานสู่เวทีประชาแม่ใจ								
๙. จัดนิทรรศการแสดงผลงาน								
๑๐. จัดพิมพ์รายงานและจัดทำรูปเล่มเผยแพร่สังคม								

สถาบันวิจัย

ตำบลมะตูม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ ๒ แผนปฏิบัติการวิจัยระยะแรก

กิจกรรม / ทำอะไร	ช่วงเวลา	สถานที่	ผู้ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
๑. ประชุมสร้าง ความเข้าใจ ระหว่างนักวิจัย	ก.พ. ๕๗	มร. พิบูล สงคราม	หัวหน้าโครงการวิจัย และทีมวิจัย	ผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจในโครงการ แผนและกระบวนการทำงานตรงกัน
๒. ประชุมสร้างความเข้าใจและวางแผนการทำงาน ระหว่างนักวิจัย นักศึกษา พหุภาคี อบต.	ก.พ. ๕๗	มร.พิบูล สงคราม/ อบต.	นักวิจัย พหุภาคี อบต. นักศึกษา	๑. บุคลากร ผู้ร่วมวิจัย และผู้รับผิดชอบ มีความเข้าใจตรงกัน
๓. จัดเวทีประชาคม เพื่อสร้างความเข้าใจ และทราบปัญหาความต้องการของชุมชน และสัมภาษณ์เชิงลึก	มี.ค. ๕๗	อบต. มะตูม	นักวิจัย พหุภาคี อบต. คนจากจากกลุ่มอาชีพ นักศึกษา	๑. นักวิจัย พหุภาคี กลุ่มอาชีพและประชาชน เข้าใจในกระบวนการที่จะดำเนินการร่วมกัน ๒. ปัญหา และความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพของประชาชน ๓๓๓ มะตูม
๔. ดำรวจบริบทชุมชน	มี.ค. - พ.ค. ๕๗	อบต. มะตูม	นักวิจัย พหุภาคี ประชาชน นักศึกษา	ได้ข้อมูลบริบทของชุมชนในภavnนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาอาชีพ
๕. สังเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน การจัดเวที การประชุม สรุปผล	พ.ค. ๕๗	อบต. มะตูม	นักวิจัย นักศึกษา พหุภาคี ประชาชน	ได้ข้อมูลสรุป ลักษณะของชุมชน ๓๓๓ มะตูม และผลการจัดเวทีและประชุมกลุ่มย่อย
๖. แบ่งกลุ่ม ปฏิบัติการ ทดลองทำอาชีพ ที่ได้จากการ ทำประชาคม	มี.ค. - ส.ค. ๕๗	อบต. มะตูม	วิทยากร, กลุ่มอาชีพ นักวิจัย นักศึกษา พหุภาคี ๓๓๓.	๑. การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ๒. มีอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาเพิ่มขึ้นที่ ๓๓๓ มะตูม อย่างน้อย ๖ กลุ่ม
๗. แบ่งกลุ่มนักวิจัยและพหุภาคี ร่วมกันติดตามประเมินผล	เม.ย. - ส.ค. ๕๗	อบต. มะตูม	นักวิจัย, พหุภาคี นักศึกษ	๑. ได้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของกลุ่มอาชีพต่างๆ
๘. การศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพ ที่ประสบผลสำเร็จ	พ.ค. ๕๗	พิษณุโลก	นักวิจัย, พหุภาคี, ๓๓๓ กลุ่มอาชีพ, นักศึกษา	๑. ได้คำแนะนำ ประสบการณ์ ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้สำหรับกลุ่มอาชีพ
๙. ประชุมสรุปผลกลุ่มอาชีพและค้นหาผู้มีปัญหาท้องถิ่น	พ.ค. ๕๗	มร.พิบูล ๓๓๓	นักวิจัย พหุภาคี ๓๓๓. กลุ่มอาชีพ นักศึกษา	สรุปผลการปฏิบัติงานในแต่ละกลุ่มอาชีพ
๑๐. ปฏิบัติการทดลองทำอาชีพ ที่ได้จากข้อเสนอแนะของที่ประชุม	มี.ย. - ส.ค. ๕๗	๓๓๓. มะตูม	วิทยากร, กลุ่มอาชีพ นักวิจัย นักศึกษา พหุภาคี ๓๓๓.	๑. การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ๒. มีอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาเพิ่มขึ้นที่ ๓๓๓ มะตูม อย่างน้อย ๖ กลุ่ม
๑๑. ประชุมสรุปผลการวิจัย	ส.ค. ๕๗	๓๓๓. มะตูม	นักวิจัย, ๓๓๓. พหุภาคี, กลุ่มอาชีพ, นักศึกษ ผู้สนใจ	๑. รายงานผลการปฏิบัติงาน ๒. สรุปผล ซึ่งคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุม
๑๒. จัดพิมพ์ที่สรุปเล่มรายงานการวิจัย	ส.ค. - ก.ย. ๕๗	มร. พิบูล สงคราม	นักวิจัย พหุภาคี	รายงานการวิจัยระยะแรก

บทที่ ๒

องค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของประเทศ เนื่องจากกำลังดำเนินการเร่งรัดปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคมให้สัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการประเทศใหม่ที่สอดคล้องรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านภาวะแวดล้อมภายในประเทศควบคู่ไปกับการจัดระเบียบสังคม สร้างระบบบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งชุมชนและครอบครัว เพื่อเสริมสร้างรากฐานของสังคม ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และทั่วถึงแก่ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ได้มุ่งเสริมสร้างระบบบริหารที่ดีให้เกิดขึ้นต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ด้วยการนำอนุสัญญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานของการพัฒนา เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังพระบรมราโชวาทเรื่องเสาชะริบ ซึ่ง จักรมณเฑียร (๒๕๔๖) นำเสนอไว้ในสรุปผลการประชุมประจำปี ๒๕๔๖ ของสศร. ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกตรึงกับบ้านเรือนตัวอาคารไว้แน่นเอง สิ่งก่อสร้างจะอยู่กันคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

หลักการดำเนินชีวิตในทางสายกลาง การยึดถือหลักความพอเพียง การนำความรู้ด้านต่างๆ มาใช้อย่างรอบคอบ และการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในชาติให้เกิดมโนสำนึกในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต พร้อมทั้งนำหลักบริหารจัดการที่ดี มาเป็นแนวทางการพัฒนาให้สามารถใช้เป็นภูมิคุ้มกันของภาคเศรษฐกิจและสังคม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งองค์กรที่ได้พยายามแก้ไขภาวะวิกฤต และฟื้นฟูเศรษฐกิจสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน โดยอาศัยสภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เอื้ออำนวย ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย แม้ว่าสถานการณ์ภายนอกประเทศโดยเฉพาะกระแสประชาธิปไตยในประชาคมโลก ได้มีส่วนอย่างมากต่อการปรับตัวและปรับกระบวนการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งจะ

นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดระบบบริหารจัดการที่ดีที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้วางพื้นฐานการปฏิรูปภาคการเมือง ภาคสังคมที่สำคัญหลายประการ สำหรับในส่วนของการวางระบบบริหารจัดการที่ดีนั้น ให้เป็นรากฐานการปฏิรูปด้านอื่นๆ ๒ ประการคือ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการวางระบบและกลไกตรวจสอบถ่วงดุลในสังคม เป็นผลให้การดำเนินกิจกรรมของภาคการเมือง ภาคราชการ รวมทั้งภาคเอกชนมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนมากขึ้น (นิคยา, ๒๕๔๖ ; ปาวิราติ และคณะ, ๒๕๔๖)

การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาล (good governance)

ในความหมายสากลหมายถึงระบบโครงสร้างและกระบวนการต่างๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่างๆของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติสุข การบริหารจัดการที่ดี จึงหมายถึงการบริหารจัดการซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ได้รับประโยชน์ที่สมควรจะได้อย่างสมมูล เป็นธรรม และยั่งยืน หลักการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การพัฒาประเทศอย่างยั่งยืนได้ บวรศักดิ์ (๒๕๔๖) กล่าวไว้ว่ามี ๔ หลักใหญ่ๆดังนี้คือ

๑. หลักการบริหารโดยการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม (participation) เกิดความเสมอภาค (equity) และมีความยั่งยืน
๒. หลักการบริหารอย่างโปร่งใส (transparency) มีเป้าหมายที่ทุกกลุ่มได้ประโยชน์ที่ควรจะได้ มีกฎเกณฑ์กติกาแน่นอน ชัดเจน ไม่มีความเสี่ยง
๓. หลักความรับผิดชอบ (accountability) มีผู้รับผิดชอบผลดีผลเสียจากผลการปฏิบัติงาน มีการติดตามผลงานที่เกิดขึ้นทุกระยะ
๔. ยึดมั่นในหลักของความถูกต้อง (infertility) ไม่ยอมให้สิ่งผิดเกิดขึ้น แม้ว่าสิ่งผิดนั้นไม่ใช่ตัวเองกระทำแต่เป็นญาติพี่น้องเพื่อนฝูง ผู้ได้บังคับบัญชาทำ ไม่ใช่ตัวเองหรือสัตย์แต่ปล่อยให้บุคคลรอบข้างทำผิดได้ ซึ่งไม่ใช่หลักของความถูกต้อง

การบริหารจัดการที่ดี เป็นหลักที่ใช้ได้ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคสังคม และภาคระหว่างประเทศ โดยปรับใช้ให้เหมาะกับแต่ละภาค แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือ จัดสรรผลประโยชน์หรือทรัพยากรที่จำกัด ให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มอย่างสมมูลและเป็นธรรม ธรรมาภิบาลที่ควร

สร้างให้เกิดในประเทศไทย สิ่งสำคัญที่สุดคือการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคม และเพิ่มการมีส่วนร่วม โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ จึงจะทำให้การบริหารจัดการสำเร็จ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนิยามของการบริหารจัดการที่ดี เพื่อสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า = การบริหารจัดการที่ดี หมายถึง หลักการบริหารงานซึ่งมุ่งเน้นหลักการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมแบบทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อการบริหารงานแล้ว จะเกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด" โดยกำหนดหลักของการบริหารจัดการที่ดีไว้ ๖ ประการดังนี้คือ

๑. หลักกฏธรรม (Rule of Law) หมายถึงการตรวจกฎหมายที่ถูกต้อง ทันสมัย เป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกา และการปฏิบัติตามกฎหมายที่ตกลงกันไว้ อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก และเป็นที่ยอมรับของสังคม

๒. หลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึงการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึงความโปร่งใตที่พอเทียบได้ว่ามีความหมายตรงกันข้ามหรือเกือบตรงกันข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก และมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน

๔. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงการกระจายโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน และพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการมีส่วนร่วม

๕. หลักความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึงการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลดีผลเสียจากการกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หมายถึงการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า

สร้างธุรกิจสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนา
ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในการบริหารจัดการและการ
ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (นิคยา, ๒๕๔๖ ; นิลวันต์, ๒๕๔๖)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๖) ได้รายงาน
ปาฐกถาพิเศษในพิธีเปิดการประชุม ของนายกรัฐมนตรี เรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับความยากจน สรุปได้ว่า เป้าหมายความยากจนคือเป้าหมายสำคัญที่รัฐบาลจะต้องจัดให้ได้ใน
อีก ๖ ปี เพราะคนจนเป็นภาระ (burden) ของสังคมที่ต้องพาริชีมา ถ้าได้พาเราให้พ้นจากความ
ยากจน จะเปลี่ยนจากคนที่เป็นภาระของสังคมมาเป็นคนที่สามารถผลิต หรือ contribute ให้กับ
สังคมได้ ซึ่งเป็นการแปลงคนซึ่งในชีวิตเหมือนหุ่นยนต์ จำนวน ๘-๙ ล้านคน ที่ตื่นขึ้นมาไม่มีความ
หวังในชีวิต ให้มาเป็นคนซึ่งมีความกระปรี้กระเปร่า มีความหวังในชีวิต สามารถมีผลผลิตให้กับ
สังคม ให้กับครอบครัว ดังนั้นจึงต้องเปลี่ยนคนจนซึ่งมีประมาณ ๑๑ ล้านคนให้มาเป็นคนที่ผลิตให้
กับสังคม เท่ากับได้ ๒ ต่อ ๒๐ ล้านคน เปลี่ยนการเป็นพลัง ซึ่งรัฐบาลจะต้องทำต่อไป โดยควร
เข้าหาแหล่งเงิน (capital) การเปิดตลาด และใช้เทคโนโลยี เพราะเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้
คนได้เรียนลัด แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความยากจนที่รัฐบาลได้ดำเนินการ เช่นการประกันสุขภาพ
การประกันสังคมและการว่างงาน โครงการธนาคารประชาชนเป็นเรื่องที่ชัดเจน แต่จำเป็นต้องมีการ
พัฒนาต่อเนื่องและปรับเปลี่ยนตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้อง
กับความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด ซึ่งถ้าดำเนินการโดยปราศจากการประเมินความพร้อม
และการปรับเปลี่ยนดังกล่าว สิ่งที่ได้ดำเนินการจะกลับกลายเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจ ที่ประชาชน
ทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับภาระ

ความยากจน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องที่สุดเรื่องหนึ่ง เพราะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และ
ความเป็นธรรมทางสังคม รวมทั้งด้านเศรษฐกิจด้วย โดยเชื่อมโยงกันอย่างแน่นหนา ความเป็นธรรม
ทางสังคมเป็นค่าที่มีพลัง ทั้งในความคิด ความเคลื่อนไหว ซึ่งจัดเป็นเรื่องใหญ่ที่สามารถนำมา
เคลื่อนไหว ทางความคิด ความรู้ และการจัดการได้ เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์และสังคมคือการอยู่
ร่วมกันอย่างสันติ มีชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญและเป็นตัวตั้ง แต่ปัจจุบันจะมองถึงสถานะทาง
เศรษฐกิจ ทางวิชาการเป็นตัวตั้ง จึงทำให้สังคมไม่อยู่กับความเป็นจริงในการอยู่ร่วมกัน (living
together) สังคมที่มีแต่การเอาตัวเอวเปรียบกัน โลกในปัจจุบันเอาวิชาการเป็นตัวตั้งจึงพลาดไปหมด
ไม่สามารถจับอะไรได้ ถ้าใช้การอยู่ร่วมกันหรือศาสนาเป็นตัวตั้ง ให้มีความเชื่อมโยงกับสังคม และ

ปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้เกิดกระบวนการทางปัญญาของคนมองว่าเป็นศิลปะ เป็นการอยู่ร่วมกัน กลายเป็นกระบวนการทางปัญญา การมองเศรษฐกิจที่ดีในการอยู่ร่วมกัน ต้องมีส่วนแบ่งรายได้อย่างเป็นธรรม ในประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมาย พอเพียง ทุกคนต้องมีส่วนแบ่งอย่างเหมาะสม มีกินมีอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี โดยคำนึงถึงความเป็นคนเป็นสิ่งสำคัญ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม เพราะคนต้องพึ่งพาธรรมชาติ เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต แต่ปัจจุบันเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เพราะต้องทำให้เกิดความยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงคนรุ่นหลังด้วย การให้คนในสังคมมีความเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนนั้น ต้องถือว่าเป็นฐานความรู้ในตัวคน ทุกคนมีความรู้จากประสบการณ์ในชีวิต ทำให้ทุกคน มีความรู้ที่แตกต่างกันออกไป และเป็นความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยไม่ต้องคำนึงถึงการศึกษาเป็นหลัก ทำให้ทุกคนมีเกียรติมีศักดิ์ศรี จึงควรมีทำเนียบเก็บข้อมูลไว้ว่าแต่ละคนเก่งทางด้านใด การนำความรู้ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกันมาแลกเปลี่ยนกัน จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ เป็นนวัตกรรมขึ้น และจะเป็นฐานของสิ่งต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนฐานความมีศักดิ์ศรี มีเกียรติของคนทั้งทั้งแผ่นดิน ซึ่งมีเป้าหมายคือ ทำอะไรให้เป็น พูดเป็น จัดการเป็น เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เอาสิ่งที่ประสบมาวิเคราะห์ ให้เกิดเป็นปัญญาที่สูงขึ้น เรียกว่าคิดเป็นกระบวนการวิทยาศาสตร์ (ประเวศ, ๒๕๔๖)

ในการวัดความยากจนของมนุษย์ ฮอดธรา (๒๕๔๖) ได้รายงานสรุปไว้ว่า ความยากจนสามารถจำแนกได้เป็นความยากจนสัมบูรณ์ (absolute poor) ซึ่งเป็นความยากจนที่บุคคลไม่สามารถได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการยังชีพน้อยที่สุดอย่างพอเพียง และความยากจนแบบเปรียบเทียบ (relative poor) เป็นการนำรายได้หรือรายจ่ายบางอย่างมาเปรียบเทียบกับค่ากว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงถือเป็นความยากจน

องค์การระหว่างประเทศได้กำหนดตัวชี้วัดความยากจนของประชากรไว้ต่างกันเช่น

Capability Poverty Measure ขององค์การ ยู.เอ็น.ดี.พี. (UNDP : The United Nations Development Programme) ใช้ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละของผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก ร้อยละของการคลอดที่ไม่ได้รับการดูแลโดยบุคลากรสาธารณสุขที่ผ่านการฝึกอบรม

Human Poverty Index ขององค์การ ยู.เอ็น.ดี.พี. ใช้ร้อยละของผู้ที่คาดว่าจะเสียชีวิตก่อน ๔๐ ปี ร้อยละของผู้ใหญ่ที่อ่านหนังสือไม่ออก สัดส่วนของผู้ที่เข้าถึงบริการสาธารณสุข สัดส่วนของผู้ที่เข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปีที่ขาดอาหาร

Integrated Poverty Index ขององค์การไอเฟด (IFAD : International Fund for Agricultural Development) ใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) ต่อหัว ร้อยละของประชากรชนบทที่อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (poverty line) การรอดชีวิตเมื่อคลอด

สำหรับในประเทศไทย เกณฑ์ชีวิตของข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือน มีหลายหมวดดังนี้คือ หมวดที่ ๑ การมีสุขภาพดี หมวดที่ ๒ การมีบ้านอาศัย หมวดที่ ๓ การศึกษา ด้านทั่ว หมวดที่ ๔ ครอบครัวสุขสบาย หมวดที่ ๕ รายได้มาก (ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยคนละ ๗,๔๕๔ บาท) หมวดที่ ๖ ยากร่วมพัฒนา หมวดที่ ๗ ปลอดคุณธรรม หมวดที่ ๘ บำรุงสิ่งแวดล้อม

ในปี ๒๕๔๓ ธนาคารโลกได้สำรวจข้อมูลความยากจน ๓๓ ประเทศ แล้วใช้ค่ามัธยฐานของเส้นความยากจน ๑๐ ประเทศมากำหนด เส้นความยากจนนานาชาติ (international poverty line) ไว้ที่ต่ำกว่า ๑ เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อวัน และใช้เส้นที่ต่ำกว่า ๒ เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อวัน กับประเทศที่มีรายได้ต่ำถึงปานกลาง ค่าเหล่านี้มีประโยชน์ในการใช้เปรียบเทียบกันระหว่างประเทศ แต่ไม่ได้ปรับตามมาตรฐานค่าครองชีพที่แตกต่างกัน ในความเป็นจริงเส้นความยากจนของแต่ละประเทศควรแตกต่างกัน แม้แต่ภายในประเทศเดียวกัน เส้นความยากจนระหว่างในเมืองและชนบทย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นตัวชี้วัดความยากจน แทนที่จะวัดเป็นค่าร้อยละของประเทศ (National %) อาจจำแนกเป็นค่าร้อยละของประชากรในชนบท (Rural %) กับร้อยละของประชากรในเมือง (Urban %)

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ (สศร.) และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ศึกษาเส้นความยากจนของประเทศไทย (Official Poverty Lines) ใหม่ หลังจากที่ใช้มาตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ ผลการศึกษาเสร็จแล้ว คาดว่าจะใช้ในปี ๒๕๔๔ เส้นแบ่งความยากจน คือ หากประชากรมีรายได้ต่อหัวต่ำกว่า ๑,๒๐๐ - ๑,๓๐๐ บาท ต่อคนต่อเดือนเป็นคนจน ซึ่งเดิมเมื่อปี ๒๕๑๕ ใช้ประชากรมีรายได้ต่ำกว่า ๙๒๒ บาทต่อคนต่อเดือนเป็นคนจน ผลจากการปรับเส้นความยากจนใหม่ให้สูงขึ้น เป็นการปรับตามสัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อหัวที่เพิ่มสูงขึ้น และพฤติกรรมกรให้จ่ายของประชากรไทยทั้งประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับเส้นความยากจนใหม่จะทำให้สัดส่วนคนจนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอีก ๓ ล้านคน จากปัจจุบันมีคนจนจำนวน ๖ ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น ๙ ล้านคน จากจำนวนประชากรไทยทั้งประเทศ ๖๐ ล้านคนเศษ ทำให้สัดส่วนคนจนของไทยเพิ่มขึ้น

จากร้อยละ ๑๐ เป็นร้อยละ ๑๕ ของประชากร ๖๐ ล้านคน ขณะที่ความยากจนของประเทศไทยจะถือว่าไม่มีก็ต่อเมื่อมีสัดส่วนคนจนต่ำกว่าร้อยละ ๓ ของประชากรทั้งประเทศ เพราะเป็นระดับที่รัฐสามารถเข้าไปจัดการให้สวัสดิการได้ (มติชนสุดสัปดาห์, ๒๕๔๗)

สมคิด (๒๕๔๖) ได้บรรยายพิเศษ เรื่อง วัดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ตอนหนึ่งว่า เศรษฐกิจรากหญ้าจะแข็งแรงได้นั้นต้องให้โอกาสแก่เกษตรกร และประชาชนคนยากจนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุน ประเทศจะแข่งขันได้อย่างไรถ้าคนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจน รัฐบาลจึงมีนโยบายเข้าไปให้การสนับสนุน ประกอบด้วยนโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกร เพื่อแบ่งเบาภาระหนี้ของเกษตรกร นโยบายการสร้างราคาสินค้า เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๑ ล้านบาท นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละจังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่นอกเหนือจากผลผลิตที่ผลิตได้ นอกจากนี้ ธ.ก.ส. และ บ.อ.ย. ได้มีการริเริ่มจัดสรรเงินเข้าไปในระบบ Micro Lending ไปสู่ท้องถิ่นในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นตัวที่ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นมา ดังนั้นใน ๓-๕ ปีข้างหน้า ต้องยกระดับเศรษฐกิจรากหญ้าให้แข็งแรงขึ้นมา เพื่อให้เกิดอำนาจซื้อที่แท้จริงอย่างยั่งยืนในชนบท และอำนาจซื้ออย่างยั่งยืนนี้ จะทำให้ตลาดในประเทศมีความเข้มแข็ง มีรายได้ มีการบริโภค รัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะนำวัตถุดิบมาเป็นเครื่องล่อ เพื่อให้ประชาชนแบ่งแล้ววัตถุดิบเกิดเป็นวัตถุดิบขม จึงได้เกิดเป็นแนวคิดที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง เกิดอุปสงค์ภายในประเทศ ประเทศจะไม่ต้องพึ่งเฉพาะแต่การส่งออกต่างประเทศ เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ ชัยอนันต์ (๒๕๔๖) ได้อภิปราย เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน : อนาคตของสังคมไทย ตอนหนึ่งว่า ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนและยุทธศาสตร์เพิ่มทุนทางสังคมอย่างร่วมมือกัน (cooperativeness) และแผนประโชน์ตั้งแต่ระดับรากหญ้า เช่น นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง กองทุนหมู่บ้าน การประกันสุขภาพ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับพื้นที่ ระบบพลังงาน ระบบน้ำท่วมทั่วประเทศ รวมทั้งระบบสินค้าและบริการเพื่ออาหารให้พออยู่พอกิน และพอมีพอใช้ เพื่อลดการพึ่งพาอาศัย (dependent) ทั้งจากแหล่งเงินทุนภายนอกประเทศหรือผู้มีอิทธิพลในรูปแบบต่างๆ มาเป็นการพึ่งพิงอิงกัน (interdependent) ระหว่างภาคีร่วมพัฒนา ให้เชื่อมโยงต่อกันไปจนถึงระดับประเทศและต่างประเทศ ในสังคมหรือมณฑลแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน (The Mandala of Sustainable Development : MSD) ความแตกต่างและความหลากหลายเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นสมาชิกของสังคมจึงต่างก็เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) จึงไม่ควรพัฒนาความแตกต่างเป็นความแตกแยก เพราะไม่มีใครได้หรือเสียผลประโยชน์ตลอดไป แต่ควรจะใช้เพื่อ

เข้าใจกัน เรียนรู้และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการเพิ่มความร่วมมือกันของพหุภาคี (multi-lateral cooperation) เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (coexistence) เพราะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติคือเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์และสังคม ไม่เบียดเบียนกัน ใช้การอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้งเชื่อมโยงกับสังคม ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมและใช้อย่างยั่งยืน จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญก้าวหน้า หรือวิวัฒนาการร่วมกัน อันจะนำมาซึ่งวงใหญ่แห่งความรุ่งเรือง หรือความรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของสมาชิกทุกคนในสังคมไทย ทั้งนี้ต้องสร้างคุณค่าทางสังคม ศาสนธรรม และจิตวิญญาณขึ้นมาเป็นเครื่องมือ ในการพร้อมรับต่อวัตกรรมการพัฒนาโลกาภิวัตน์ควบคู่กันไปด้วย

เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้ยั่งยืนว่า รัฐบาลควรดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยเน้นบทบาทของชุมชน หรือประชาชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของปัญหาให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเองมากที่สุด นอกจากนี้ควรเน้นความสำคัญในการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น เรื่องกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อคนจน สำหรับแผนการแก้ปัญหาความยากจน อาจดำเนินการในรูปของแผนชุมชนหรือการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ โดยชุมชนเป็นผู้ดูแลและเน้นความยั่งยืนในการแก้ปัญหา โดยยังพิจารณากรณีปัญหาคนจนที่มาลงทะเบียน ซึ่งแบ่งเป็น ๔-๕ ด้าน เช่น ปัญหาหนี้สิน ที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการมีงานทำ ในแต่ละด้านควรมีความเชื่อมโยงกัน และมีมาตรการส่งเสริม เพื่อให้การแก้ปัญหาที่มีความยั่งยืน เช่น การแก้ปัญหาหนี้สินจะต้องเชื่อมโยงกับการมีงานทำและการฝึกอาชีพ หรือการจัดที่ทำกินให้กับคนจน จะต้องดูแลเรื่องคุณภาพดิน ปุ๋ยพืชพันธุ์อื่น ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งด้านการตลาดและการเข้าถึงแหล่งทุน ในอดีตการแก้ปัญหาความยากจนนั้น ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนยากมาก ส่วนใหญ่ใช้แรงงานประกอบอาชีพเป็นหลัก ทุกันนอกระบบด้วยดอกเบี้ยในอัตราที่แพงซึ่งเป็นตัวถ่วงในการสร้างเนื้อสร้างตัว ดังนั้นเมื่อรัฐบาลมีนโยบายให้คนจนเข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมให้มีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และจะพัฒนาให้กลายเป็นอุตสาหกรรมเอสเอ็มอีต่อไป ก็สามารถพัฒนาให้คนจนเป็นเจ้ากันได้ (สศช.แนะนำรัฐยกเครื่องปัญหาคนจน, ๒๕๔๗) นอกจากนี้รัฐควรจัดให้มีกิจกรรมหรือกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คนจน เปิดพื้นที่ให้คนจนได้มีเวที มีกิจกรรมดำเนินงาน และไม่ควรเลือกปฏิบัติ ต้องช่วยเหลือคนจนคนด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง ให้รับรู้ข่าวสารตลอดจนเข้าถึงนโยบายต่างๆได้โดยไม่ปิดกั้นโอกาส

ในด้านเศรษฐกิจชุมชน ต้องออกแบบให้เป็นตัวของตัวเองเฉพาะในแต่ละพื้นที่ โดยมี การดำเนินการผ่านองค์กรธุรกิจที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน ควรเป็นระบบเศรษฐกิจในแบบที่เป็นการผลิตเพื่อเลี้ยง หรือสร้างสรรค์ตามความต้องการพื้นฐานในสังคมของชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนทำมาหากิน ดูแลระบบเศรษฐกิจด้วยความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นของตัวเอง สำหรับเศรษฐกิจชุมชนกับความเป็นธรรม ต้องปรับฐานความคิดโดยส่งเสริมสิทธิชุมชนทุกด้าน ทำให้ชุมชนสามารถกำหนดกลไกจัดการเศรษฐกิจของตนเองได้ ก่อให้เกิดเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่ดีให้ประเทศ รวมทั้งเกิดความเป็นธรรมทางโครงสร้างไม่ผูกขาดจากส่วนกลาง จึงหลักการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องสร้างความมุ่งมั่นร่วมกัน สร้างความรู้ ความมีส่วนร่วม ให้คนมีความรู้พร้อมที่จะทำ รู้เรื่องกฎหมาย กฎระเบียบ และองค์กร แต่ทั้งนี้ต้องยอมรับว่าในการจัดการสังคมและเศรษฐกิจ ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งจากบุคคลที่มีความเห็นแตกต่าง และจากคนที่ได้รับผลกระทบ จึงควรให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้าไปบริหารจัดการปัญหานั้น โดยยึดหลักการคือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องยอมรับสิทธิในการมีส่วนร่วม (ทีรพด และพลเดช, ๒๕๖๖) รวมทั้งรัฐควรสนับสนุนเรื่องทุน แรงงาน การประกอบการ และการตลาดอย่างต่อเนื่องให้ครบวงจร ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งในด้านเงินทุนหมุนเวียนด้วย (มกคด, ๒๕๖๖)

การพัฒนาดังคมในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ พหุวิทยาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพสูงขึ้นไป สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึก พฤติกรรมและวิถีชีวิตที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีระบบบริหารจัดการทางสังคมที่เสริมทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่หลากหลาย มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทางสังคมที่ดี ยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรนอกภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาภาคการบริหารจัดการแผนงาน โครงการ และมาตรการที่มีอยู่ของหน่วยงานต่างๆทุกระดับให้มีการบูรณาการอย่างจริงจัง และการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในทุกระดับ สำหรับการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่หลากหลาย มาพัฒนาและใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ การรณรงค์ให้ทุกฝ่ายทุกระดับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของทุนทางสังคม สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม การจัดทำ social capital mapping ทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ การสนับสนุนค่านิยมที่ถูกต้อง เช่น การยกย่องปกป้องคนดี การสร้างจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม การลดค่านิยมฟุ้งเฟ้อ การส่งเสริมให้สถาบัน

ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การศึกษาในท้องถิ่น รวบรวมสังเคราะห์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว นอกจากต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือจากภาคีพัฒนาต่างๆอย่างเป็นเครือข่ายแล้ว จะต้องมีการมีระบบ กระบวนการติดตามประเมินผลที่ดี โดยเฉพาะการมีตัวชี้วัดที่เหมาะสม การกำหนดมาตรฐานเทียบเคียง (benchmarking) และการจัดทำระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยด้วย ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องสร้างสมดุลระหว่างเกษตรทางเลือก เกษตรผสมผสาน กับ เศรษฐกิจกระแสหลักที่มุ่งผลิตสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก ส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักที่จะดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนการกระจายอำนาจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ เสริมสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนส่งเสริมความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มต่างๆในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น เพื่อให้แนวทางการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเกิดประโยชน์มากขึ้น ควรกำหนดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจนและจริงจัง เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยสนับสนุนให้มีการออกพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ร่วมกำหนดแนวทางต่างๆในลักษณะเดียวกันกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๖)

เกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้วัดระดับการพัฒนา นับว่าครอบคลุมมิติการดำรงชีวิตของคนไทยซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม โดยมีองค์ประกอบหลัก ๘ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งรายได้ดัชนีชี้วัดในแต่ละด้านสามารถแจกแจงดัชนีย่อย และกำหนดระดับความสามารถในการพัฒนา เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงผลลัพธ์ หรือผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

ภาพที่ ๒ ดัชนีความอยู่ดีมีสุขที่ใช้วัดระดับการพัฒนาแบบองค์รวม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๖)

ส่วนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้ในการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจไทย บนพื้นฐานความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มี ๕ องค์ประกอบคือ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของโลก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาที่เป็นธรรม

สำหรับการกระจายอำนาจการปกครองของท้องถิ่นในปัจจุบัน ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือองค์กรท้องถิ่นกับชุมชนท้องถิ่นยังขาดการเชื่อมโยงประสานเป็นเนื้อเดียวกับชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือกลไกของท้องถิ่นของชุมชน ดังนั้นจึงต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการศึกษาวิจัยประเมินความก้าวหน้าการกระจายอำนาจ ๕ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาของ

สมพันธ์ และคณะ (๒๕๔๖) สรุปได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ และ ฉบับที่ ๙ มีนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญต่อการสร้าง หลักประกันความมั่นคงทางสังคม การแก้ปัญหาความยากจน และการยกระดับคุณภาพชีวิต อาทิ เช่นการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การ พัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน การปรับระบบบริหารจัดการประเทศ ด้านการกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการภาครัฐและเอกชน จึงนำไปสู่แผนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแนวโน้มเข้มแข็ง โดยวัดจากการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ จิตใจในการ บริการประชาชน และความพยายามทำงานสาธารณะ ด้วยความขยันขันแข็ง รับผิดชอบ และ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมกับประชาชนในระดับต่างๆ แผนงาน กิจกรรม โครงการ มักมีมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างอาชีพ รายได้ให้กับประชาชน การดูแลสุขภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าชุมชน การจัดการขยะ มูลฝอย การบำบัดน้ำเสีย) การส่งเสริมการศึกษา และการทำงานกับประชาชนอย่างใกล้ชิด การ บริหารจัดการต้องมุ่งไปสู่ยุทธศาสตร์ ร่วมคิด ร่วมรับฟังความคิดเห็น ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมภาคภูมิใจ โดยยึดหลัก ความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตามพันธระสัญญาที่ให้ไว้กับชาวบ้าน หรือชุมชนด้วยความจริงใจ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เครือข่าย และพัฒนาศักยภาพของประชาคม หมู่บ้าน ความร่วมมือระหว่าง องค์กรทางกรกับองค์กรไม่เป็นทางการในหมู่บ้าน ให้อำนาจประชาชนเข้มแข็ง มีระบบการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สำรวจปัญหา ความต้องการของประชาชน กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ การประชา สัมพันธ์ผ่านทางเวทีประชาคม ท้องถิ่นรายช่าว ป้ายนิเทศหมู่บ้าน โดยพัฒนาจากหมู่บ้านถึงระดับ ประชาคมตำบล เพื่อเป็นกลไกในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การติดตามและตรวจสอบ การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการรับรองและ ปฏิบัติภารกิจร่วมกัน ระหว่างประชาคมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ให้มีกระบวนการสรรหา ตัวแทนภาคประชาคมที่มาจากพหุภาคี ได้แก่ เด็กเยาวชน สตรี คนชรา ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และ กลุ่ม องค์กรต่างๆอย่างทั่วถึง สมสุข (๒๕๔๖) กล่าวไว้ว่าที่ผ่านมา ปัญหาของกระบวนการชุมชน คือ ชุมชนถูกจัดการหรือบางครั้งไม่ถูกจัดการ แต่เป็นเพียงผู้รับประโยชน์ ผู้บริโภค ผู้รับแนวทางที่ คนอื่นคิดมาให้ เรื่องนี้เป็นปัญหาพื้นฐานในการพัฒนาที่ต้องปรับเปลี่ยนใหม่ โดยเปลี่ยนเป็นการให้

ชุมชนรู้ว่าปัญหาของตนเองคืออะไร รู้ว่าปัญหามาจากอะไร แล้ววางแผนและจัดการกับปัญหาด้วยวิธีใด ถ้าแก้ปัญหานั้นได้จึงจะเรียกว่าการพัฒนา หลังจากทราบปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้นแล้ว จำเป็นต้องเชื่อมโยงหน่วยงานในชุมชนให้เข้ามาทำความเข้าใจปัญหาพื้นฐาน ทำความเข้าใจในศักยภาพ แล้ววางทิศทางการพัฒนาร่วมกัน ระหว่างชุมชน ระหว่างหน่วยงาน และระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและฟื้นฟูชุมชน ให้ชุมชนเริ่มมีวิสัยคิด เริ่มมีความเชื่อมั่น เริ่มมีเพื่อน เริ่มมีเครือข่าย มีคณะทำงานร่วมกัน เริ่มตั้งประเด็นในการพัฒนา เริ่มมีแผน เริ่มเสนอแผน และเริ่มเชื่อมโยงแผนกับหน่วยงานต่างๆ นั่นคือการจัดการจากระดับล่างสู่ระดับบน โดยมีแผนพัฒนาชุมชนเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ เมื่อจัดการกับปัญหาได้แล้วก็เริ่มแผนรุก คือทำอย่างไรให้เศรษฐกิจดีขึ้น เกษตรกรรมดีขึ้น สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการวางกลยุทธ์ กำหนดยุทธศาสตร์ให้กับท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยพิจารณาจากจุดอ่อน จุดแข็งว่าท้องถิ่นมีความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไรจุดใดบ้าง แล้งนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่นนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์ ต้องให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม บุคคลภายนอกที่เข้าไปเพียงแต่ช่วยแนะนำ ให้กรรมวิธีในการคิด เพื่อให้คนในท้องถิ่นมีความเข้าใจในขั้นตอน กระบวนการพัฒนา แต่การตัดสินใจว่าจะทำอะไร และชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นนั้นๆต่อไปจะเป็นอย่างไร ควรเป็นการตัดสินใจของคนในชุมชนนั้น ส่วนคนอื่นเป็นเพียงผู้สนับสนุน อย่าไปจัดการท้องถิ่น เพราะถ้าเราไปจัดการให้ เราจะไม่รู้วิธีจัดการกับปัญหา ไม่รู้จักการพัฒนาตนเอง ดังนั้น ถ้าจะให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนา จะต้องให้ท้องถิ่นพัฒนาด้วยคนในท้องถิ่นเอง บุคคลภายนอกเป็นเพียงเข้าไปช่วยเหลือ ด้วยการให้ความรู้ ส่งเสริมและแนะนำแนวทางที่ควรจะเป็น จะช่วยให้ท้องถิ่นพัฒนาได้ด้วยตนเอง (อัครชัย, ๒๕๔๖)

ไพบุลย์ (๒๕๔๖) ได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า ขณะนี้ชุมชนหลายแห่งพยายามที่จะพึ่งตัวเองบริหารจัดการตัวเอง ซึ่งหลายแห่งทำได้ดี ขณะเดียวกันก็มีความพยายามเชื่อมโยงกับเครือข่าย เป็นเครือข่ายเพื่อนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อรู้จักกัน ปรีกษาหารือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งร่วมกัน เกิดสติปัญญาร่วมกัน เกิดการเชื่อมต่อดติปัญญา ความสามารถ ที่ทั้งเสริมสนับสนุนหรือเปรียบเทียบกัน ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ทำได้มากขึ้นดีขึ้น นอกจากการเชื่อมต่อดังนี้ มีความพยายามที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ การจัดการความรู้ เพื่อให้สิ่งที่มีอยู่ออกเผยแพร่ได้ดีขึ้น ใช้ประโยชน์ได้ดียิ่งขึ้น พัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ที่ผ่านมามีภาคราชการหลายหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือท้องถิ่นใน ๒ ลักษณะคือ แยกกันทำงาน หรือไปทำซ้ำซ้อน

กัน จนมีการถกเถียงกันว่าแทนที่จะส่งเสริมกลับเป็นตัวบ่อนทำลาย ปัจจุบันจึงได้มีความพยายามที่จะประสานงานทำงานในเชิงบูรณาการมากขึ้น อาจจะไม่ได้รับความสำเร็จสมบูรณ์ แต่ถือว่าเป็นความพยายามที่จะสร้างการบูรณาการ ซึ่งหมายถึงการประสาน การผสม การเชื่อมโยงให้สอดคล้องเข้ากันอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ไม่ซ้ำซ้อน ไม่แก่งแย่งแข่งขันกัน ขณะนี้มีหลายหน่วยงานพยายามที่จะทำงานแบบบูรณาการ มีมาตรการเจาะจงร่วมกันเพื่อให้เกิดการบูรณาการ ในแต่ละท้องถิ่น อาจเป็นระดับตำบล อำเภอ จังหวัด แต่ยังไม่ได้ก้าวไกลมาก ยังอยู่ระหว่างความพยายาม บางโครงการเริ่มไปบ้างแล้ว บางโครงการยังอยู่ระหว่างการพัฒนา ยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นแนวทางหนึ่งคือ การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน

เสรี (๒๕๔๔) ได้ให้นิยามกว้าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า คือ การประกอบการขนาดย่อม และขนาดจิ๋วของชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง (SMCE - Small and Micro Community Enterprise) วิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม มีสมาชิกมากกว่า ๑๕ คน วิสาหกิจชุมชนขนาดจิ๋วมีสมาชิกตั้งแต่ ๕ คน ถึง ๑๕ คน ทุนชุมชน มีทั้งทุนที่เป็นเงินทุน เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นท้องถิ่น และความไว้วางใจกันของชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิรัตน์ (๒๕๔๔) ได้กล่าวเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า เป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีหลักคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชนเพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว มีคุณธรรม รับผิดชอบ ต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุด และเอาเปรียบผู้บริโภค หรือวิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

เส่ง (๒๕๔๖) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน คือ กิจการของชุมชน ที่ชุมชนและคนในชุมชนเป็นเจ้าของ กิจกรรมการผลิตสินค้า กิจการให้บริการและกิจการอื่นๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรท้องถิ่น ฯลฯ ผสมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของรัฐบาลไว้ดังนี้คือ

๑. ต้องการให้คนในสังคมเปลี่ยนมุมมองใหม่ หันมามุ่งที่การลงทุน มีเงินทุนแต่จะหาเงินชำระหนี้ โดยมองสิ่งที่ตนมีอยู่เป็นสินทรัพย์ที่มีราคา สามารถเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้ให้กับตนเองได้

๒. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมขนาดเล็กในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการปลูกให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำกลับมาเป็นพลังดำเนินการ

๓. เพื่อจัดการกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้มั่นคง ที่จะเชื่อมโยงส่งเสริมให้โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน ตามนโยบายระดับผลสำเร็จ

ในด้านองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน เสรี (๒๕๔๔) กล่าวว่า มีอย่างน้อย ๘ อย่าง คือ

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล
๕. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ
๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
๗. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย

องค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ส่ง (๒๕๔๖) กล่าวไว้ว่า

๑. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นพลังขับเคลื่อน
๒. เป็นการนำสินทรัพย์และทุนทางสังคมของชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
คุ้มค่า และประหยัด
๓. เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
๔. ใช้แผนชุมชนกำหนดทิศทางการดำเนินงาน
๕. เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย ในการสร้างมูลค่าของ
ผลิตภัณฑ์ บริการ และกิจกรรมอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือบริการและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
๖. เป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๗. เป็นการส่งเสริมภาคีและพันธมิตรในการทำงานร่วมกันแบบองค์รวม
๘. เป็นกิจกรรมที่สร้างสวัสดิการแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง
๙. เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน

สำหรับ กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน วิจัย (๒๕๔๔) รายงานไว้ว่ามีลักษณะดังนี้คือ

๑. การแปรรูปและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจาก
การผลิตทางการเกษตร เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ขององค์กร
ชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน
๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์
เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ไวน์ผลไม้พื้นบ้าน การแปรรูปพืชผัก ผลไม้พื้นบ้าน รูปแบบต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ยา
สมุนไพร ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น
๓. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองขององค์กรชุมชน และเครือ
ข่ายองค์กรชุมชน เช่น น้ำปลา นม เครื่องมือเครื่องใช้ อาหาร และชาสมุนไพร
๔. การพัฒนาระบบการตลาด การบริการ และสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน
ลานค้า (ตลาดชุมชน) ศูนย์สุขภาพพื้นบ้าน

ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน วิจัย (๒๕๔๔) ให้ความเห็นว่าจะอยู่บนฐานลำดับ ๔ ระดับ ดังนี้ คือ

๑. วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นของการแปรรูป หรือสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการอุปโภค บริโภคของตนเองภายในครัวเรือนเป็นหลัก สมาชิกในชุมชนจะสร้างผลิตภัณฑ์ในลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งตนเองและลดรายจ่ายที่เสียไป

๒. วิสาหกิจระดับชุมชน เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกื้อหนุนให้เกิดการพึ่งพาอาศัยระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เป็นการลดภาระการซื้อของแพง หรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้านเงินไม่ออกไปจากหมู่บ้าน

๓. วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย เป็นระบบพึ่งพาอาศัยระหว่างชุมชนที่มีผลิตผลและทรัพยากรแตกต่างกัน

๔. วิสาหกิจชุมชนเพื่อจัดการผลผลิตส่วนเกิน เป็นวิสาหกิจที่ดำเนินการแปรรูปผลผลิต หรือทรัพยากรของชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์ของตนเองหรือเพิ่มมูลค่า และตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชน และเครือข่าย

กระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- วันที่ ๑ สำรวจข้อมูลและศักยภาพของชุมชน
- วันที่ ๒ การวิเคราะห์และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
- วันที่ ๓ การจัดทำแผนชุมชน
- วันที่ ๔ การกำหนดกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินการตามแผน
- วันที่ ๕ การดำเนินกิจกรรม
- วันที่ ๖ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล (สรุปบทเรียน)
- วันที่ ๗ การขยายผล

ปัจจุบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ และสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น โดยการสร้างโอกาส สร้างรายได้ และพัฒนาคนในท้องถิ่น รวมทั้งมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น แต่ท้องถิ่นยังมีปัญหาภายในค่อนข้างมาก ที่สำคัญผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งมีความสามารถในการ

ผลิตสินค้าได้เอง แต่ก็ทำและผลิตตามวิธีการหรือรูปแบบของท้องถิ่น ถ้าสามารถสร้างและส่งเสริมให้มีความรู้ ในเรื่องของการบริหารจัดการท้องถิ่น ให้มีความทันสมัยขึ้นบ้าง จะส่งผลให้ท้องถิ่นสามารถผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องมาตรฐานของสินค้า เพราะสินค้าท้องถิ่นมุ่งเน้นในเรื่องของฝีมือ จึงจำเป็นต้องช่วยเหลือแก้ไขยกระดับตัวผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีคุณภาพ การกำหนดยุทธศาสตร์ให้กับท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นพัฒนาไปได้อย่างมีทิศทางตรงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ท้องถิ่นจะสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เพิ่มการจ้างงาน กระจายรายได้ นำความเจริญสู่ท้องถิ่น ทำให้ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และถ้าสามารถเชื่อมโยงเข้ากับอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดใหญ่ หรือสามารถส่งออกได้ จะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจมหภาคมีความแข็งแกร่งตามไปด้วย เนื่องจากงานของวิสาหกิจชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นมีมากมายหลายเรื่อง การเข้าไปทำทุกเรื่องคงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงควรเลือกทำในเรื่องที่มีความสำคัญและเร่งด่วนมากที่สุดก่อน เช่นการนำสิ่งที่มีมองเห็นว่าท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถตั้งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มาประมวลว่าจะทำอย่างไรให้สิ่งเหล่านี้มีคุณค่าในทางการตลาด สามารถนำมาผลิตและจำหน่ายได้ แล้วเชื่อมโยงการพัฒนาวิสาหกิจได้ส่งผลถึงระดับท้องถิ่นและชุมชน หรือการสร้างเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนให้เชื่อมโยงกับธุรกิจอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ต้องการให้วิสาหกิจของท้องถิ่นต้องเดินไปอย่างโดดเดี่ยว และแนวทางสุดท้ายคือการขยายโอกาสด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนให้จำหน่ายได้กว้างขวางขึ้น จากสินค้าที่เคยจำหน่ายได้ในระดับท้องถิ่นหรือในพื้นที่ ต้องช่วยกันคิดว่าทำอย่างไรจึงจะจำหน่ายได้ในระดับภาค ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค จนถึงระดับโลก (ภักดี, ๒๕๕๖)

ตารางที่ ๓ ตัวอย่างประเภทวิสาหกิจชุมชนที่เสรี ได้นำเสนอไว้

ระดับและขั้นตอนการพัฒนา	ทดแทนการพึ่งพาภายนอก	พัฒนาผลผลิตและทรัพยากร	บริการ	แนวทางการพัฒนา
ครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกพืชเชิงเดี่ยวไว้กินเอง - หมักน้ำปลากินเอง - ทำยาสมุนไพร น้ำยาล้างจาน สมุนไพร - เพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า 	<ul style="list-style-type: none"> - อาหารหมักดอง - ขยายพันธุ์พืช สัตว์ - ข้าวหอมมือไร่เค็ม - สมุนไพรรักษาโรค 	<ul style="list-style-type: none"> - การนัดเพื่อรักษาสุขภาพ - การดูแลผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส - แนะนำอาชีพ - ครัวเรือนยากจน 	พึ่งพาตนเอง
ชุมชนและเครือข่าย	<ul style="list-style-type: none"> - โรงงานน้ำปลา - ผลิตข้าวกล้องโฮลเกรน - ผลิตอาหารสัตว์ - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต - ศูนย์ศึกษาทางเลือก 	<ul style="list-style-type: none"> - โรงงานน้ำพริก - โรงสีข้าวขาวนาข้าว - โรงงานปุ๋ยหมักชีวภาพ - กลุ่มทอผ้า 	<ul style="list-style-type: none"> - กองทุนสวัสดิการ - ร้านค้าชุมชน - กองทุนแม่จันทน์ - คณิศรเกษตรที่มั่นคง - ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ 	พอเพียง
ชุมชนและเครือข่าย	<ul style="list-style-type: none"> - แรมพฤษภาคม - สมุนไพรภูมิปัญญา - เครื่องปั้นดินเผา - จักสานตะกร้าจากผักตบชวา 	<ul style="list-style-type: none"> - โรงงานแปรรูปส้ม - โรงงานไม้สัก - หินสับเม็ดไม้ชิง - โรงงานแปรรูปยางพารา 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้องเรียนเชิงปฏิบัติ - ศูนย์สุขภาพที่มั่นคง - ลานค้าริมทาง - พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชุมชน 	พัฒนาผลิตภัณฑ์

ที่มา : ช่างโคย เสง (๒๕๔๖)

วิสาหกิจชุมชนกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นครกาญ และคณะ (๒๕๔๖) ได้ศึกษาค้นคว้ารายงานไว้สามารถสรุปได้ดังนี้ เนื่องจากหัวใจของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอยู่ที่การเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้วิธีคิดใหม่ คิดให้รอบด้าน คิดให้ทั่วคุณ คิดแบบบูรณาการหรือประสานพลัง และคิดให้บรรลุว่าจะพึ่งตนเองอย่างไร จะค้นหาทุนที่แท้จริงอย่างไร และจะจัดการให้เกิดผล ทั่วคุณอย่างไร การจัดการแบบวิสาหกิจต้องจัดการ แบบประสานพลัง (synergy) ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมแบบเสริมกัน ไม่ใช่แยกกันเป็นเรื่อง ๆ อย่าง ๆ การจัดการแบบวิสาหกิจ อาจเปรียบได้กับการทำเกษตรแบบผสมผสาน แบบตลาดทำ การจัดการแบบธุรกิจ เป็นการจัดการแบบทั่วคุณ $๑ + ๑ + ๑$ เป็น ๓ แต่การจัดการแบบวิสาหกิจจะไม่ใช่ ๓ เท่านั้น แต่อาจเป็น ๓๐ หรือ ๕๐ หรือ ๕๐ แต่ต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่นำสู่ความคิดสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวเนื่องเสริมกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งกำลังเกิดขึ้นในตำบลต่าง ๆ หลายร้อยตำบลทั่วประเทศ ที่มีการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจอย่างเป็นกระบวนการ

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ถ้าไม่ให้ชุมชนเป็นตัวตั้ง โครงการนี้ล้มเหลวตั้งแต่แรก เหมือนกับโครงการส่งเสริมต่าง ๆ ที่ได้ทำมาตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่วิเคราะห์กันว่า ปัญหาชาวบ้าน มี ๓ อย่าง คือ ทุน ความรู้ และตลาด จึงจัดหาทุกอย่างให้ชุมชน ไม่มีทุนก็อัดทุนลงไป ไม่มีความรู้ ก็จัดฝึกอบรมพร้อมกับส่งเสริมการตลาด เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จก็วิเคราะห์ว่า ไม่มีทั้ง ๓ กรณีนั้น โดยเฉพาะตลาด หรือความสามารถในการแข่งขันน้อย ไม่อาจสู้กับผู้ผลิตรายใหญ่ที่ทำเป็นอุตสาหกรรมได้ ดังนั้น ถ้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำแบบเก่า ผลผลิตก็จะล้มตลาดอีก กลุ่มชาวบ้าน องค์กรชาวบ้านก็ต้องผิดหวังอีก ดังนั้น แทนที่จะคิดเรื่องการผลิต ต้องคิดเรื่องการเรียนรู้ ให้ชาวบ้านวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองให้ได้ วิเคราะห์ทรัพยากร ผลผลิต ภาครัฐฯ ความรู้ ภูมิปัญญา ทุกอย่างที่เป็นทุนของตนเอง แล้วจึงวางแผนว่าในระดับตำบล ระหว่างตำบลจะร่วมกันวางแผนผลิตอะไร เพื่อการบริโภคในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ไม่ใช่ผลิตไปวางขายแข่งกับบริษัทใหญ่ในเมือง จุดแข็งของชาวบ้านอยู่ที่จำนวนของชาวบ้านเองซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่สุด เป็นกลุ่มผู้บริโภค ถ้าวางแผนให้ดี มีการแบ่งงานกันผลิต เพื่อการบริโภคในท้องถิ่นของตนเองก่อน ในลักษณะประสานพลัง ผลที่ได้ไม่เพียงแต่ระบบเศรษฐกิจชุมชน ที่มีมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์ แต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และมีคุณค่า มีความหมายให้ชุมชน คือ ความหมายในทางเศรษฐกิจ ทำให้ผลิตแล้วขายได้อย่างแน่นอน เพราะมีผู้บริโภคซึ่งถือหุ้นในกิจกรรมต่าง ๆ มีความหมายทางสังคม ทำให้คนร่วมมือกันช่วยเหลือกัน และคิดอะไรอื่น ๆ ได้อีกมากมาย มีความหมายทางสุขภาพ ทำให้ได้อาหารที่ดี ไม่

มีสารเคมี ไม่มีสารกันบูด มีความหมายทางวัฒนธรรม เพราะเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ถ้าต้องการให้สำเร็จต้องให้ชาวบ้านคิดเอง ต้องให้มีการเรียนรู้ และวางแผนดำเนินการ และวางเป้าหมายให้ถูกต้องว่า ชุมชนจะต้องหาทางพึ่งพาตนเองให้ได้ และต้องตอบคำถามตนเองให้ได้ว่า จะแก้ปัญหา ๓ ข้อหลัก ด้วยวิธีการอย่างไร คือ

๑. จะค้นพบทุนที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างไรโดยไม่ต้องใช้เงิน ๑ ล้านบาท เป็นตัวตั้ง
๒. จะค้นหาความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไร ไม่ใช่ใช้ภูมิปัญญาความรู้ และผู้รู้จากภายนอกเป็นตัวตั้ง
๓. จะวิเคราะห์ตลาดของตนเอง เพื่อการจัดการผลิต การบริโภคแบบพึ่งพาตนเองก่อนได้อย่างไร ที่เหลือค่อยแลกเปลี่ยนหรือส่งไปขายข้างนอกต่อไป ค่อย ๆ ทั่วเป็นขั้นตอน เมื่อปีกกล้าขาแข็งจึงค่อยไปแข่งขันกับคนอื่น ใช้ทุนและความรู้ตนเองเป็นตัวตั้ง ใช้ทุนและความรู้จากภายนอกเป็นตัวเสริม

นอกจากการจัดการด้านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แล้ว วิสาหกิจชุมชน ยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์ครอบคลุมไปยังการจัดการที่เป็นทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการจัดการแบบทิวทัศน์ หรือประสานพลัง ถ้าใช้เรื่องท่องเที่ยวตำบลเป็นหลัก แล้ววางแผนจัดการทุนอื่น ๆ ให้โยงมาสู่การท่องเที่ยว จะทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อีกหลายสิบกิจกรรม นั่นคือ บทเรียนของโฮอิตะ ซึ่งเป็นพื้นที่ของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำวิสาหกิจชุมชนแบบมีความคิดสร้างสรรค์ มีการดำเนินการ ทั้ง ๔ องค์ประกอบ เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ขายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยว ปัจจุบันเมืองไทยมีศักยภาพสูงมาก ที่จะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวจาก ๔ ล้านคน เป็น ๒๐ - ๓๐ ล้านคน เพราะขณะนี้การท่องเที่ยวกำลังกลายเป็นวิสาหกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยนักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวสถานที่ที่ตอบสนองความฝันของพวกเขาได้มากที่สุด

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ๓ มาตราดังนี้

มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา ๖๘ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดให้มี และบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก
- (๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัด มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (๓) ป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ
- (๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๕) ส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
- (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๘) บำรุงรักษาศิลปประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือ

บุคลากรให้ตามความจำเป็น และสมควร

มาตรา ๖๙ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดซื้อกิจการในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

- (๑) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (๒) ให้มี และบำรุงรักษาการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ
- (๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
- (๖) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- (๗) บำรุง และส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (๘) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๑๐) ให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- (๑๑) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- (๑๒) การท่องเที่ยว (๑๓) การผังเมือง

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีมติให้จัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี แบบประเมินผลได้ยึดกรอบแนวทางตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักคุณธรรมและนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม และหลักประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นแนวทางในการประเมินร่วมกับเกณฑ์ชี้วัดประสิทธิภาพ ในการจัดทำกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจน ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การประเมินผลดังกล่าว นับเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมาก เพราะนอกจากจะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความตื่นตัวที่จะแข่งขันกันพัฒนาระบบบริหารงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของสาธารณชนมากขึ้นแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย

สำหรับหลักเกณฑ์สำคัญของแบบประเมินการบริหารจัดการที่ดี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์ของประชาชน การให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน (๕๕ คะแนน) เป็นการตรวจสอบตัวชี้วัดเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการบริหารราชการ การให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การกำหนดระยะเวลาการให้บริการ อนุญาต อนุมัติ และการวินิจฉัยสั่งการ

ส่วนที่ ๒ ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ ประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ในเชิงภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (๔๕ คะแนน) เป็นการตรวจสอบตัวชี้วัดเกี่ยวกับ การจัดทำแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การติดตามและประเมินผลการทำงาน การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ การพัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถของบุคลากร (ไม่รวมลูกจ้างชั่วคราว) การวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

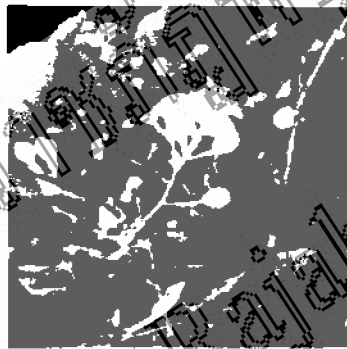
บทที่ ๓

บริบทชุมชนตำบลมะตูม

สภาพทั่วไปของชุมชน

ประวัติความเป็นมา

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตำบลมะตูม ไม่ปรากฏเป็นหลักฐานที่ชัดเจนว่ามีความเป็นมาอย่างไรและเมื่อใด แต่จากการที่คณะนักวิจัยได้พยายามสอบถามสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ รวมทั้งสืบค้นข้อมูลจากเอกสารที่สามารถค้นหาได้ แล้วนำมาสรุปผลร่วมกันสรุปได้ว่า ในอดีตที่ตำบลมะตูมมีต้นมะตูมขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งประชาชนผู้เดินทางผ่านไปมาเรียกว่า “ป่ามะตูม” เมื่อมีการตั้งชื่อตำบลจึงได้ใช้ชื่อนี้เป็นชื่อของตำบลและหมู่บ้านหมู่ที่ ๑

จนกระทั่งปัจจุบัน และเมื่อได้ดำเนินการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่พอจะนำมาใช้เป็นหลักฐาน ย้อนไปถึงความเป็นมาในอดีตได้คือวัด เพราะเมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นมักจะสร้างวัดขึ้นในชุมชน เพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและให้คนมีความสามัคคีกัน จากหลักฐานที่พบของสืบค้นมาพบว่า วัดไผ่ขอน้ำ ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ ๑๕๑ บ้านไผ่ขอน้ำ หมู่ที่ ๓ ตำบลมะตูม เป็นวัดที่เก่าแก่สร้างก่อนวัดอื่นๆที่พบในตำบลมะตูม โดยสร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๗ มีชื่อตามบ้านที่เรียกกัน เนื่องจากด้านหน้าวัดมีไร่นาซึ่งมีกอไผ่ขึ้นปกคลุมอยู่เป็นจำนวนมาก กอไผ่ดังกล่าวนี้ยังคงพบเหลืออยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่าน หน้าวัดไผ่ขอน้ำจนกระทั่งปัจจุบัน และเมื่อได้ศึกษาในพื้นที่จริงของบริเวณนี้แล้วพบว่า บริเวณดังกล่าวมีลักษณะเป็นคูกน้ำ

ด้านส่วนหัวของแม่น้ำ ที่กำลังโค้งงอเป็นข้อศอกของแม่น้ำโค้งตวัด (meanders) ประกอบกับบริเวณนั้นอาจมีโครงสร้างเป็นวัสดุแข็งกว่าบริเวณอื่น และยังมีรากกอไม้ช่วยยึดดินไว้ ทำให้ดินไม่พังทลายง่าย จึงทนทานต่อการกัดเซาะของกระแสน้ำนานได้ เดิมชาวบ้านเรียกวัดนี้ว่า

“วัดกุฎีลาช” สันนิษฐานว่าเรียกกันตามสภาพวัดที่มีกุฎีหลังเล็กๆตั้งเรียงรายกันเป็นแถว ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นวัดไผ่ชอน้ำตามชื่อหมู่บ้าน นับเป็นวัดที่เก่าแก่มากที่สุดของตำบลมะตูม นอกจากนั้นยังมี วัดมะตูม ซึ่งตามหลักฐานพบว่าสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๙ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ตำบลมะตูม เป็นชุมชนที่เก่าแก่มีประชาชนอยู่อาศัยตั้งถิ่นฐานมายาวนานมากกว่า ๒๕๐ ปี โดยเฉพาะบริเวณริมฝั่งแม่น้ำด้านขวามือ มีประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น กระจายเป็นแนวยาวตามลำแม่น้ำทั้งหมดที่ a, b, c และ d ลักษณะบ้านเรือนบางส่วนยังคงสภาพในอดีตไว้ได้จนถึงปัจจุบัน เช่น เป็นบ้านไม้หลังใหญ่ชั้นเดียวได้ดูสูง และปลูกติดต่อกันเป็นกลุ่มๆ ประมาณ ๑๐-๒๐ หลัง โดยมีจำนวน ๔-๕ หลัง ซึ่งเป็นบ้านในหมู่ญาติพี่น้อง ที่สามารถเดิน

ติดต่อกันเชื่อมโยงไปมาหาสู่กันบนบ้าน โดยไม่ต้องเดินลงมายังพื้นดินได้ นอกจากนั้นแต่ละบ้านหรือกลุ่มบ้านยังมี ยุงข้าว สำหรับเก็บข้าวเปลือกที่ได้จากการทำนาไว้สำหรับบริโภคภายในครอบครัวหรือเก็บไว้เป็นข้าวปลูกในครั้งต่อไปเหลืออยู่จำนวนมาก เพราะประชาชนตำบลมะตูมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนา แต่ปัจจุบันเมื่อประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ชุมชนจึงมีการขยายตัว

ออกรวมทั้งมีถนนหนทางเชื่อมติดต่อกัน มากขึ้น ประชาชนจึงมีการตั้งบ้านเรือนตามแนวถนน ที่มีการคมนาคมติดต่อสะดวก ทำให้เกิดชุมชนใหม่ตามแนวถนนต่างๆ และบ้านเรือนก็มีการปลูกเป็นตึกแบบสมัยใหม่ ดังนั้นสภาพบ้านเรือนของประชาชนในตำบลมะตูม จึงยังคงมีให้เห็นทั้งสภาพบ้านแบบเก่าในอดีต และสภาพบ้านแบบใหม่ในยุคปัจจุบันผสมกัน แต่ก็สามารถแยกได้ชัดเจนว่าบริเวณใดเป็นบ้านเก่าในอดีตหรือเป็นบ้านที่ปลูกสร้างใหม่ในปัจจุบัน

ตราสัญลักษณ์ ของตำบลมะตูม เป็นรูปต้นมะตูมและมีลูกจำนวน ๖ รูป ซึ่งหมายถึง ตำบลมะตูมมีจำนวนหมู่บ้านรวม ๖ หมู่บ้าน

คำขวัญ ของตำบลมะตูมคือ

หลวงพ่อติฎฐคุบ้าน	หลวงพ่อบานลือนาม	หลวงพ่อบ้านท่าไร่
ผักปลอดภัยไร้สารพิษ	ดังทั่วทิศบ้านมะตูม	รวมกลุ่มฝีมือแรงงาน
สืบสานดนตรีมังคละ		

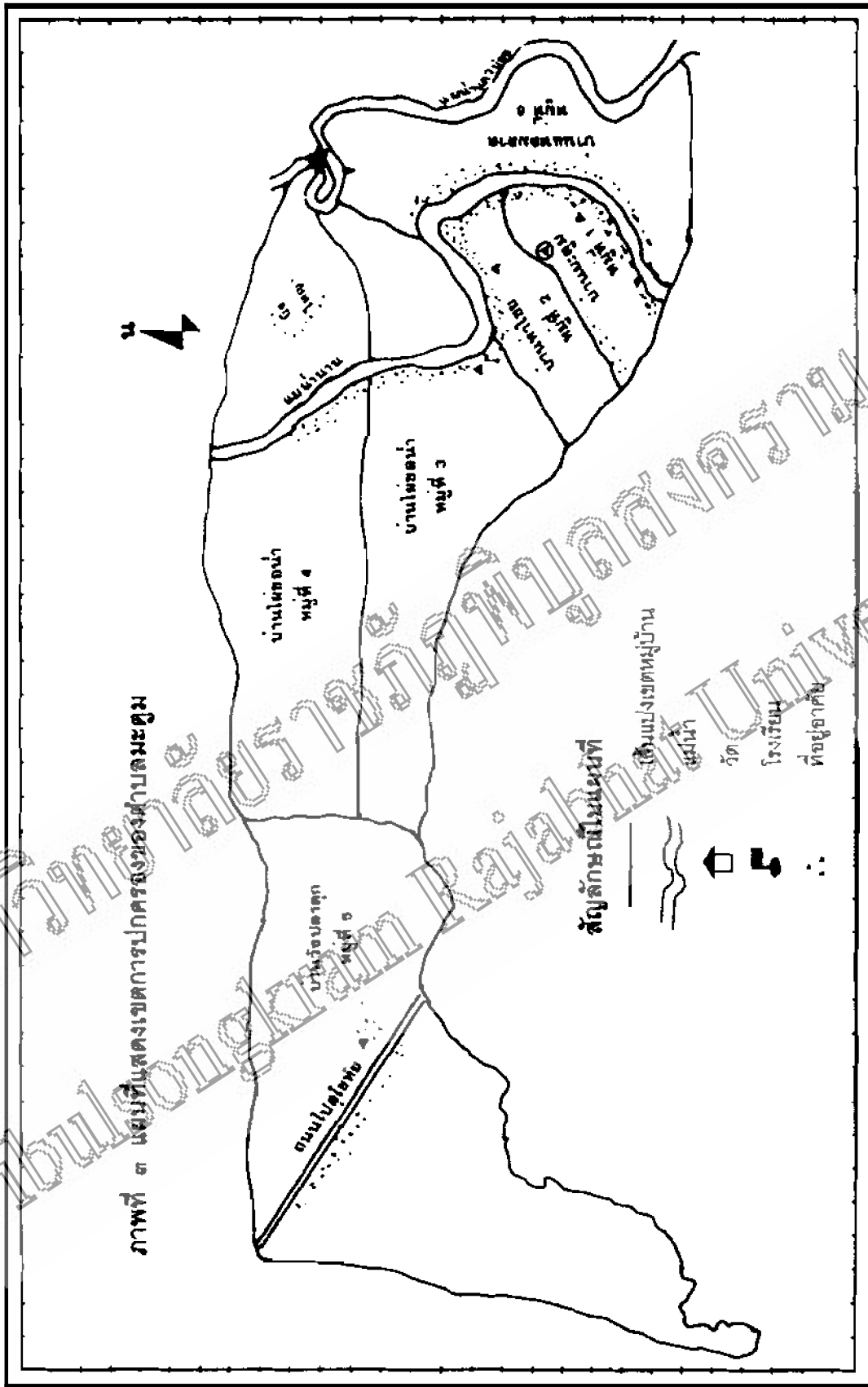
วิสัยทัศน์ของตำบลมะตูมคือ ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาชนมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเพิ่มผลิตผลและการเพิ่มรายได้ให้ประชาชน ส่งเสริมการพัฒนาคน สถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพ ชุมชนเข้มแข็งมีความสามัคคี ป้องกันปัญหายาเสพติด

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ตำบลมะตูมตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอพรหมพิราม ระยะทางห่างจากอำเภอพรหมพิรามประมาณ ๒๐ กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองอำเภอเมืองพิษณุโลก ๑๙ กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลท่าช้าง	อำเภอพรหมพิราม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลจอมทอง	อำเภอเมืองพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลมะขามสูง	อำเภอเมืองพิษณุโลก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลไผ่ชอดอน	อำเภอเมืองพิษณุโลก

ตำบลมะตูมจัดเป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก มีเนื้อที่รวมทั้งหมด ๓๓.๓๒ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๑๒,๒๒๔ ไร่ ข้อมูลจากฝ่ายทะเบียนอำเภอพรหมพิราม ณ เดือนมกราคม ๒๕๕๗ รายงานไว้ว่า เป็นที่ดินซึ่งใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ๙,๓๓๘ ไร่ เป็นที่ดินสาธารณะ ๑,๘๒๔ ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย ๑,๐๖๖ ไร่ แต่ปัจจุบันพื้นที่สาธารณะประชาชนได้เข้าไปอาศัยอยู่และใช้พื้นที่ประกอบอาชีพต่างๆเป็นระยะเวลายาวนานหลายสิบปี นอกจากนั้นยังมีสถานที่ราชการเข้าไปตั้งอยู่ด้วย เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สถานีตำรวจภูธรภาค ๖

ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ของตำบลมะตูมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ความสูงเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๔๖ เมตร มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน ๒ สาย คือแม่น้ำน่าน และแม่น้ำแควน้อย อยู่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่ คลองที่สำคัญคือ คลองวังปลาตุก ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกไหลผ่านหมู่ที่ ๕ และคลองอีเรืองไหลผ่านหมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๕ บรรจบกับคลองปลาตุก รวมทั้งมีบึงขนาดใหญ่อยู่หนึ่งแห่ง ชื่อบึงใหญ่ อยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่ หมู่ที่ ๔

แหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่

แม่น้ำน่าน

เป็นแม่น้ำที่สำคัญขนาดใหญ่มีปริมาณน้ำมากตลอดปี ไหลผ่านด้านตะวันออกของตำบลมะตูม โดยไหลมาทางทิศเหนือผ่านตำบลท่าช้าง เข้าสู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของตำบลมะตูมลงมาทางใต้ในพื้นที่หมู่ ๔ และหมู่ ๓ วกไปทางตะวันออก แล้วย้อนกลับลงมาทางใต้ ให้เป็นเส้นแบ่งเขตการปกครองระหว่างหมู่ที่ ๑ และ ๒ กับหมู่ที่ ๖ ความยาวที่ไหลผ่านพื้นที่ตำบลมะตูมรวมทั้งสิ้นประมาณ ๖ กิโลเมตร ส่วนใหญ่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในด้านการอุปโภคบริโภคและการเกษตร เนื่องจากมีเขื่อนนครสวรรค์กั้นแม่น้ำน่านอยู่ทางตอนเหนือ ในตำบลหนองแรม อำเภอพรหมพิราม ทำให้พื้นที่ของตำบลมะตูมส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทานของโครงการหลายชุมพล

แม่น้ำแควน้อย เป็นแม่น้ำที่ไหลจากทางเหนือลงสู่ทางใต้ เช่นเดียวกัน กับแม่น้ำน่าน แต่ไหลผ่านทางด้านตะวันออกของตำบลมะตูม จึงใช้แบ่งเขตการปกครองระหว่าง

หมู่ที่ ๖ ตำบลมะตูม กับตำบลมะขามสูง อำเภอเมืองพิษณุโลก ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ทั้งด้านอุปโภคบริโภคและทำการเกษตร เนื่องจากเป็นแม่น้ำที่มีน้ำไหลตลอดปี ความยาวที่ไหลผ่านตำบลมะตูมประมาณ ๔ กิโลเมตร

คลองวังปลาตุก ไหลจากเหนือลงสู่ได้จากหมู่ที่ ๗ ตำบลท่าช้างผ่านบริเวณตอนกลางของพื้นที่หมู่ที่ ๕ ตำบลมะตูม ระยะทางยาวประมาณ ๓.๕ กิโลเมตร มีความกว้าง ๕๐ เมตร ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ได้ตลอดปี

บึงใหญ่ เป็นบึงกว้างขนาดใหญ่อยู่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่หมู่ที่ ๔ มีพื้นที่ประมาณ ๑๕๐ ไร่ ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร แต่ปัจจุบันดินเริ่มมากแล้ว

แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่

คลองส่งน้ำชลประทานโครงการหลายชุมพล มีคลองขนาดใหญ่ เล็ก เชื่อมติดต่อกันทั่วถึง ในพื้นที่ทำนาของเกษตรกรหมู่ที่ ๑-๔ จำนวน ๙,๑๒๔ ไร่

สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๖ ทำการสูบน้ำจากแม่น้ำน่านเพื่อเกษตรกรได้ใช้ในการทำนา รวมพื้นที่ ๘๕๐ ไร่ มีสมาชิกจำนวน ๒๗ ครอบครัว

บ่อบาดาล เป็นบ่อที่ได้มาจากโครงการ ก.ส.ช. มีความลึกประมาณ ๒๕ - ๓๐ เมตร มีทั่วทุกหมู่บ้าน ประชาชนใช้ประโยชน์ทั้งด้านการอุปโภคบริโภครวมทั้งการเกษตร นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำตื้น สระน้ำ ฝาย/ทำนบ/พรางกันน้ำ รวมทั้งสิ้น ๒๒๙ แห่ง

ลักษณะดินและสมบัติของดิน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔ พิษณุโลก กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๔๕) ได้รายงานลักษณะดินของตำบลมะตูมไว้ว่า มีกลุ่มชุดดินที่สำคัญ a กลุ่มชุดดิน ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจากระบบการจำแนกดิน ลักษณะสมบัติของดินและความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร มีลักษณะดังนี้

หน่วยดินที่ ๔ ชุดดินธาดูพนม (That Phanom series : Tp) ระบบการจำแนกดินเป็น fine, mixed, Ultic Haplustalfs ลักษณะเนื้อดินเป็นกลุ่มพวกดินเหนียว ชั้นดินบนดินน้ำตาลปนเทา ชั้นดินล่างสีน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว พบบริเวณที่ราบลุ่มระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง ค่าพีเอชประมาณ ๖.๐ - ๗.๐ เหมาะในการทำนาทำไร่ สวนผัก พบในพื้นที่หมู่ ๓, ๔, ๕ และ ๖ รวมเนื้อที่ประมาณ ๑๒,๖๙๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๕ ของพื้นที่ทั้งหมด

หน่วยดินที่ ๘ ชุดดินสระบุรี (Saraburi series : Sb) ระบบการจำแนกดิน เป็น fine, mixed, nonacid. Aeric Tropaquepts ลักษณะเนื้อดินเป็นกลุ่มดินเหนียว ชั้นดินบนมีสีน้ำตาลปนเทา ชั้นดินล่างมีสีน้ำตาลปนแดง วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นพวกตะกอนลำนํ้า เป็นดินลึกลับมาก การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง ค่าพีเอช ประมาณ ๖.๐ - ๘.๐ ใช้ประโยชน์ในการทำนา ให้ผลผลิตสูง พบในพื้นที่หมู่ ๕ และ ๖ รวมเนื้อที่ประมาณ ๖,๐๖๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๑ ของพื้นที่ทั้งหมด

หน่วยดินที่ ๑๕ ชุดดินอุตรดิตถ์ (Uttaradit series : Utt) ระบบการจำแนกดิน เป็น fine, mixed, Aeric Tropaqualfs ลักษณะเนื้อดินเป็นกลุ่มดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ชั้นดินบนสีน้ำตาลปนเทา ดินล่างสีน้ำตาลปนแดง วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นพวกตะกอนลำนํ้า พบในพื้นที่ราบเรียบ เป็นดินลึกลับมาก การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ระดับความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ค่าพีเอชประมาณ ๖.๐ - ๘.๐ ใช้ประโยชน์ในการทำนา พบในพื้นที่หมู่ที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔ รวมเนื้อที่ประมาณ ๕,๕๘๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๙ ของพื้นที่ทั้งหมด

หน่วยดินที่ ๓๓ หน่วยรวมของชุดดินธาตุพนมและดินธาตุพนมที่มีการระบายน้ำดี (That Phanom and That Phanom well drained : Tp & Tp-w) ลักษณะเนื้อดินเป็นกลุ่มดินร่วนปนทรายแป้ง ดินมีสีน้ำตาลปนแดง ดินล่างสีน้ำตาลปนแดง วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นพวกตะกอนลำนํ้า พบบนสันดินริมน้ำเก่า พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลอนคลื่น เป็นดินที่มีการระบายน้ำดี ระดับความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ค่าพีเอชประมาณ ๕.๕ - ๘.๐ เหมาะปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผล โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้ลำนํ้า พบในพื้นที่หมู่ ๑, ๒ รวมเนื้อที่ประมาณ ๓๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๔ ของพื้นที่ทั้งหมด

หน่วยดินที่ ๓๓ B ชุดดินนครปฐม (Nakhon Pathom series : Np) ระบบการจำแนกดินเป็น fine, mixed, Aeric Tropaqualfs ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลเข้มปนเทา ดินล่างเนื้อดินเป็นดินเหนียว หรือดินเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาล ค่าพีเอช ๕.๐ - . พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใกล้ลำนํ้า มีความเหมาะสมในการปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผัก ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินดี พบในพื้นที่หมู่ ๑, ๒, ๓, ๔ และ ๖ รวมเนื้อที่ประมาณ ๔,๑๑๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ทั้งหมด

สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับอากาศของจังหวัดพิษณุโลก คือประเภทร้อนชื้น แบ่งได้เป็น ๓ ฤดูกาล ดังนี้คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นช่วงที่อากาศหนาวเย็นจากประเทศจีนเคลื่อนตัวลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ในฤดูร้อนอากาศร้อนจัด อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๗.๓ องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายนอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดประมาณ ๓๒ องศาเซลเซียส และในฤดูหนาวเดือนที่มีอากาศหนาวสุดคือเดือนธันวาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๔.๒ องศาเซลเซียส

สภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการปกครอง

ด้านการปกครอง ตำบลมะตุมมีเนื้อที่ขนาดเล็กเพียง ๑๓.๓๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๒,๒๒๘ ไร่ แบ่งการปกครองเป็น ๖ หมู่ แต่ละหมู่มีจำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรตามข้อมูลฝ่ายทะเบียนอำเภอพรหมพิราม ณ เดือนมกราคม ๒๕๔๗ รายงานได้ว่า มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งตำบล ๑,๓๙๑ ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้น ๕,๐๖๗ คน เป็นชายจำนวน ๑,๙๓๕ คน เป็นหญิงจำนวน ๒,๑๓๒ คน แต่ละหมู่บ้านมีรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรดังนี้คือ

ตารางที่ ๔ จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลมะตุม เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)	ชาย	หญิง
๑ บ้านมะตุม	๑๘๑	๖๔๕	๓๐๙	๓๓๖
๒ บ้านท่าไชย	๑๕๘	๕๘๐	๒๗๕	๓๐๖
๓ บ้านไม้ขอน้ำ	๓๕๑	๑,๑๒๑	๕๓๘	๕๘๓
๔ บ้านไม้ขอน้ำ	๒๒๓	๘๒๒	๓๘๗	๔๓๕
๕ บ้านวังปลาตุก	๑๘๗	๕๘๓	๒๗๐	๓๑๓
๖ บ้านแหลมลาด	๒๙๑	๓๑๖	๑๕๗	๑๕๙
รวม	๑,๓๙๑	๕,๐๖๗	๑,๙๓๕	๒,๑๓๒

การประกอบอาชีพ ประชากรของตำบลมะเดื่อส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีที่ดินทำการเกษตร ๙,๓๓๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๖ ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่อยู่อาศัยเพียงเล็กน้อยคือ ๑,๐๖๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙ ที่เหลือเป็นพื้นที่สาธารณะมีเนื้อที่ ๑,๘๒๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ทั้งหมด แต่ปัจจุบันพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ ประชาชนได้เข้าไปอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์เพื่อทำมาหากินเกือบหมดแล้ว โดยเฉพาะพื้นที่ในหมู่ที่ ๖ นอกจากนั้นยังมีสถานที่ราชการเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินเหล่านี้ด้วย เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค ๖ สถานีตำรวจภูธรภาค ๖ เป็นต้น สำหรับการไ้ที่ดินทางการเกษตรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในด้านการทำนา โดยมีเนื้อที่ทำนากำหนด ๗,๙๑๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๕ ของพื้นที่ทำการเกษตร มีการทำไร่ทำสวนเพียงเล็กน้อย ใช้พื้นที่ทำไร่ ๗๙๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙ ของพื้นที่ทำการเกษตร พืชไร่ที่ปลูกเช่น ข้าวโพด งามดำ ถั่วลิสง เป็นพื้นที่ทำสวน ๖๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗ ของพื้นที่ทำการเกษตร ไม้ผลที่ปลูก เช่น มะม่วง มะปราง ขนุน มะพร้าว กล้วย นอกจากนั้นมีการเลี้ยงสัตว์บ้างเล็กน้อย เช่น หมู เป็ด ไก่ จิวเนื้อ เป็นต้น ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินในด้านต่างๆมีรายละเอียดดังนี้คือ

ตารางที่ ๕ ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยทั่วไป

ประเภทที่ดิน	หมู่ที่ ๑	หมู่ที่ ๒	หมู่ที่ ๓	หมู่ที่ ๔	หมู่ที่ ๕	หมู่ที่ ๖	รวม
ที่ดินสาธารณะ	๒๐	๓๔	๒๕๐	๒๑			๑,๘๒๔
ที่ดินทำการเกษตร	๑,๓๔๐	๑,๔๖๒	๑,๐๘๐	๒,๘๐๐	๑,๓๗๕	๑,๒๘๑	๙,๓๓๔
ที่อยู่อาศัย	๖๐	๑๒๘	๓๕๐	๔๐๐	๕๐	๗๘	๑,๐๖๖
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	๑,๔๒๐	๑,๖๒๔	๑,๖๘๐	๓,๒๒๑	๑,๔๒๕	๒,๘๕๘	๑๒,๒๒๘

ตารางที่ ๖ ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร

การใช้ที่ดิน	หมู่ที่ ๑	หมู่ที่ ๒	หมู่ที่ ๓	หมู่ที่ ๔	หมู่ที่ ๕	หมู่ที่ ๖	รวม
ทำนา	๑,๒๐๐	๑,๔๒๑	๘๔๐	๒,๓๘๕	๑,๓๗๐	๗๐๐	๗,๙๑๖
ทำสวน	๕๐	-	๒๔๐	๒๖๕	-	๗๐	๖๒๕
ทำไร่	๙๐	๔๑	-	๑๕๐	๕	๕๑๑	๗๙๗
รวม	๑,๓๔๐	๑,๔๖๒	๑,๐๘๐	๒,๘๐๐	๑,๓๗๕	๑,๒๘๑	๙,๓๓๔

ด้านการศึกษา ประชาชนตำบลมะตูมส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๙๐ อ่านออกเขียนได้ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน ๒ แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๑ แห่ง และศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ๑ แห่ง ได้แก่

โรงเรียนวัดมะตูม ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ บ้านมะตูม มีนักเรียนจำนวน ๗๖ คน ครู ๗ คน นักเรียนส่วนใหญ่มาจากหมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๒ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

โรงเรียนติฎฐอำรุง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านไผ่ขอน้ำ มีนักเรียนจำนวน ๑๙๒ คน ครู ๔ คน นักเรียนส่วนใหญ่มาจากหมู่ที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๖

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดไผ่ขอน้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ เด็กที่เรียนส่วนใหญ่มาจากหมู่ที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔ มีเด็กทั้งหมดจำนวน ๑๒ คน

ด้านศาสนา ประชาชนตำบลมะตูมส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน ๕ วัด ตั้งกระจายอยู่เกือบทุกหมู่ ยกเว้นหมู่ที่ ๖ ดังนี้คือ

๑. วัดมะตูม	ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๑	บ้านมะตูม
๒. วัดท่าไชย	ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๒	บ้านท่าไชย
๓. วัดไผ่ขอน้ำ	ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๓	บ้านไผ่ขอน้ำ
๔. วัดวังสารภี	ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๔	บ้านไผ่ขอน้ำ
๕. วัดวังปลาตุก	ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๕	บ้านวังปลาตุก

ด้านสาธารณสุข ตำบลมะตูมมีสถานบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพชุมชนให้กับประชาชนหลายแห่ง และมีส่วนที่ถูกละเลยทำให้ทุกครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยแรงงานคือมีอายุระหว่าง ๑๕ - -๕๕ ปีมากกว่ากลุ่มอื่น เจ้าหน้าที่มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชน เช่นโครงการเดินแอโรบิก ส่งเสริมการเล่นกีฬา ผลงานด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ยาบ้า) พบว่าจำนวนผู้ที่ติดยาเสพติดมากที่สุดคือช่วงอายุ ๓๐ - ๓๙ ปี รองลงมาคือกลุ่มช่วงอายุ ๒๐ - ๒๙ ปี กลุ่มโรคที่ประชาชนเป็นกันมากได้แก่ โรคระบบหายใจ โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคระบบย่อยอาหารและช่องปาก โรคผิวหนัง และโรคทั่วไปที่ไม่สามารถจำแนกเข้ากลุ่มอื่นได้ สำหรับสถานให้บริการชุมชนในด้านสาธารณสุขมีดังนี้คือ

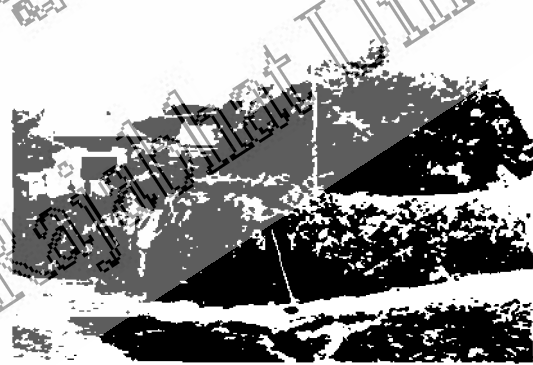
สถานีอนามัยตำบลมะตูม ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านไม้ขอน
 ที่ทำการแพทย์ประจำตำบล ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ บ้านท่าไชย
 คลินิก จำนวน ๒ แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ๒ แห่ง

ด้านธุรกิจและสถานบริการ ตำบลมะตูมมีร้านค้าและสถานบริการหลายแห่งดังนี้คือ

ร้านค้า	จำนวน ๓๐ แห่ง
ร้านตัดผม	จำนวน ๕ แห่ง
โรงสีข้าว	จำนวน ๙ แห่ง
ท่ารถ	จำนวน ๑ แห่ง
ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า	จำนวน ๑ แห่ง
ร้านซ่อมรถ	จำนวน ๑ แห่ง
ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเอกชน	จำนวน ๑ แห่ง
ชุมสายโทรศัพท์ประจำตำบล	จำนวน ๑ แห่ง
โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน ๒ แห่ง
วิทยุสื่อสาร	จำนวน ๓ แห่ง
หอกระจายข่าว	จำนวน ๑ แห่ง
สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค ๖	จำนวน ๑ แห่ง
สถานีตำรวจภูธรภาค ๖	จำนวน ๑ แห่ง
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	จำนวน ๑ แห่ง

ด้านการรวมกลุ่มของประชากร ประชากรตำบลมะตูมมีการรวมกลุ่มกันบ้างเล็กน้อย กลุ่มที่นับว่าเห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน คือ กลุ่มออมทรัพย์ โดยมีอยู่หมู่บ้านละ ๑ กลุ่ม รวมเป็น ๖ กลุ่ม สำหรับกลุ่มอื่นๆ ได้มีการจัดตั้งและรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมบ้าง เช่นกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มคัดแยกขยะ แต่เนื่องจากไม่มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง และไม่มีการบริหารจัดการที่ดี สมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการกลุ่ม การช่วยเหลือสนับสนุนให้ความรู้จากหน่วยงานต่างๆไม่ค่อยมีความต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่เจริญพัฒนาและยั่งยืน รวมทั้งบางกลุ่มมิได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเป็นหลักฐานแน่นอน

การคมนาคม ส่วนใหญ่เป็นการคมนาคมทางบก มีถนนเชื่อมโยงทั่วถึงกันทุกหมู่บ้าน มีถนนและทางหลวงสายหลักที่ใช้คมนาคมติดต่ออำเภอ จังหวัด หรือตำบลอื่นๆดังนี้คือ

ทางหลวงหมายเลข ๑๒ เป็นถนนที่ใช้ติดต่อระหว่างจังหวัดพิษณุโลก - สุโขทัย ผ่านหมู่ที่ ๕ บ้านวังปลาตุก ระยะทางห่างจากอำเภอพรหมพิรามประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดพิษณุโลกประมาณ ๑๙ กิโลเมตร

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๑๐๘๖ สายพิษณุโลก - หนองตม เป็นถนนลาดยางที่ผ่านด้านตะวันออกของแม่น้ำน่าน ประชาชนหมู่ที่ ๑, ๒ และ ๖ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคม

ติดต่อกันส่งสินค้าไปยังอำเภอพรหมพิราม ระยะทางยาวประมาณ ๑๒ กิโลเมตร หรือติดต่อกับ จังหวัดพิษณุโลก ระยะทางยาวประมาณ ๑๖ กิโลเมตร

ถนน รพช. สายไม้ขอน้ำ - วัดศาล เป็นถนนลาดยางผ่านหมู่บ้านหมู่ที่ ๑, ๒ ของตำบลมะตูม ประชาชนหมู่ที่ ๑ - ๔ ให้เดินทางเข้าจังหวัดพิษณุโลก มีรถโดยสารประจำทางวิ่งประจำทุกวัน ระยะทางจากบ้านวัดศาลถึงบ้านไม้ขอน้ำยาวประมาณ ๘ กิโลเมตร

ถนน รพช. สายไม้ขอตอน - ดงสมอ เป็นถนนลาดยางที่แยกจากทางหลวงหมายเลข ๑๒ ในตำบลไม้ขอตอน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผ่านหมู่ที่ ๒, ๓, และ ๔ ตำบลมะตูม ประชาชนให้เดินทางไปยังอำเภอพรหมพิราม ระยะทางยาวประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

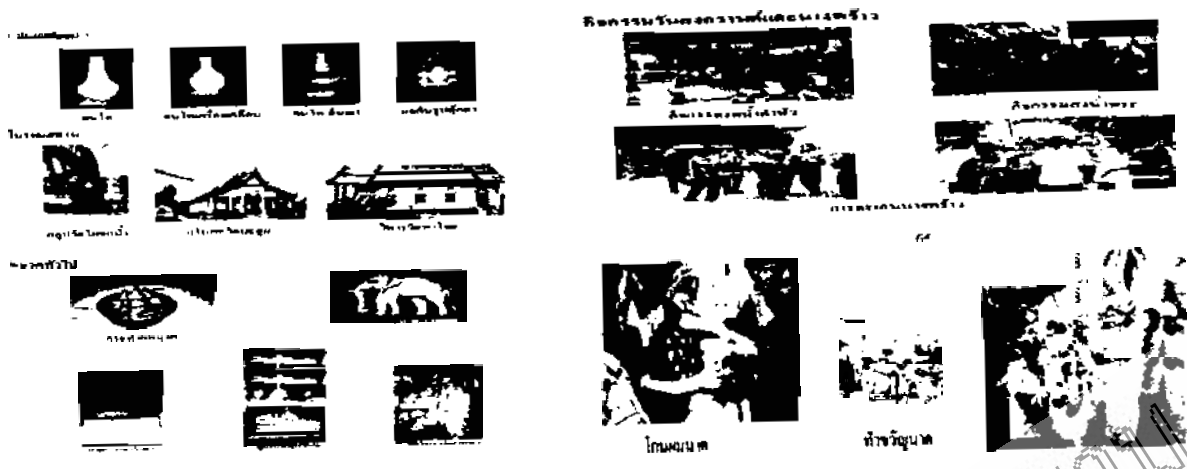

ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในด้านศิลปวัตถุโบราณซึ่งพบในตำบลมะตูมมีหลายอย่าง เช่น จิตรกรรมบนผนังผ้า ๕ ชั้น เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องเคลือบ ๖ ชั้น เครื่องปั้นดินเผาประเภทโลหะ ๗ ชั้น เครื่องปั้นดินเผาประเภทดินเผา ๘ ชั้น พระพุทธรูป และอื่นๆ เช่น ธงช้าง สมุดไทยขาว - ดำ คัมภีร์ใบลาน กระดาษหมอก ถ้วยชามสังคโลก

ในด้านโบราณสถานของตำบลมะตูม มี ๕ แห่ง คือ วิหารวัดท่าไชย สถูปวัดไม้ขอน้ำ อุโบสถวัดมะตูม วัดวังปลาตุก สำนักสงฆ์วังสารภี

ประเพณีและการละเล่น ที่นับว่ามีความสำคัญและดำเนินกิจกรรมสืบทอดต่อเนื่องกันมายาวนานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีงานบวช สลากภัต ทำบุญวันสารท วันลอยกระทง เทศน์มหาชาติ สงกรานต์ แข่งเรือยาว ตักบาตรเทโว ทำบุญกลางบ้าน ฉลองแม่โพสพ การเล่นดนตรีมโหรี การละเล่นนางพริ้ว เป็นต้น

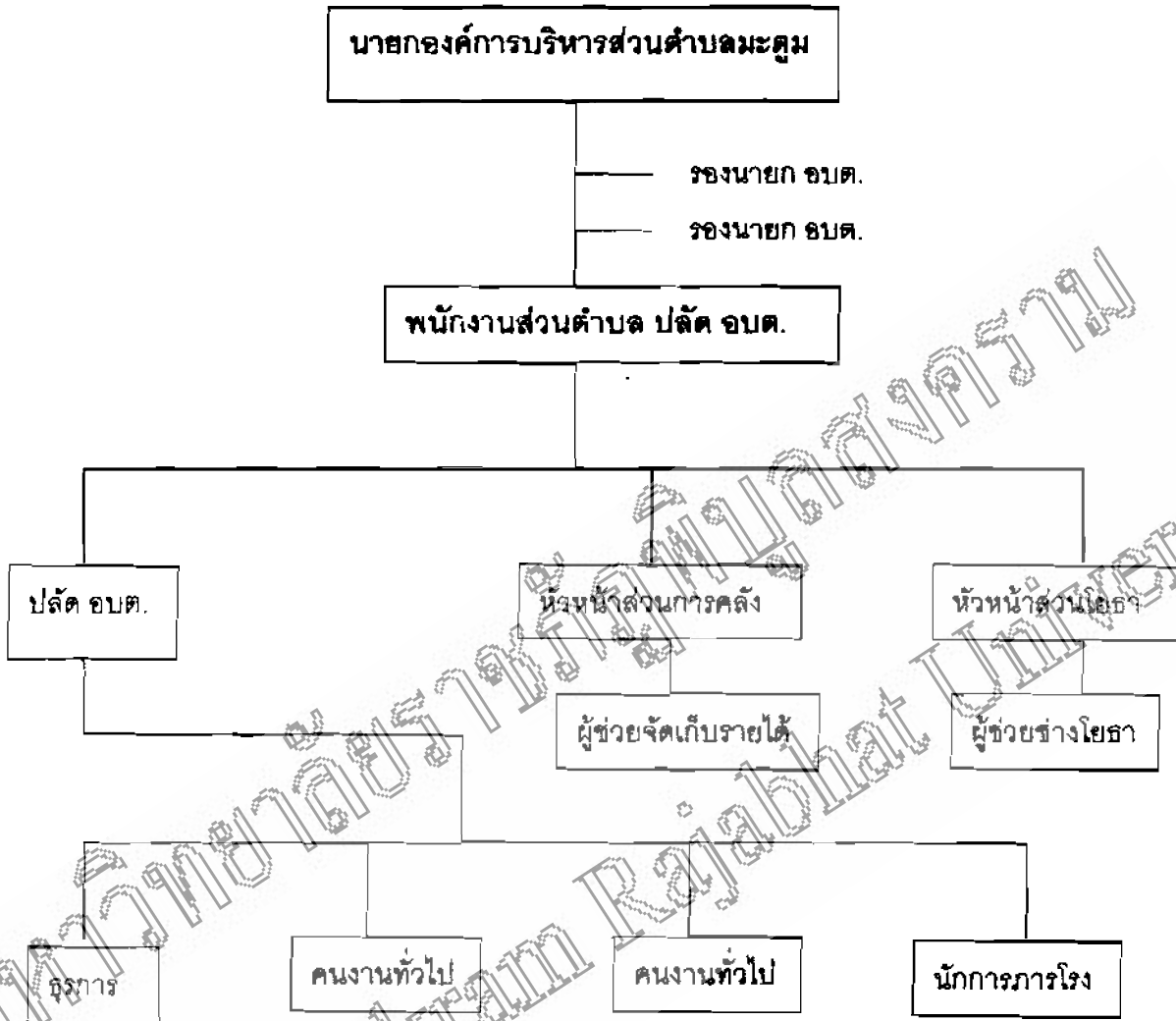
ด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันตำบลมะตูมยังไม่มีสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับดึงดูดให้ประชาชนมาท่องเที่ยวได้ แต่มีจุดที่น่าสนใจซึ่งอาจพัฒนาให้คนหันมาให้ความสนใจได้ เช่น วัดปลวกที่วัดท่าไชย และวัดไม้ขอน้ำ รอยพระพุทธรูป ภาพเขียน ศิลปวัตถุ ตลอดจนบ้านเรือนเก่าแก่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่มาก รวมทั้งวิถีชีวิตของประชาชนที่มีความเป็นอยู่เรียบง่ายแบบเศรษฐกิจพอเพียง แต่สิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้รับความสนใจที่จะพัฒนาและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งถ้าได้มีการระดมความคิดและร่วมมือกันวางแผนพัฒนาทั้งตำบล เป็นแผนแม่บทชุมชนย่อมมีโอกาสที่จะเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยและศักยภาพด้านอื่นที่สนับสนุนอยู่มาก นอกจากนั้นยังเป็นตำบลที่อยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมือง ซึ่งเป็นจังหวัดไม่มากนัก เพียง ๒๐ กิโลเมตรเท่านั้น และยังมีถนนหนทางไปมาสะดวกจึงง่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว ถ้าได้มีการร่วมมือกันพัฒนาให้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

องค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม

เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โครงสร้างการบริหารราชการมีลักษณะดังนี้คือ

- โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม ประกอบด้วย
๑. ฝ่ายผู้บริหาร ได้แก่ นายก อบต. รองนายก อบต. พนักงานส่วนตำบล
 ๒. ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ ประธานสภา รองประธานสภา เลขานุการ สมาชิกสภา

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม

ภาพที่ ๔ โครงสร้างการบริหารงานส่วนตำบลมะตูม

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนด

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ๓ มาตราดังนี้

มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา ๖๗ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดให้มี และบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก
- (๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้ง

กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (๓) ป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ
- (๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี

ของท้องถิ่น

- (๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือ

บุคลากรให้ตามความจำเป็น และสมควร

มาตรา ๖๘ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

- (๑) ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (๒) ให้มี และบำรุงรักษาการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (๔) ให้มี และบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวน

สาธารณะ

- (๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
- (๖) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- (๗) บำรุง และส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (๘) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๑๐) ให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม

- (๑๑) กิจกรรมเกี่ยวกับการพาณิชย์
- (๑๒) การท่องเที่ยว
- (๑๓) การผังเมือง

วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี ๒๕๔๗

ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่างๆอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาชนมีส่วนร่วมหรือประชาคมตำบล ส่งเสริมการผลิตและการเพิ่มรายได้ของประชาชน ส่งเสริมการพัฒนาคน สถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพ ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี ก่อสร้างปรับปรุงสิ่งสาธารณประโยชน์ให้มีความคงทนถาวร อนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้มีความคงทนถาวรและยั่งยืน ป้องกันปัญหายาเสพติด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลระยะสามปี ๒๕๔๗

อบรมให้ประชาชนมีความรู้ด้านกฎหมาย ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น จัดเวทีประชาคมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ของประชาชน จัดอบรมพัฒนาคน สถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพ ชุมชนเข้มแข็ง และจัดการแข่งขันกีฬาสร้างความสามัคคี ก่อสร้างปรับปรุงสิ่งสาธารณประโยชน์ให้มีความคงทนถาวร ให้ประชาชนสะดวกในการสัญจรไปมา อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมให้มีความคงทนถาวรและยั่งยืน จัดตั้งศูนย์ป้องกันปัญหายาเสพติด และก่อกำหนดคณะกรรมการระดับตำบล

งบประมาณรายได้

เงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลระยะสามปี ได้มาจาก ๓ แหล่งที่สำคัญคือ

๑. เงินงบประมาณจากการจัดสรรของรัฐบาล
๒. เงินภาษีบำรุงท้องที่
๓. เงินภาษีอากรสรรพสามิต

ในช่วงระยะเวลา ๖ ปี ที่ผ่านมามองค์การบริหารส่วนตำบลระยะสามปี มีรายรับรายจ่ายในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๔๑ - ๒๕๔๖ สำหรับบริหารจัดการและพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลระยะสามปี แสดงในตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ สรุปรายรับ-รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเดื่อระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๔๑ - ๒๕๔๗

รายการ	ปี ๒๕๔๑	ปี ๒๕๔๒	ปี ๒๕๔๓	ปี ๒๕๔๔	ปี ๒๕๔๕	ปี ๒๕๔๖
เงินสะสมยกมา	๑,๔๗๗,๘๑๗.๕๗	๑,๕๙๘,๐๑๗.๕๗	๑,๗๑๙,๐๐๓.๕๓	๒,๑๗๓,๕๔๐.๗๖	๓,๑๕๕,๕๐๗.๖๒	๕,๓๒๐,๖๕๕.๖๕
ภาษีอากร	๑,๐๑๐,๑๕๕.๒๗	๙๘๖,๖๗๘.๖๑	๙๖๗,๐๙๗.๒๑	๑,๒๖๓,๕๕๐.๗๗	๒,๒๑๙,๕๕๗.๕๗	๓,๑๓๒,๒๖๙.๘๙
ค่าธรรมเนียม	๑๕๖,๐๘๓.๐๐	๑๑๐,๕๐๐.๐๐	๕๒๒,๕๖๒.๐๐	๕๘๖,๕๕๒.๐๐	๕๓๖,๐๐๓.๐๐	๒,๙๐๐.๐๐
ทรัพย์สิน	๗๖,๗๑๓.๒๓	๘๗,๘๐๗.๒๘	๖๒,๑๕๓.๕๕	๓๕,๐๒๕.๑๑	๘,๘๗๗.๖๖	๑๐,๐๒๑.๒๑
เงินอุดหนุน	๑,๒๙๖,๒๐๐.๐๐	๑,๒๕๐,๘๐๐.๐๐	๑,๒๙๖,๘๐๐.๐๐	๑,๒๑๘,๐๐๐.๐๐	๑,๕๙๓,๖๘๗.๗๘	๑,๖๑๘,๗๘๐.๐๐
เบ็ดเตล็ด	๑๙,๑๒๐.๐๐	๓๗,๕๐๐.๐๐	๖๙,๗๕๕.๗๒	๕๗๓,๑๑๒.๐๐	๓๕๖,๑๑๒.๐๐	๓๖๖,๖๘๘.๘๙
จ่ายขาด	๑๐๕,๐๐๐.๐๐	-	-	-	-	-
รายได้จากสาธารณูปโภค	-	-	๑๑๐,๑๐๐.๐๐	๑๓๒,๑๘๕.๐๐	-	-
หักชำระรายรับตามสัญญา	-	-	-	(๒๙๖,๖๒๙.๐๖)	(๕๗๗,๗๖๖.๗๗)	(๕๗๗,๗๖๖.๗๗)
รวมรายได้	๒,๖๖๖,๓๔๕.๕๐	๒,๙๘๕,๑๓๘.๘๕	๓,๘๑๘,๓๖๘.๐๘	๓,๗๗๖,๓๘๗.๐๘	๗,๓๗๖,๓๘๗.๘๙	๕,๙๘๒,๓๖๒.๙๓
รายจ่ายตามแผนงานบริหาร						
งบกลาง - ค่าใช้จ่าย	-	-	-	๑๑,๖๘๕.๐๐	๓๑,๖๘๕.๐๐	๓๒,๐๖๙.๐๐
หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ	๒๘๖,๖๐๐.๐๐	๒๙๘,๐๔๐.๐๐	๒๖๕,๖๐๐.๐๐	๓๗๗,๖๐๐.๐๐	๒๙๓,๘๘๐.๐๐	๓๑๑,๘๘๐.๐๐
หมวดค่าจ้างชั่วคราว	๕๖,๕๐๐.๐๐	๕๗,๒๐๐.๐๐	๕๖,๕๐๐.๐๐	๕๗,๕๐๐.๐๐	๑๕๙,๗๘๐.๐๐	๒๙๗,๖๕๐.๐๐
หมวดค่าตอบแทนให้สมาชิกสภา	๓๑๓,๐๙๖.๐๐	๓๓๗,๘๖๗.๐๐	๓๑๓,๐๙๖.๐๐	๓๑๖,๗๙๖.๐๐	๓๗๓,๐๐๗.๕๗	๓๖๖,๖๕๐.๐๐
หมวดค่าสาธารณูปโภค	๔,๕๔๗.๕๐	๑๒,๐๒๖.๗๗	๒๖,๗๕๕.๕๕	๑๐๓,๕๘๙.๗๖	๓๗,๘๖๗.๗๖	๓๘,๑๐๓.๒๙
หมวดเงินอุดหนุน	๑๙๖,๐๐๐.๐๐	๑๐,๐๐๐.๐๐	๓๖๖,๐๐๐.๐๐	๖๕,๕๕๕.๐๐	๑๐๐,๐๐๐.๐๐	๑๙,๐๐๐.๐๐
รวมรายจ่ายแผนงานบริหาร	๘๕๓,๕๓๓.๕๐	๗๑๒,๑๓๓.๗๗	๘๖๖,๓๖๑.๕๕	๑,๑๑๔,๘๕๐.๗๖	๑,๑๗๑,๓๓๖.๗๘	๑,๖๐๐,๖๖๗.๒๙
รายจ่ายแบบพัฒนาภาครัฐ ที่ดิน	๑,๕๓๗,๕๕๐.๐๐	๑,๑๗๑,๗๐๐.๐๐	๓๗๓,๕๕๐.๐๐	๑,๕๕๕,๕๕๐.๐๐	๑,๓๗๓,๕๐๐.๐๐	๑,๖๕๗,๗๘๐.๐๐
รวมรายจ่ายงบประมาณทั้งสิ้น	๒,๖๖๖,๓๔๕.๕๐	๒,๙๘๕,๑๓๘.๘๕	๓,๘๑๘,๓๖๘.๐๘	๓,๗๗๖,๓๘๗.๐๘	๗,๓๗๖,๓๘๗.๘๙	๕,๙๘๒,๓๖๒.๙๓
รายรับสูงกว่ารายจ่าย	๑๒๖,๖๖๐.๐๐	๓๑๖,๙๐๓.๕๙	๑,๑๐๘,๙๐๗.๕๕	๑,๒๒๐,๐๒๘.๖๖	๒,๐๑๘,๓๙๐.๑๑	๒,๓๗๔,๒๓๕.๖๘
เงินสะสมประจำปี	๑,๖๖๓,๐๑๗.๕๗	๑,๗๑๙,๐๐๓.๕๓	๑,๘๓๙,๐๐๓.๕๓	๒,๑๗๓,๕๔๐.๗๖	๓,๑๕๕,๕๐๗.๖๒	๕,๓๒๐,๖๕๕.๖๕
หักชำระรายรับตามสัญญา	-	-	-	(๒๙๖,๖๒๙.๐๖)	(๕๗๗,๗๖๖.๗๗)	(๕๗๗,๗๖๖.๗๗)
หักชำระรายรับตามสัญญา	๑๐๕,๐๐๐.๐๐	-	-	-	-	๑,๐๕๗,๑๕๕.๐๘
ส่งคืนในบัญชีรายได้	-	-	๓๐.๐๐	-	-	-

แผนงานการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมะเดื่อ ปี ๒๕๔๗
 ในปี ๒๕๔๗ องค์การบริหารส่วนตำบลมะเดื่อมีแผนงานสำคัญที่จะพัฒนาจำนวน ๙
 แผนงานหลักดังนี้คือ

๑. แผนงานพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อส่งเสริม
การจ้างทำ ลดปัญหาการว่างงานและยกระดับรายได้ของประชาชนให้มีความมั่นคง มีรายได้
เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีงานทำ มีทุนหมุนเวียนเพียงพอ อัตราการว่างงานน้อยลง ไม่มีหนี้สิน

๒. แผนงานพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ประชาชนมีโอกาสรับการ
ศึกษาที่ดี มีโอกาสเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น มีสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีทุนการศึกษาต่อ
เด็กก่อนวัยเรียนได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ ตลอดจนการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน
มีเพียงพอสำหรับให้บริการแก่ประชาชน มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ ชุมชนเข้มแข็งสามารถแก้ไข
ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีสวัสดิการที่ดีและได้รับการให้บริการอย่าง
ทั่วถึง ประชาชนและเยาวชนร่วมมือกันอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และภูมิปัญญา
ท้องถิ่น รวมทั้งสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของชุมชนได้

๓. แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อ
อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการสัญจรไปมา การขนส่งผลิตผลทางการเกษตรสะดวก
ขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิต การติดต่อสื่อสาร การรับข้อมูลข่าวสาร และการบริการด้านพื้นฐาน
เพื่อให้การบริการด้านสาธารณสุขภาคที่มีคุณภาพครอบคลุมและทั่วถึงทั้งตำบล ยกเว้นกรณีเป็น
อยู่ของประชาชน และลดมลภาวะจากฝุ่นละออง

๔. งานพัฒนาด้านแหล่งน้ำ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมี
น้ำไว้สำหรับอุปโภคและบริโภค ตลอดจนมีน้ำสำหรับใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปี เป้าหมายที่
สำคัญคือ ประชาชนสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการอุปโภคบริโภคและใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี

๕. แผนงานสาธารณสุข มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนมี
สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีการรักษาสุขภาพอนามัยที่ถูกต้องปราศจากโรคต่างๆ

๖. แผนงานพัฒนาการเมืองและการบริหาร มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจิตสำนึกในการ
เป็นพลเมืองดี มีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง ปรับปรุง
การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการ
บริการสาธารณะ และการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนปรับปรุงสถานที่
ทำการให้เหมาะสม สามารถปฏิบัติงานและให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งสะดวกใน
การติดต่อประสานงาน

๘. แผนงานพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนในเขตพื้นที่มีการศึกษาที่ดี มีขวัญและกำลังใจในการศึกษา ตลอดจนได้รับอาหารที่ดีมีประโยชน์ มีวัสดุอุปกรณ์การศึกษาครบถ้วน ประชาชนในเขตพื้นที่มีการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม

๘. แผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และยั่งยืน เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี มีความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีการปลูกป่าตามแนวพระราชเสาวนีย์ ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง

๘. แผนงานอื่นๆ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้ราษฎรมีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ที่เป็นของตนเองและสามารถตกทอดไปยังบุตรหลานสืบต่อไป ให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมแบบประชาชนมีส่วนร่วม กับหน่วยงานต่างๆของรัฐเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนและสังคม จัดให้มีระบบบริการการสื่อสารที่ทันสมัย และการป้องกันสาธารณภัยในชุมชน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลละมั่งมีขนาดเล็ก จึงมีปัญหาลดอุปสรรคในการดำเนินงานดังนี้คือ

๑. บุคลากรภายในองค์กรมีน้อย มีพนักงานประจำ ๓ คน และพนักงานชั่วคราว ๖ คน รวม ๙ คน จึงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในกระหน้ที่ตามที่ถูกหมายให้เกิดผลดีต่อท้องถิ่นได้

๑๐. ขาดแคลนงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการและเพื่อการพัฒนา จึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมและให้บริการตามแผนงานและเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

คณะผู้บริหารและสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ ยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ระบบระเบียบการทำงานตามอำนาจหน้าที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่ค่อยสนใจในงานประชาธิปไตยและเห็นประโยชน์ของกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

๕. เป็นช่วงที่กำลังจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกสภาท้องถิ่น เนื่องจากครบวาระการดำรงตำแหน่ง ทำให้งานต่างๆขาดความต่อเนื่องและบางส่วนชะงักลง

บทที่ ๔

ผลและการอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม จังหวัดพิษณุโลก ชุดโครงการวิจัยการบูรณาการการบริหารจัดการงานพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน สามารถสรุปผลการดำเนินงานในระยะแรกได้ดังนี้คือ

๑. ศักยภาพชุมชนและความเป็นอยู่ของประชาชน
๒. การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและปัญหาทั่วไปในตำบลมะตูม
๓. การสร้างความเข้าใจในกระบวนการวิจัยและความต้องการพัฒนาอาชีพของประชาชน
๔. การพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน
๕. การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม
๖. ข้อคิดเห็นเสนอแนะและสรุปผลการวิจัย

ศักยภาพชุมชนและความเป็นอยู่ของประชาชน

ในการสำรวจศึกษาศักยภาพของชุมชน ใช้หลายวิธีการร่วมกัน จึงได้นำเสนอข้อมูลไว้ในบริบทชุมชน ข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากหลายแหล่ง เช่น

๑. ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานได้มาจาก เอกสารสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการเรียนรู้ร่วมกันสรรค์สร้างชุมชน พื้นที่ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อมูลสถิติองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อมูล จปฐ ฯลฯ ข้อมูลดังกล่าวได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์รวมกันกับข้อมูลที่ได้จากหลักการทฤษฎีและการสังเกตในพื้นที่จริง แล้วนำมาประมวลผลร่วมกันเขียนเรียบเรียงใหม่ให้เป็นระบบ

๒. ข้อมูลจากแบบสอบถามเรื่องที่ต้องการทราบรายละเอียดเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากข้อมูลที่มีเป็นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว หรือเป็นเรื่องที่ต้องการตรวจสอบให้เกิดความเชื่อมั่นในข้อมูลที่ต้องการ เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ดำเนินการให้นักศึกษาทำการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลมะตูมทั้ง ๖ หมู่บ้าน ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ ๑๐ ในแต่ละหมู่บ้าน จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นปัจจัยในด้านต่างๆดังนี้คือ

ปัจจัยพื้นฐานทั่วไป

ตำบลมะตูม เป็นชุมชนเก่าแก่มากในอดีต มีการตั้งถิ่นฐานบ้านช่องมาเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า ๒๕๐ ปี มีประชากรอยู่อาศัยมากและอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีเป็นปึกแผ่น เห็นได้จากมีการสร้างวัดได้ จำนวน ๕ วัด บางวัดมีอายุเก่าแก่ยาวนานถึง ๒๕๐ ปี เช่น วัดไผ่ขอน้ำ เป็นวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในท้องถิ่นตลอดมา เนื่องจากตำบลมะตูมมีอาณาเขตไม่กว้างขวางมากนัก มีเนื้อที่เพียง ๑๒,๒๒๘ ไร่หรือประมาณ ๓๓.๒ ตารางกิโลเมตร จัดเป็นตำบลขนาดเล็ก มีหมู่บ้านเพียง ๖ หมู่ แต่ละหมู่บ้านมีเนื้อที่ไม่มาก มีเนื้อที่ระหว่าง ๑,๔๒๐ - ๓,๒๒๑ ไร่เท่านั้น ลักษณะเด่นคือ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน ๒ สาย คือแม่น้ำน่านและแม่น้ำแควน้อย รวมทั้งยังมีคลองธรรมชาติ คลองชลประทาน และบึงขนาดใหญ่ ทำให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ด้านการอุปโภคและบริโภคตลอดมา ลักษณะดินที่พบในพื้นที่เกือบทั้งหมด จัดว่าเป็นดินที่ค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ชุดดินธาตุพนม ทรายรี อุดรดี และชุดดินนครปฐม แต่เนื่องจากประชาชนใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเข้มข้นมาเป็นระยะเวลายาวนานนับร้อยปี โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตชลประทานที่สามารถปลูกข้าวได้ประมาณปีละ ๓ ครั้งหรือ ๒ ปี ๗ ครั้ง ไม่มีกิจกรรมบำรุงดินเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ นิยมใช้เฉพาะปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว และสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช จึงทำให้ลักษณะดินมีสภาพเสื่อมโทรม การทำนาต้องใส่ปุ๋ยเคมีปริมาณมากเพิ่มขึ้นจึงจะได้ผลผลิตตามต้องการ

ปัจจัยด้านทุน ภูมิปัญญา และทรัพยากรท้องถิ่น

ตำบลมะตูม อยู่ห่างจากเทศบาลนครพิษณุโลกไม่มากนัก ระยะทางยาวเพียงประมาณ ๒๐ กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับตำบลอื่นสะดวก และยังมีเส้นทางสายหลักเชื่อมระหว่างจังหวัดพิษณุโลกกับจังหวัดสุโขทัยตัดผ่านด้วย แต่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นแบบชนบทมีลักษณะเรียบง่ายแบบเศรษฐกิจพอเพียง อาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมโดยใช้พื้นที่ประมาณร้อยละ ๗๖ ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นการทำนา เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน มีคลองส่งน้ำเชื่อมต่อกันค่อนข้างทั่วถึง บางส่วนที่ไม่ได้รับน้ำจากโครงการชลประทานอาจใช้น้ำจากพลังงานไฟฟ้า ในอดีตประชาชนมักตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยตามแนวริมฝั่งแม่น้ำน่าน ลักษณะบ้านเป็นแบบชนบทคือ บ้านหลังใหญ่ชั้นเดียวได้ถุนสูง ปลูกติดต่อกันเชื่อมโยงถึงกันในหมู่บ้านที่นับเป็นกลุ่มๆประมาณ ๕ - ๑๐ ครัวเรือน แต่ละครัวเรือนมีช้างข้าวเป็นของตนเอง ตั้งอยู่ใกล้กับที่พักอาศัย ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่าน นิยมใช้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำหรือพื้นที่ว่างใกล้บ้าน ปลูกผักไว้รับประทานในครอบครัว

ส่วนที่เหลือก็แบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีพืชผักรับประทานได้ตลอดปี โดยเฉพาะในฤดูหนาวจะมีการปลูกผักมากกว่าฤดูอื่นๆ ผักที่นิยมปลูกกันมาก เช่น คะน้า ผักกาดขาว กะหล่ำปลี ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว มะเขือ พริก บวบ ฟัก พักทอง กระชาย บุก เป็นต้น

ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากตำบลมะตูมเป็นชุมชนเก่าแก่ มีประชาชนอยู่อาศัยมานานหลายร้อยปี ในอดีตคาดว่าประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เห็นได้จากลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้หลังใหญ่บางแห่งเป็นเสาคอนกรีต มียุ้งข้าวเป็นของตนเองแทบทุกครัวเรือน มีวัดจำนวน ๕ แห่ง แสดงให้เห็นถึงความสงบสุขร่มเย็นและความสามัคคีของประชาชนที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีประเพณีและการละเล่นของชนบทที่สำคัญสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้หลายอย่าง เช่น ประเพณีงานบวช งานสลากภัต ทิวบุญวันสารท งานเทศน์มหาชาติ งานลอยกระทง งานสงกรานต์ งานแข่งเรือยาว งานตักบาตรเทโว ทำบุญกลางบ้าน งานฉลองแม่โพสพ การละเล่นนางพ้าว และการเล่นดนตรีม้งคละ โดยเฉพาะการเล่นดนตรีม้งคละ ประชาชนได้พยายามอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดต่อไปในอนาคต ด้วยการฝึกสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนดีฐอุอรุง รวมทั้งประชาชนที่สนใจได้รวมกลุ่มกันแสดงเผยแพร่ในงานต่างๆ ของท้องถิ่น โดยเฉพาะได้มีโอกาสนำแสดงต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในงานชุมนุมลูกเสือชาวบ้าน ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้น ในด้านศิลปวัฒนธรรมที่ประชาชนได้จัดทำและเก็บรักษาอนุรักษ์ไว้จนกระทั่งปัจจุบันมีหลายอย่าง เช่น จิตรกรรมบนผืนผ้า เครื่องปั้นดินเผาประเภทโลหะและดินเผา พระพุทธรูป ธงช้าง สมุดไทยขาว - ดำ คัมภีร์ใบลาน กระดาษหมาก ถ้วยชามสังคโลก เป็นต้น ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทของกินของใช้ ที่พบในตำบลมะตูม จะมีลักษณะคล้ายกับชนบทโดยทั่วไป ไม่มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองชัดเจน สิ่งที่พบว่ามีทำกันมากเป็นหย่อมๆ แต่มีได้รวมกลุ่มกันผลิตหรือมีการบริหารจัดการร่วมกัน เช่น การทำกระยาสาร การจักสาน งานประดิษฐ์ และการเผาข้าวหลาม เป็นต้น

ลักษณะการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน

จากสำรวจลักษณะการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนตำบลมะตูม ด้วยการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างประมาณร้อยละ ๑๓.๗๕ - ๑๗.๓๔ ของจำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านทั้ง ๖ หมู่ของตำบลมะตูม มีประชากรผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๖๐ คน จำแนกเป็นกลุ่มประชากรผู้ไปจดทะเบียนคนจนตามนโยบายของรัฐบาล จำนวน ๒๔๐ คน และกลุ่มประชากรผู้ไม่ได้ไปจดทะเบียนจำนวน ๑๒๐ คน จำนวนครัวเรือนของประชาชนตำบลมะตูมและจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ แสดงในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๘ จำนวนครัวเรือนและคำร้อยละที่สัมภาษณ์ประชาชนตำบลมะตูม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์					
			รวม	A	%	B	%	รวม
๑	บ้านมะตูม	๑๔๑	๕๒	๒๘.๗๓	๑๒	๖.๖๓	๖๔	๓๕.๓๖
๒	บ้านท่าไชย	๑๕๔	๓๓	๒๐.๘๔	๒๖	๑๕.๕๘	๕๙	๓๗.๓๙
๓	บ้านไผ่ขน้า	๓๕๑	๔๕	๑๒.๘๒	๓๑	๘.๘๓	๗๖	๒๑.๖๕
๔	บ้านไผ่ขน้า	๒๒๓	๓๔	๑๕.๒๕	๒๙	๑๓.๐๐	๖๓	๒๘.๒๕
๕	บ้านวังปลาตุก	๑๔๗	๓๙	๒๖.๕๖	๑๙	๑๐.๑๖	๕๘	๓๙.๐๒
๖	บ้านแหลมลาด	๒๙๑	๓๗	๑๒.๗๒	๓	๑.๐๓	๓๐	๑๐.๓๕
รวม/เฉลี่ย		๑,๓๙๑	๒๕๐	๑๗.๒๕	๑๒๐	๘.๖๓	๓๖๐	๒๕.๘๘

หมายเหตุ

A หมายถึงประชากรที่ไปทำงานเป็นเงินตามนโยบายรัฐบาล

B หมายถึงประชากรที่ไม่ได้ไปจดทะเบียนคนจนตามนโยบายรัฐบาล

ในการสุ่มเลือกไปสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างทั้ง ๖ หมู่ ได้พยายามให้กระจายไปอย่างทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ผลการสุ่มได้จำแนกเป็นครอบครัวที่จดทะเบียนคนจน (A) และครอบครัวที่ไม่ได้จดทะเบียนคนจน (B) ในแต่ละหมู่บ้าน รวมประชากรสำหรับการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น ๓๖๐ คน หรือ ๒๖ ครัวเรือน ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ ๒๖ ปีขึ้นไปถึงมากกว่า ๕๖ ปี โดยอายุระหว่าง ๓๖ - ๖๐ ปีมีมากที่สุด ประมาณร้อยละ ๗๑.๗๐ ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ใหญ่ในวัยทำงาน มีศักยภาพในการผลิตเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ส่วนใหญ่เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ ๘๓.๑๐ จบชั้นมัธยมศึกษามีเพียงร้อยละ ๑๖.๙๐ ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานที่พบได้ทั่วไปในชนบท ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ ความรู้น้อย จบการศึกษาเพียงภาคบังคับคือระดับประถมศึกษาเท่านั้น จำนวนบุคคลในแต่ละครัวเรือนอาจมีเพียง ๒ คนถึงมากกว่า ๕ คน แต่ที่พบมากที่สุดคือ ๓ - ๔ คน ประมาณร้อยละ ๕๓.๖๐ และอีกร้อยละ ๒๔.๒๐ พบว่ามีครัวเรือนละ ๕ - ๖ คน แสดงให้เห็นว่าลักษณะครัวเรือนในชนบทยังมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ในแต่ละครัวเรือนประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวประมาณ ๒ คน ส่วนที่

เหลืออาจมีรายได้เพียง ๑ คน หรือ ๓ คน รายได้ของครัวเรือนประมาณครึ่งหนึ่งมีค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท ที่มากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท หรือน้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท มีเพียงเล็กน้อย ซึ่งถ้าคิดเฉลี่ยต่อคนต่อปีมีรายได้ประมาณปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท หรือเฉลี่ยเดือนละ ๘๓๓ บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ประเทศไทยใช้อยู่ปัจจุบันคือ ๙๒๒ บาท และถ้าในปี ๒๕๕๘ ได้ปรับเส้นแบ่งความยากจนขึ้นตามผลการศึกษาของทีดีอาร์ไอเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของประชากรไทยทั้งประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นประชากรผู้มีรายได้ต่ำกว่าคนละ ๑,๓๐๐ บาทต่อเดือน ถือว่าเป็นคนจน ประชากรกลุ่มตัวอย่างตำบลมะตูมยังมีรายได้ต่ำกว่าเส้นแบ่งความยากจนเพิ่มขึ้น บางครัวเรือนอาจมีการเก็บออมเงินไว้บ้างเล็กน้อย อาชีพหลักของครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่คือการทำนาคิดเป็นร้อยละ ๗๕.๑๐ อาชีพรับจ้างมีบ้างเล็กน้อย กลุ่มครัวเรือนตัวอย่างเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕๐ ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพเสริมพบบ้างไม่มากนัก

ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตรของประชากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า พื้นที่ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๕-๕๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๙๐ ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ของตนเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ของตนเองและเช่าผู้อื่นทำด้วย ประเด็นการมีน้ทำการทำการเกษตรส่วนใหญ่มากกว่า ๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๑๐ การผลิตพืชส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรผสมแรงงานคนคิดเป็นร้อยละ ๘๑.๙๐ ลักษณะการทำนามากกว่าครึ่งหนึ่งทำนาปีละ ๒ ครั้ง ทำนาปีละ ๓ ครั้ง มีร้อยละ ๒๒.๕๐ น้ำที่ใช้ในการทำงานส่วนใหญ่ได้มาจากระบบชลประทานร้อยละ ๗๕.๑๐ ได้จากธรรมชาติและจากที่ตักงานไผ่ที่มีบ้างเล็กน้อยประมาณร้อยละ ๑๑.๙๐ ปุ๋ยที่เกษตรกรใช้ในการผลิตพืชเกือบทั้งหมดใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๐๑ สูตรปุ๋ยที่นิยมใช้กันมากคือ สูตร ๙๖-๐-๐ และ สูตร ๑๖-๒๐-๐ การป้องกันกำจัดโรคและแมลงเกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้สารเคมี ภายหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่เผาตอซังข้าวทิ้ง ผลผลิตข้าวที่เกษตรกรได้รับประมาณ ๗๐๐ - ๑,๐๐๐ ถึงต่อไร่ ซึ่งเกือบทั้งหมดนำไปจำหน่ายที่ท่าข้าวภายในหมู่บ้าน ทุนที่ใช้ในการผลิตข้าวส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผลกำไรที่ได้จากการทำนาเฉลี่ยประมาณ ไร่ละ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่พบในการทำการเกษตรคือ ผลตอบแทนต่ำ ดินเสื่อมคุณภาพ ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตสูงและไม่มีทุนของตนเอง ต้องกู้ยืมหมุนเวียนใช้ในแต่ละฤดูกาลที่ผลิต เป็นต้น

ลักษณะความเป็นอยู่ของประชากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า บ้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นของตนเอง สภาพบ้านเรือนทำด้วยไม้ อาจมีบางส่วนที่ปลูกสร้างเป็นตึกหรือตึกผสมไม้ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว เนื้อที่ของบริเวณบ้านพบตั้งแต่น้อยกว่า ๑ งานถึง ๒ ไร่ บ้านเหล่านี้ประมาณครึ่งหนึ่งปลูกสร้างมาเป็นระยะเวลาานมากกว่า ๒๐ ปี ส่วนที่ปลูกสร้างมาประมาณ ๑ ปี หรือน้อยกว่า ๒๐ ปี พบบ้างไม่มากนัก บ้านที่พบส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว ส่วนที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและปลูกพืช หรือค้าขายรวมทั้งทำกิจกรรมอื่นๆร่วมด้วยมีไม่มากนัก

ผลการสัมภาษณ์ผู้มีรายได้น้อย (กลุ่มคนจน)

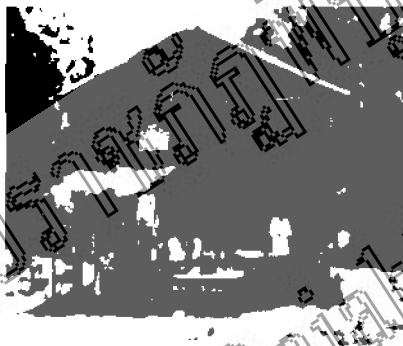
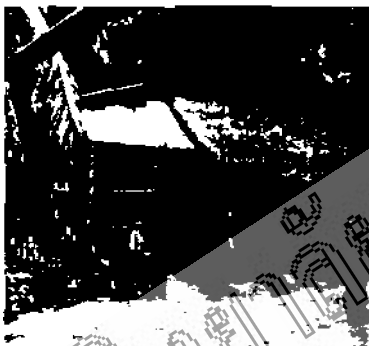
ในการค้นหาคนยากจนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยกว่าประชาชนทั่วไปของตำบลมะตูม ได้ดำเนินการสอบถามพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการจากประชาชนทั่วไปและจากผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน รวมทั้งนำมาพิจารณาร่วมกันกับข้อมูลซึ่งได้มาจากผู้ลงทะเบียน ในโครงการแก้ไขปัญหาทางสังคมและความยากจน ตามแผนนโยบายของรัฐบาล เฉพาะตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีผู้ลงทะเบียนรวมทั้งสิ้น ๓๔๖ คน เป็นหญิง ๓๔๔ คน ปัญหาสำคัญที่พบมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ อันดับหนึ่ง ปัญหาเรื่องหนี้สิน จำนวน ๕๔๖ ราย อันดับสองปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน จำนวน ๓๕๒ ราย อันดับสามปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย จำนวน ๑๑๓ ราย และปัญหาอื่น ๆ อีกเล็กน้อยจำนวน ๑๑ ราย ข้อมูลเหล่านี้จะสอดคล้องกับรายชื่อบุคคลหรือครอบครัวที่มีความยากจน ตามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งทราบข้อมูลเกี่ยวกับคนจนในหมู่บ้านอย่างละเอียดถูกต้องและเป็นจริง ประมาณหมู่บ้านละ ๑ ครอบครัว สำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุแห่งความยากจน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละครอบครัว เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือแก้ไขในส่วนที่สามารถดำเนินการได้ วิธีการค้นหาครอบครัวยากจนตัวอย่าง กระทำโดยการสอบถามจากประชาชนในแต่ละหมู่บ้านอยู่ประมาณ ๖ - ๗ คน เป็นผู้ให้ความเห็นร่วมกันว่าในหมู่บ้านมีครัวเรือนซึ่งมีรายได้น้อยหรือยากจนมากกว่าครัวเรือนอื่นๆในหมู่บ้านนั้นประมาณหมู่บ้านละ ๕ - ๘ ครัวเรือน ๑๐ ครัวเรือนยากจนตัวอย่างเหล่านี้เกือบทั้งหมดไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีเพียงเล็กน้อยไม่พอเพียงหรือไม่ได้ทำกินเอง รายชื่อครัวเรือนยากจนที่ได้มาจากแต่ละหมู่บ้าน ได้นำมาสอบถามผู้ใหญ่บ้านหรือบุคคลซึ่งเชื่อถือได้และรู้จักหมู่บ้านเหล่านั้นเป็นอย่างดีอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความถูกต้องแน่นอนมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกครัวเรือนยากจนตัวอย่าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูมทั้ง ๖ หมู่บ้าน มี ๓๔ ครัวเรือน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

หมู่ที่ ๑ บ้านมะตูม	ทำการสัมภาษณ์	จำนวน ๘ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๒ บ้านท่าไชย	ทำการสัมภาษณ์	จำนวน ๖ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๓ บ้านไม้ขอน้ำ	ทำการสัมภาษณ์	จำนวน ๕ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๔ บ้านไม้ขอน้ำ	ทำการสัมภาษณ์	จำนวน ๕ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๕ บ้านวังปลาตุก	ทำการสัมภาษณ์	จำนวน ๕ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๖ บ้านแหลมลาด	ทำการสัมภาษณ์	จำนวน ๕ ครัวเรือน

ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไป อายุของหัวหน้าครอบครัว หรือบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนหัวหน้าครอบครัว เป็นบุคคลผู้มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง ๓๐ ปี ถึงมากกว่า ๖๐ ปี ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ๔ ไม่ได้รับการศึกษา ๑ ครอบครัว เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับที่ดินใหม่ บุคคลในครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่อาศัยด้วยกันและจะต้องเลี้ยงดูช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประมาณ ๑ - ๓ คน ในแต่ละครัวเรือนมีบุคคลซึ่งประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงครอบครัวประมาณ ๑ - ๒ คน มีหนึ่งครอบครัวอยู่เพียงคนเดียวไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากเป็นอัมพฤกษ์มาประมาณ ๒ ปีแล้วคือนางอุดม ครุณีล อวยุ ๕๖ ปี ต้องอาศัยญาติพี่น้องช่วยเหลือแบ่งปันอาหารให้ทุกวัน อาชีพหลักของครอบครัวผู้มีรายได้น้อยเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพรับจ้างได้แก่ ประมงรับจ้างทำงานทั่วไป เช่น ตายหญ้า ถางป่า หวานข้าว ใส่น้ำย หักข้าวโพด กรรมกรก่อสร้าง คัดแยกขยะ ทำงานบ้าน ขายข้าวหลาม เก็บหาของป่าและเผาถ่านขาย รายได้เฉลี่ยของครอบครัวโดยเฉลี่ยผู้มีรายได้เล็กน้อยเหล่านี้มีรายได้ประมาณเดือนละ ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท บางครอบครัวมีรายได้เพียง ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท และไม่มีรายได้ ๑ ครอบครัว

ที่อยู่อาศัย ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ส่วนใหญ่มีบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีเพียงบางส่วนของที่อาศัยบ้านคนอื่นซึ่งเป็นบิดามารดาหรือญาติพี่น้อง ลักษณะบ้านมีทั้งปลูกสร้างด้วยไม้ถาวร และเป็นบ้านชั่วคราวสร้างด้วยไม้ไผ่หรือสังกะสีในลักษณะกระท่อม สภาพบ้านค่อนข้างเก่าทรุดโทรม เนื้อที่บริเวณบ้านมีตั้งแต่ไม่น้อยกว่า ๑ งานถึง ๑ ไร่ บ้านเหล่านี้ปลูกสร้างมาแล้วประมาณ ๒ ปี ถึงมากกว่า ๔๐ ปี ในด้านที่ดินทำกินครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกิน มีเพียงพื้นที่ปลูกสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย บางครอบครัวอาจมีที่ดินทำกินบ้างเล็กน้อยประมาณ ๒ - ๔ ไร่ ที่ดินเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา สำหรับครอบครัวที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินในการประกอบอาชีพ มักให้ลูกหลานเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพราะตนเองอายุมากไม่สามารถทำนาด้วยตนเองได้ จึงต้องให้บุคคลอื่นทำแทน เพื่อแลกกับข้าวเปลือกที่ผลิตได้แล้วนำมาแบ่งปันให้บ้างเป็นค่าที่ดิน และบางรายอาจให้เขาทำกินโดยจ่ายค่าเช่าประมาณไร่ละ ๕๐๐ บาทต่อการทำนา ๑ ครั้ง

สิ่งอำนวยความสะดวก ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งนับว่ามีใช้กันเป็นพื้นฐานแทบทุกครอบครัวได้แก่ พัดลม และจักรยาน ส่วนโทรทัศน์ และจักรยานยนต์หรือวิทยุ มีใช้บ้างเพียงบางครอบครัว นอกจากนั้นมี ๑ - ๓ ครอบครัว มีตู้เย็น และเครื่องซักผ้า แต่สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ บางครอบครัวได้มาจากการบริจาค และบางครอบครัวกำลังซื้อในระบบเงินผ่อน เช่น จักรยานยนต์ และโทรทัศน์ เป็นต้น

การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม เกือบทุกครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นข้อตกลงของหมู่บ้านที่ทุกครัวเรือนควรเป็นสมาชิก ได้แก่ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่ส่งเงินรายละ ๑๐ บาทต่อเดือน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ส่งเงินศพละ ๒๐ บาท มีบางครอบครัวสมัครเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และ

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนเงินล้านของชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับกู้เงินมาลงทุน ประกอบอาชีพหรือเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว แหล่งทุนที่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยนิยมกู้เงินมาใช้จ่ายที่ ลำคัญได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยกู้รายละประมาณ ๑๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท กู้จากกลุ่มหรือกองทุนสงเคราะห์ รายละ ๑,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท กู้จาก นายทุน รายละ ๑,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งยังมีบางครอบครัวซึ่งไม่ได้กู้เงินจากแหล่งทุน ใดๆ เนื่องจากคุณสมบัติไม่เหมาะสม หรือไม่มีผู้รับรองค้ำประกันเพราะมีรายได้น้อยแน่นอน ในการลงชื่อจดทะเบียนคนจนตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งให้ผู้ที่มีความเดือดร้อนไปลงชื่อจดทะเบียน คนจนเพื่อขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ๗ ด้านนั้น ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ส่วนใหญ่ ได้ไปลงชื่อจดทะเบียนไว้แล้ว มีเพียงเล็กน้อยที่ไม่ได้ไปลงชื่อจดทะเบียนคนจน เนื่องจากไม่ทราบ เรื่อง หรือทราบข้อมูลผิดว่าต้องเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงินเท่านั้น สำหรับสิ่งที่ ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ต้องการมี งานทำประจำในท้องถิ่น หรือบริเวณใกล้เคียง ต้องการที่อยู่อาศัยและมีที่ดินทำกิน ต้องการมี อาชีพเสริม ต้องการเงินลงทุน ต้องการเงินให้บุตรหลานได้เล่าเรียน ต้องการเงินสงเคราะห์ช่วย เหลือคนพิการและผู้สูงอายุ สำหรับความช่วยเหลือด้านอื่นๆ เช่น การฝึกอบรมอาชีพเสริม การ ช่วยรักษาโรค ต้องการมีไฟฟ้าใช้ (บางครอบครัวไม่มีไฟฟ้าใช้) ต้องการน้ำประปา เช่น หมู่ ๖ มี น้ำประปาแต่น้ำไม่ไหลเป็นระยะเวลานานหลายเดือนโดยไม่ทราบสาเหตุ ต้องไปหาน้ำจาก แม่น้ำซึ่งอยู่ไกลบ้านมาใช้ชื้อปโภคบริโภคเป็นประจำ เป็นต้น

จากการศึกษากลุ่มคนจนดังกล่าว สามารถสรุปสาเหตุของความยากจนได้ดังนี้คือ

๑. เป็นผู้ไม่มีที่ดินทำกิน มีเพียงที่อยู่อาศัยเล็กน้อย สภาพบ้านเก่าค่อนข้างทรุดโทรม หรือเป็นบ้านที่ปลูกอาศัยอยู่ชั่วคราว มีหลายบ้านที่ใช้สังกะสีทำฝาบ้าน ซึ่งอาจเป็นสังกะสีเก่าที่บุคคลอื่นต้องการเปลี่ยนหลังคาใหม่แล้วนำมา หรืออาจซื้อสังกะสีใหม่มาทำฝาบ้านเนื่องจาก ราคาถูกกว่าไม้ สิ่งบริการขั้นพื้นฐานมีเพียงไฟฟ้า น้ำประปา ล้วม สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ วิทยุ ทัตลม เป็นต้น ยกเว้นบางครอบครัวที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาซึ่งในอดีตเคยมีรายได้ประจำจึงสามารถสร้างบ้านได้เป็นหลักฐานมั่นคง บุตรหลานจึงได้อยู่อาศัยด้วย เพราะไม่มีโอกาสไปประกอบอาชีพที่อื่น

๒. ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น การคัดแยกขยะ ถางหญ้า เก็บผัก ข้าวโพด ไล่ปูย หว่านข้าว เกี่ยวข้าว งานก่อสร้าง และงานอื่นที่มีผู้จ้าง รายได้ของบุคคลเหล่านี้ประมาณวันละ ๖๐ - ๑๒๐ บาท เดือนหนึ่งๆมีงานทำประมาณ ๑๕ - ๒๐ วัน สำหรับเวลาที่ไม่ได้ไปรับจ้างทำงาน อาจไปเก็บเห็ด เก็บผัก หาปลา ดักหนูขูดมัน ขูดหน่อไม้ เผาถ่าน หาไข่มด เป็นต้น ดังนั้นแต่ละครอบครัวจึงมีรายได้ประมาณเดือนละ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท โดยต้องใช้เลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวประมาณ ๓ - ๔ คน เนื่องจากบางคนต้องเลี้ยงดูบิดามารดา ซึ่งอายุมากไม่สามารถทำงานได้ และบุตรหลานที่กำลังเรียนหนังสือ ดังนั้นผู้ที่ทำงานมีรายได้คือรับจ้างจึงมีเพียง ๑ - ๒ คน และเป็นที่น่าสนใจคือ ส่วนใหญ่มักพบว่าเป็นครอบครัวที่แตกแยกกัน โดยทิ้งภาระให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรประมาณ ๑ - ๓ คน

เป็นบุคคลที่มีโรคภัยไข้เจ็บ เช่น คนพิการไม่สมประกอบ โรคโปลิโอ โรคอัมพฤกษ์ ตาบอด ผ่าตัดอวัยวะ ทำงานไม่ได้ แต่ยังสมารถช่วยเหลือตนเองได้บ้าง อาศัยญาติพี่น้องช่วยเหลือบ้าง เนื่องจากไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับสวัสดิการจากหน่วยงานใด

๓. เป็นบุคคลสูงอายุโดยมีอายุเกิน ๖๐ ปี เนื่องจากบุตรหลานมีครอบครัวแยกย้ายกันไปสร้างครอบครัวใหม่ ทุกครอบครัวต่างต้องช่วยเหลือครอบครัวตนเอง ไม่มีเวลาและเงินมาช่วยเหลือจนเจอให้กับบิดามารดาได้ นอกจากนั้นบางครอบครัวยังต้องมีการรับเลี้ยงหลานที่บุตรแต่ละคนนำมาฝากไว้อีก ๑ - ๓ คน ทำให้บิดามารดาซึ่งอายุมากกว่า ๖๐ ปี ต้องทำงานรับจ้างเพื่อให้มีรายได้มาเลี้ยงหลานและส่งเรียนหนังสือด้วย

๔. เป็นบุคคลผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆในสังคม นอกจากกลุ่มพื้นฐานที่ทุกคนในหมู่บ้านต้องเป็นสมาชิก เช่น กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เมื่อมีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตทุกคนในหมู่บ้านต้องช่วยเหลือกันศพละ ๒๐ บาท ซึ่งกลุ่มคนจนเหล่านี้บางครั้งก็ไม่มีเงินให้ต้องยืมจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ เนื่องจากแต่ละ

ครอบครัวก็ไม่มีเงินเหมือนกัน บางครั้งบุคคลเหล่านี้จึงไม่ได้ส่งเงินให้กลุ่ม เนื่องจากทำงานรับจ้างหาเงินได้เพียงพอมีชีวิตอยู่ได้เท่านั้น สำหรับกลุ่มนี้จะออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ซึ่งจะมียูทัง ๖ หมู่ สมาชิกคือคนในหมู่บ้านต้องฝากเงินเป็นประจำทุกเดือน มากน้อยตามฐานะทางเศรษฐกิจที่แต่ละคนสามารถส่งได้ โดยเริ่มต้นที่คนละ ๑๐ บาท ต่อเดือน สมาชิกสามารถกู้ไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้ แต่กลุ่มคนจนไม่ค่อยมีโอกาสได้กู้เงิน เนื่องจากมีเงินฝากน้อยและไม่มีผู้ค้ำประกัน เพราะทุกคนไม่กล้าเสี่ยงเกรงว่าจะต้องรับผิดชอบเป็นผู้ใช้เงินที่กู้ไปแทน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ขาดโอกาสอย่างแท้จริง เพราะนอกจากไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีอาชีพประจำ ไม่รู้อนาคตว่าวันต่อไปจะมีเงินมาใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงครอบครัวหรือไม่ การจะขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านก็ไม่ได้เพราะมีสภาพคล้ายคลึงกัน ทุกครอบครัวต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตด้วยตนเอง นอกจากนั้นบางครอบครัวอาจเป็นโรคขาดสารอาหารด้วย เนื่องจากรับประทานอาหารจำเจที่หาได้เพียงไม่กี่ชนิด โดยเฉพาะเด็กที่พ่อแม่ไปทำงานที่อื่น แล้วนำบุตรมาให้บิดามารดาเลี้ยงแทน โดยคิดว่าอยู่ในชนบทกับบิดามารดาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและปัญหาทั่วไปในตำบลมะตูม

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของตำบลมะตูม สามารถวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและปัญหาสำคัญที่พบในแต่ละด้านได้ดังนี้คือ

ปัญหาด้านผังเมือง

๑. เนื้อที่และขอบเขตของพื้นที่การปกครอง การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน ยังไม่ถูกต้องแน่นอนชัดเจน ควรสำรวจจริงวัดจัดทำแผนที่ให้ถูกต้องเพื่อให้สามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงที่มีความเชื่อถือได้ต่อไป

๒. ยังไม่มีการวางผังของชุมชนให้มีภูมิทัศน์ที่เป็นระบบระเบียบเรียบร้อย สวยงาม น่าอยู่ การขยายตัวของหมู่บ้านเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีกฎกติกาหรือแนวปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นจึงควรจัดทำเวทีประชุมระดมความคิดเห็นจากประชาชนในตำบลให้เกิดความคิด และมีความตระหนักในสิ่งเหล่านี้ และช่วยกันวางแผนแม่บทชุมชน เพื่อหาแนวทางดำเนินการวางกฎระเบียบกติกาสำหรับเป็นแนวปฏิบัติของชุมชนต่อไป

๓. ประชาชนบางส่วนตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์จากที่ดินในพื้นที่สาธารณะทำมาหากินประกอบอาชีพมายาวนานมาก โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่ที่ ๖ ควรเร่งรัดจัดดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประโยชน์ของทางราชการจะได้ใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพต่อไป

ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม

๑. ประชาชนโดยทั่วไปยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อม ควรเร่งปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้น ทั้งในระดับโรงเรียน และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเรื่องขยะสิ่งปฏิกูล ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปกรรม และประเพณีท้องถิ่น
๒. พื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่อยู่อาศัยไม่มีทางระบายน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วมขังมากโดยเฉพาะในฤดูฝน ทำให้เกิดน้ำเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย
๓. แหล่งเก็บกักน้ำธรรมชาติ เช่น บึง สระ คลอง ตื้นเขินเก็บกักน้ำไว้ได้น้อย พื้นที่นอกเขตชลประทานยังขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
๔. เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกข้าว นอกจากนั้นยังเผาฟางเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
๕. ระบบน้ำประปายังกระจายไปไม่ถึงทุกครัวเรือน นอกจากนั้นน้ำประปาบางแห่งคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากมีสีกลิ่นเหม็นและมักมีกลิ่นไม่สามารรถใช้บริโภคได้
๖. ยังไม่มีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง และนำมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ต่อครอบครัวและชุมชน

ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

๑. ถนนบางแห่งยังเป็นลูกรัง มีสภาพชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อ ถนนแคบ มีพืชขึ้นปกคลุมทำให้การคมนาคมไม่สะดวกและอาจเกิดอันตรายได้
๒. สิ่งบริการด้านพื้นฐานสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ น้ำประปา ยังมีไม่เพียงพอและได้มาตรฐาน
๓. งบประมาณในการนำมาปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั่วไปมีน้อย ทั้งงบประมาณที่ได้รับจากการจัดสรร และงบประมาณที่จัดเก็บในพื้นที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีเนื้อที่ขนาดเล็ก ไม่มีกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นภาษีบำรุงท้องที่ได้

ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ค่อยให้ความสนใจในการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพ รวมทั้งสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพซึ่งเป็นผลมาจากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร

๒. ยังไม่มีระบบป้องกันกำจัดแหล่งกำเนิดยุงลาย ทำให้ยังมีผู้ได้รับเชื้อไข้เลือดออกอยู่เสมอ

๓. ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องสมุนไพร และยังไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการสนับสนุนและนำร่องเป็นตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๔. การให้บริการและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านสาธารณสุขยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากขาดบุคลากรด้านสาธารณสุขและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

ปัญหาทางการศึกษา

๑. ประชาชนขาดแคลนทุนทรัพย์ในการสนับสนุนให้บุตรหลานศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

๒. โรงเรียน นักเรียน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และอาหารกลางวัน

ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจกับวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นน้อย อาจเป็นเพราะไม่มีเวลา เนื่องจากต้องทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อให้ครอบครัวมีชีวิตอยู่รอดได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน หรือประชาชนยังขาดความสามัคคี ไม่ค่อยเห็นประโยชน์ของส่วนรวม

๒. ขาดแคลนผู้นำท้องถิ่นที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือและยกย่อง หรือมีงบประมาณที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือศรัทธาอย่างแท้จริง

๓. ขาดแคลนงบประมาณในการทำบำรุงศาสนา หรือจัดกิจกรรมสืบทอดอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีรายได้ต่ำ (รายได้ต่อคนต่อปีต่ำกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท) ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีหนี้สินมากต้องกู้เงินจากหลายแหล่ง เพื่อเลี้ยงครอบครัว

๒. ด้านการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆของประชาชนยังมีน้อย หรือมีการรวมกลุ่มบ้างแต่ไม่ยั่งยืนและต่อเนื่อง เพราะขาดความสามัคคี และไม่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการที่ดี ขาดผู้นำที่เข้มแข็งเห็นประโยชน์ของส่วนรวม เสียสละและมีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง

๓. ผลิตภัณฑ์เด่นของประชาชนในตำบลไม่ค่อยมี เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่กล้าทดลอง ไม่กล้าเสี่ยง มีความพึงพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง นิยมใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย

ปัญหาด้านการปกครองและการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย มีความเป็นอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยมีเวลาดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ความร่วมมือยังมีน้อย ผู้นำและประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการรวมกลุ่ม

๒. ไม่มีผู้นำท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่จะเป็นหลักหรือจุดศูนย์กลางให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือและเชื่อถือด้วยจิตใจที่มั่นคงอย่างแท้จริง มีเพียงผู้นำที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไขของทางราชการ ซึ่งประชาชนบางส่วนอาจให้ความสนับสนุนเพราะเป็นญาติพี่น้องหรือคนรู้จักชอบพอกัน แต่ประชาชนบางส่วนอาจไม่ยอมรับ เนื่องจากไม่ใช่พรรคพวกเดียวกัน หรือมีความคิดเห็นต่างกัน

เมื่อได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทั่วไป ซึ่งเป็นภาพรวมของตำบลมะตูม พบว่ามีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

ในด้านจุดแข็ง มีปัจจัยและลักษณะที่ตีหลายประการ เช่น

๑. ท้องที่ตั้ง เป็นตำบลที่อยู่ไม่ห่างไกลจากตัวจังหวัด และอำเภอที่ตั้งอยู่ โดยมีระยะห่างเพียงประมาณ ๒๐ กิโลเมตร เท่านั้น จึงมีความสะดวกในการเดินทางติดต่อ และแสวงหาความรู้เทคโนโลยีใหม่มาพัฒนาได้ง่าย

๒. สภาพทางกายภาพมีความเหมาะสมและได้เปรียบ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านถึง ๒ สาย คือแม่น้ำน่าน และแม่น้ำแควน้อย นอกจากนี้ยังอยู่ในเขตชลประทานโครงการหลายชุมพล มีคลองเชื่อมต่อกันเกือบทั้งตำบล ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงแก้ไขมาก

๓. เนื้อที่ของตำบลมีขนาดเล็ก ทำให้การปกครองดูแลได้ง่ายและทั่วถึง เหมาะในการใช้เป็นพื้นที่นำร่องของการพัฒนาในด้านต่างๆ

๔. มีศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งบริการขั้นพื้นฐานค่อนข้างเพียงพอ เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ

๕. มีหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชนมาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนพัฒนาเป็นระยะๆ

ในด้านจุดอ่อน ตำบลมะตูมมีสาเหตุแห่งปัญหาของการพัฒนา ซึ่งทำให้เป็นตำบลที่
ได้ชื่อว่า ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อบิตคนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ ๒๐,๐๐๐ บาท เพราะ

๑. ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆจัดเก็บยังไม่ค่อยถูกต้องตรงกับความเป็นจริง โดยเฉพาะเรื่อง
รายได้ เพราะประชาชนและผู้นำมาเก็บเข้าใจว่าถ้าให้ข้อมูลตามความเป็นจริง จะทำให้เสียผล
ประโยชน์ด้านอื่นๆ หรือไม่ได้รับความช่วยเหลืออีกต่อไป นอกจากนั้นผู้จัดเก็บข้อมูลยังขาด
จิตสำนึก ขาดความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ไม่เห็นความสำคัญและความเป็นประโยชน์
ของการเก็บข้อมูลที่ต้องตรงกับความเป็นจริง ข้อมูลที่จัดเก็บได้จึงไม่ค่อยน่าเชื่อถือมากนัก

๒. ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนา โดยทำนาปีละ ๒ - ๓ ครั้ง เนื่องจาก
จากมีน้ำค่อนข้างเพียงพอตลอดปี แต่การทำนาเกือบทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมีในการเพิ่มผลผลิต และ
ใช้สารเคมีในการป้องกันแมลงและกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ประกอบกับข้าวที่ขาย
ได้ในแต่ละฤดูกาลมีราคาต่ำ ทำให้ต้องกู้ยืมเงินทุนจากแหล่งต่างๆมาหมุนเวียนเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย
ภายในครอบครัวและเพื่อการผลิตครั้งต่อไปตลอดเวลาโดยไม่มีที่สิ้นสุด เกษตรกรจึงอยู่ใน
ลักษณะเหมือนเกษตรกรไทยทั่วไปคือ มีสภาพยากจน รายได้ต่ำ ต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อนำมาใช้ใน
กระบวนการผลิตทุกฤดูกาล

๓. เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำนาปีละหลายๆครั้ง จึงไม่มีเวลาว่าง
สำหรับคิดทำหรือหารายได้เสริมจากอาชีพอื่น รวมทั้งไม่มีความรู้ความสามารถในการคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์ ดังนั้นประชาชนบางส่วนเมื่อมีเวลาว่างจึงไปทำงานรับจ้างในเมืองหรือรับจ้างงาน
ประเภทก่อสร้าง ซึ่งเป็นงานที่ไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถมากนัก

๔. ไม่มีผู้นำที่เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจให้ประชาชนรักใคร่ยอมรับนับถือศรัทธาด้วยจิตใจที่
มุ่งมั่นแท้จริง หรือมีอุดมการณ์ที่เข้มแข็ง เสียสละเพื่อส่วนรวม ที่สามารถกระตุ้นและปลุกจิต
สำนึกให้ประชาชนมีความสามัคคีเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้สำเร็จ

๕. ประชาชนไม่ค่อยมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ทั้งด้าน
การประกอบอาชีพ การสาธารณสุข การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาประชาธิปไตย
หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้กระบวนการกลุ่มไม่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ขาด
ระบบการบริหารจัดการที่ดี ส่วนใหญ่ยังมุ่งแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าคิดถึงส่วนรวม

การสร้างความเข้าใจในกระบวนการวิจัย และความต้องการพัฒนา อาชีพของประชาชน

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบผสมผสานร่วมกันในลักษณะบูรณาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเน้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและกึ่งทดลองเป็นส่วนประกอบ แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ประมวลผลหลอมรวมให้เป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นการสร้างความเข้าใจให้ทุกคณะทุกฝ่ายทั้งในคณะของผู้วิจัย กลุ่มภาคีวิจัย ตลอดจนนักศึกษา และประชาชน กลุ่มอาชีพผู้ร่วมวิจัย นับเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้ทุกคนเกิดความเข้าใจ ในกระบวนการวิจัยและกระบวนการทำงานที่สอดคล้องตรงกัน เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการทำงาน และได้ข้อมูลหรือผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นในระยะแรกเริ่ม จึงได้มีการสร้างความเข้าใจหลายครั้งหลายระดับและหลายวิธีการ ผลการดำเนินงานสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

๑. การสร้างความเข้าใจในคณะผู้วิจัย ใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีโครงการวิจัยที่ใช้เสนอการขอรับทุนเป็นหลักในการสร้างความเข้าใจ เนื่องจากคณะผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ในคณะเดียวกันคือ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบกันและปฏิบัติงานในสถานที่เดียวกัน ทราบภูมิหลังและมีความคุ้นเคยกันมาก่อน จึงสะดวกและง่ายต่อการสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน ผลการประชุม นักวิจัยทุกคนมีความเข้าใจในกระบวนการวิจัยและมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของนักวิจัย และสามารถใช้ความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานในการประชุมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานวิจัยมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามเป้าหมายต่อไป

๒. การประชุมสร้างความเข้าใจกับนักศึกษา เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ต้องการให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อจะได้มีประสบการณ์และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานภายหลังที่จบการศึกษาแล้ว นอกจากนั้นผลงานส่วนหนึ่งที่ได้จากการสำรวจชุมชน นักศึกษาจำนวน ๖ คน ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยเบื้องต้น (วิชาปัญหาพิเศษทางการเกษตร) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในคณะเทคโนโลยีการเกษตร จึงกล่าวได้ว่านักศึกษาได้ประโยชน์สองต่อในการร่วมทำวิจัยในครั้งนี้ ผลจากการประชุมสร้างความเข้าใจพบว่า นักศึกษามีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานวิจัย สามารถปฏิบัติงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น การสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์ลักษณะการประกอบอาชีพทางการ

เกษตรของประชาชน การช่วยนักวิจัยในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล เป็นต้น

๓. การสร้างความเข้าใจกับภาคีวิจัย คณะผู้บริหารและบุคลากรผู้เป็นแกนนำสำคัญ ในตำบลมะตูม เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ใช้วิธีการประชุมชี้แจงให้ทราบจุดประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินการ รวมทั้งการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องทำงานร่วมกันต่อไป ผลการประชุมภาคีต่างๆมีความรู้เกี่ยวกับจุดประสงค์ที่จะทำการวิจัย มีความเข้าใจในกระบวนการวิจัย มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ร่วมสำรวจข้อมูลชุมชน ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นผู้ประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ฯลฯ

๔. การจัดเวทีประชาคมเพื่อสร้างความเข้าใจ เนื่องจากต้องกรรพรำกับปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพเสริมของประชาชนผู้มีรายได้น้อย หรือคนจน จึงได้จัดเวทีประชาคมขึ้น ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภาคีวิจัยซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานต่างๆในท้องถิ่น คณะผู้บริหารสมาชิกสภาและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม แกนนำและบุคคลที่สำคัญในตำบลมะตูม มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ ๑๑๐ คน ในการจัดเวทีครั้งนี้ได้เชิญรองผู้ว่าราชการจังหวัดคือ นายพิชัย อินันต์พงศ์ เป็นประธานในพิธีเปิดและให้แนวนโยบายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในระดับจังหวัด การดำเนินงานต่างๆจะได้สอดคล้องเป็นไปในทางเดียวกัน ส่งเสริมซึ่งกันและกันอันจะทำให้งานแก้ไขพัฒนาได้ผลดีและประสบผลรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เชิญประธานและผู้นำกลุ่มกระดามเต่า ตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม จนกระทั่งสามารถจดทะเบียนนิติบุคคลในผลงานที่เป็นภูมิปัญญาของตน ตลอดจนได้รับรางวัลต่างๆหลายประเภท และยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนในระดับประเทศ ไปศึกษาดูงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เข้าร่วมประชุมให้เห็นตัวอย่างแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนและกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ทั้งๆที่สภาพเดิมไม่เคยประกอบอาชีพหรือทำงานในด้านนี้มาก่อน แต่เมื่อมีความตั้งใจจริงและมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือคนยากจนในพื้นที่ให้มีความทำมีอาชีพเสริม จึงได้เริ่มจัดตั้งกลุ่มทำให้ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักนำทรัพยากรในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ รู้วิธีการบริหารจัดการกลุ่ม การสร้างกลุ่มและชุมชนให้เข้มแข็ง การดำเนินงานอาจต้องใช้เวลาหลายปี แต่ความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงทำให้สามารถปฏิบัติได้อย่างดีจนกระทั่งกลุ่มประสบผลสำเร็จ มีความเจริญพัฒนา

ก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง เป็นที่รู้จักและยอมรับของประชาชนทั้งในท้องถิ่นและระดับประเทศ สามารถเป็นตัวอย่างในการแก้ปัญหาความยากจนได้แนวทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพเสริมให้กับประชาชน

ผลจากการจัดเวที เพื่อทราบความต้องการในการพัฒนาอาชีพเสริมของประชาชนครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีแนวคิดและความเห็นร่วมกันว่า ในการรวมกลุ่มเพื่อทดลองประกอบอาชีพเสริม กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นนั้นอาจเป็นกลุ่มเดิมที่เคยดำเนินการมาแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีปัญหาอุปสรรค แต่ต้องการดำเนินงานต่อเพราะเห็นแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาได้ เพื่อให้กลุ่มเจริญก้าวหน้าพัฒนาต่อไป สำหรับกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ อาชีพเสริมที่จะร่วมกันดำเนินการทดลองควรเน้นอาชีพที่สามารถปฏิบัติได้และเห็นผลงานเป็นรูปธรรม โดยใช้ระยะเวลาไม่นานนักก็สามารถเห็นผลงานได้ เป็นอาชีพที่เคยปฏิบัติมาก่อนแต่ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันดำเนินงาน ซึ่งถ้าได้มีการรวมกลุ่มกันทำคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกในด้านต่างๆมากขึ้น ลักษณะการทำควรเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ค่อยเป็นค่อยไปเริ่มต้นจากขนาดเล็กแล้วค่อยพัฒนาขยายใหญ่ขึ้นเมื่อมีประสบการณ์หรือดำเนินการได้มั่นคงแล้ว และควรเป็นอาชีพที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านปัจจัยการผลิต การดำเนินงานร่วมกันในหมู่สมาชิก รวมทั้งด้านการตลาดควรมองเห็นช่องทาง การจัดจำหน่ายได้ ไม่เกิดปัญหาเมื่อผลิตแล้วหาตลาดจำหน่ายไม่ได้ นอกจากนี้ยังได้เน้นเกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เป้าหมายในการผลิตระยะแรกเพื่อจำหน่ายในชุมชนในท้องถิ่น และสามารถสร้างเป็นเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่มต่างๆได้ เพื่อให้เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าในโอกาสต่อไป จากการทำเวทีประชาคมดังกล่าว ทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือคนยากจน ที่จะร่วมกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพทั้ง ๒ หมู่บ้านของตำบลมะตูม สำหรับกลุ่มที่ประชาชนมีความต้องการพัฒนาอาชีพเสริมทั้ง ๘ กลุ่มมีดังนี้คือ

๑. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร (ไส้กรอกอีสาน)
๒. กลุ่มนัตถกรรมพื้นบ้าน (ทำไม้กวาด)
๓. กลุ่มปลูกถั่วฝักยาวปลอดสารพิษ
๔. กลุ่มเพาะเห็ดตีนแรด (เห็ดตับเต่าขาว, เห็ดจัน)
๕. กลุ่มเลี้ยงปลาในสระ
๖. กลุ่มกระเพาะสาหร่าย
๗. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตูม
๘. กลุ่มเลี้ยงปลาในวงบ่อ

๑. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร (เดิมคือกลุ่มผลิตไส้กรอกอีสาน) ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๑ เป็นกลุ่มเดิมที่เคยจัดตั้งกลุ่มมาแล้ว มีสมาชิกจำนวน ๑๕ คน แต่การดำเนินงานหยุดชะงักเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ประจำคือการทำงาน และประกอบอาชีพหลักอื่น ไม่มีเวลามาปฏิบัติงานของกลุ่ม จึงได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มค่างับเวลาที่เสียไป ประกอบกับไม่มีผู้นำซึ่งมีความรู้ในด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็ง เสียสละอุทิศเวลาให้กับงานของกลุ่มได้ แต่ผลจากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ได้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนางานกลุ่มและแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น และจัดเป็นอาหารสุขภาพที่ประชาชนทั่วไปให้ความสนใจในปัจจุบัน ดังนั้นถ้าสมาชิกกลุ่มได้ร่วมมือกันดำเนินการอย่างจริงจัง น่าจะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆให้มีความเกื้อหนุนซึ่งกันและกันได้ ในระยะแรกผลงานของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารได้เริ่มดำเนินการบ้างแล้วเป็นช่วงๆ ด้วยการทดลองผลิตไส้กรอกหมูและไส้กรอกปลาคำหนดขายประมาณวันละ ๒ - ๓ กิโลกรัม ผลปรากฏว่ามีรสชาติอร่อย เป็นที่สนใจของผู้บริโภค สามารถจำหน่ายได้ภายในชุมชน หรือ ในงานที่ชุมชนจัดขึ้น นอกจากนั้นยังได้เพิ่มกิจกรรมใหม่คือการเลี้ยงปลาในวงบ่ออีกส่วนหนึ่งด้วย ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มคือสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาว่าง เนื่องจากเป็นช่วงฤดูการทำนา ฝนตกชุก ซึ่งหลังจากทำนาเรียบร้อยแล้วต่อไปคงได้มีเวลาทำผลิตภัณฑ์ต่างๆเพิ่มขึ้น

๒. กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน (ทำไม้กวาด) ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๒ เป็นกลุ่มที่เริ่มรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ มีสมาชิกจำนวน ๘ คน เนื่องจากเดิมมีผู้สนใจในการใช้เวลาว่างจากการทำนา ทำไม้กวาดจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครอบครัวเพียง ๑ ราย แต่มีเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันให้ความสนใจมาช่วยทำบ้างเล็กน้อย เมื่อได้มีการจัดประชุมสร้างความเข้าใจและชี้แจงให้เห็นแนวทางที่จะสนับสนุนช่วยเหลือพัฒนาในรูปกลุ่ม ผู้ร่วมประชุมกลุ่มย่อยได้ปรึกษาหารือกันและมีแนวคิดที่จะให้ผู้ผลิตไม้กวาดเป็นแกนนำสำหรับผู้ที่มีความสนใจทำงานร่วมกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้น ด้วยการผลิตไม้กวาดซึ่งมีพื้นฐานเดิมอยู่เป็นผลิตภัณฑ์หลัก และจัดทำผลิตภัณฑ์อื่นๆที่สามารถดำเนินการได้เพิ่มเติมเพื่อให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การจักสานของที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน และสามารถจำหน่ายได้ง่ายในท้องถิ่น ได้แก่ หมวก ตะแกรง พัด เป็นต้น การดำเนินงานของกลุ่มนี้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เวลาซึ่งว่างจากการทำนาที่มีบ้างเล็กน้อยในแต่ละวัน ประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง ก็สามารถทำได้เพราะงานทุกชิ้นไม่จำเป็นต้องทำเสร็จในเวลาเดียวกัน สามารถทำค้างไว้เมื่อมีเวลาก็มาทำต่อได้ โดยไม่ทำให้ชิ้นงานเหล่านั้นเสียหาย ผลการดำเนินงานของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ยังผลิตไม้กวาดเป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม มีสมาชิกหลักที่สามารถผลิตได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผลิตภัณฑ์จำหน่ายได้พอเพียงกับความต้องการของคนในชุมชน เป็นที่รู้จักของคนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังได้รับเชิญให้นำไปแสดงและจำหน่ายในการประชุมสัญจรของอำเภอที่ตำบลม่วงอำเภอยะหาหรืออำเภอยะหา ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่นำไปสามารถจำหน่ายได้ทั้งหมด ทำให้สมาชิกกลุ่มมีกำลังใจที่จะพัฒนาและพัฒนากลุ่มให้เจริญก้าวหน้าและมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะพยายามหาช่องทางจำหน่ายเพิ่มขึ้นต่อไปด้วย สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ในกระบวนการผลิตไม้กวาดมีหัวหน้ากลุ่มเพียงคนเดียวที่มีฝีมือประณีต ทำไม้กวาดได้สวยงาม ส่วนสมาชิกคนอื่นๆเป็นเพียงผู้ช่วยเฉพาะงานที่ไม่ต้องอาศัยความประณีตหรือฝีมือเท่านั้น แม้ว่าจะได้พยายามฝึกทดลองทำแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งคงต้องพยายามฝึกหาประสบการณ์ต่อไป เพราะงานบางอย่างผู้ทำต้องมีศิลปะ และความสามารถเฉพาะตัวร่วมด้วยจึงจะผลิตผลงานได้สวยงาม ดังแต่ความสนใจและความต้องการของผู้บริโภค

๓. กลุ่มปลูกถั่วฝักยาวปลอดสารพิษ ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๕ มีสมาชิกจำนวน ๑๕ คน เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่จากการประชุมทำเวทีประชาคม เพื่อทราบปัญหาและความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชน จากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่าประชาชนบางส่วนได้ใช้เวลาว่างหลังจากการทำนาประกอบอาชีพเสริม คือการปลูกถั่วฝักยาวจำหน่ายให้กับคนกลางซึ่งมารับซื้อเป็นประจำ แต่เป็นการปลูกในลักษณะต่างคนต่างทำตามความสามารถของ

ตนเอง ประมาณครอบครัวละ ๑ งาน ถึง ๒ ไร่ ปัญหาที่พบในกระบวนการผลิตคือใช้ปุ๋ยและสารเคมีจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ผลจากการปรึกษาหารือร่วมกันได้มีแนวคิดว่าจะได้มีการรวมกลุ่มกันผลิต และทดลองปลูกถั่วฝักยาวแบบปลอดสารพิษ ด้วยการใช้น้ำสกัดชีวภาพทั้งในลักษณะเป็นปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิต และในลักษณะการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในพื้นที่บางส่วนของแต่ละครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศและของโลกปัจจุบัน ที่รณรงค์ให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก และบริโภคอาหารที่ปลอดภัยไร้สารพิษ ตลอดจนน่าจะมีการทดลองให้สมาชิกเป็นผู้จัดจำหน่ายตรงโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง น่าจะทำให้ได้รับผลตอบแทนสูงขึ้น รวมทั้งส่งผลดีต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วย ดังนั้นจึงได้ตกลงที่จะรวมกลุ่มกันผลิตต่อไป แต่เนื่องจากในระบายนั้นสมาชิกทั้งหมดยังไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตเดิมที่ปลูกไว้ ช่วงระยะเวลานี้จะดำเนินการยังไม่เหมาะสม เพราะเป็นช่วงที่มีอากาศร้อนจัด และในระยะต่อมาก็คือเป็นช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกหนักน้ำท่วมพื้นที่ปลูกจึงยังมิได้เริ่มดำเนินการทดลองทุกกลุ่ม แต่ได้มีการประชุมให้ความรู้สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการปลูกถั่วฝักยาวปลอดสารพิษและการทำน้ำสกัดชีวภาพเตรียมไว้ ต่อมาเมื่อสมาชิกบางรายได้เริ่มทดลองปลูกถั่วฝักยาวปลอดสารพิษบ้างแล้ว แต่เนื่องจากมีฝนตกหนักน้ำหลากท่วมพื้นที่เพาะปลูก จึงได้รับความเสียหาย ซึ่งคงจะต้องรอช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมต่อไปรวมทั้งสมาชิกรายอื่นๆด้วย

๔ กลุ่มเพาะเห็ดตีนแรด (เห็ดตับเต่าขาว, เห็ดจับ) ในแปลงผัก ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๑ มีสมาชิกจำนวน ๑๕ คน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งใหม่โดยสมาชิกส่วนหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเดิม ซึ่งตั้งมาประมาณ ๗ ปีแล้ว ปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่ แต่เป็นการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ เพียงใช้พื้นที่สาธารณะและใช้น้ำร่วมกัน กิจกรรมอื่นๆ เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำมิได้ร่วมดำเนินการเป็นกลุ่มมีผู้บริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็ง ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยสมาชิกได้มีความคิดที่จะใช้พื้นฐานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเดิม ทำ

การเพาะเห็ดตีนแรด เพราะตามหลักการเพาะเห็ดตีนแรดสามารถใช้พื้นที่ในแปลงผักวางก้อนเชื้อเห็ดที่เส้นใยเจริญเต็มถุงพร้อมที่จะออกดอก โดยวางเรียงให้ชิดกันบนพื้นที่ซึ่งเตรียมไว้ปลูกผัก นำดินร่วนมากลบผิวหน้า แล้วนำเมล็ดผักที่มีอายุสั้นประมาณ ๕๐ - ๖๐ วัน เช่น ผักกวางตุ้ง ผักบุ้ง คะน้า ผักกาด ฯลฯ หว่านลงในแปลงที่ปลูกเห็ดตีนแรด กลบดินบางๆคลุมด้วยฟาง รดน้ำให้มีความชื้นตลอดเวลา หลังจากเก็บผักรุ่นแรกแล้วเชื้อเห็ดตีนแรดจะเริ่มมีการออกดอก จึงให้ตาข่ายพรางแสงชนิดที่พรางแสงได้ประมาณร้อยละ ๖๐ - ๘๐ บังแสงแดด ขณะเดียวกันก็ปลูกผักรุ่นที่ ๒ ได้อีกต่อไป เห็ดตีนแรดสามารถเก็บผลผลิตได้เป็นช่วงๆระยะเวลาานประมาณ ๘ เดือน หลังจากเห็ดไม่สามารถออกดอกให้เก็บได้อีก จึงเริ่มปลูกเห็ดชุดใหม่ต่อไป ปัจจุบันกลุ่มนี้ได้ดำเนินการเพาะเห็ดตีนแรดจำนวน ๕๐๐ ก้อน ในแปลงปลูกผักกาดขาว เป็นช่วงที่กำลังดูแลรักษาในระยะเวลากการเก็บผลผลิตทั้งผักและเห็ดตีนแรดในโอกาสต่อไป

๕. กลุ่มเลี้ยงปลาในสระ ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๘ มีสมาชิกจำนวน ๗ คน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ผลจากการประชุมได้มีแนวคิดร่วมกันในหมู่สมาชิกว่า มีสระเก่าที่ต้นเขินไม่ได้ใช้ทำประโยชน์ใดๆของสมาชิก ถ้าได้ดำเนินการขุดให้ลึกเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยเพื่อให้สามารถใส่เลี้ยงปลาได้ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกมากยิ่งขึ้น จึงได้เริ่มดำเนินการขุดสระเก่าที่มีขนาด กว้าง ยาว ลึก ประมาณ ๕ x ๑๐ x ๒.๕ เมตร เตรียมบ่อด้วยกรวดกากบ่อ ใต้น้ำขวด และปุ๋ยคอก เพื่อนำน้ำเขียวซึ่งประกอบด้วยพืชสีเขียวคือสาหร่ายขนาดเล็กหรือแพลงก์ตอนพืช ซึ่งเป็นอาหารธรรมชาติเบื้องต้นที่จำเป็นของแพลงก์ตอนสัตว์ และเป็นอาหารของลูกปลาวัยอ่อน รวมทั้งยังช่วยเพิ่มออกซิเจนในน้ำทำให้ลูกปลาได้รับออกซิเจนเพียงพอ ลดปัญหาปลาเป็นโรค ทำให้ปลาโตเร็วและประหยัดต้นทุนในการเลี้ยงปลาด้วย หลังจากได้นำปลานิลและปลาทับทิมมาปล่อยในสระที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว ในช่วงแรกได้ให้อาหารเสริมบ้างเล็กน้อย เพื่อให้ปลารอดตายและโตเร็วขึ้น ในช่วงต่อไปคงให้อาหารประเภทพืชผักเป็นหลัก แต่อาจให้อาหารเสริมบ้างเป็นช่วงๆ ปลาที่ปล่อยไว้ยังไม่มีปัญหาใดๆเกิดขึ้น คาดว่าคงใช้เวลาประมาณ ๕ - ๘ เดือน จะสามารถจับจำหน่ายหรือนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจำหน่ายต่อไป แต่อาจมีการทยอยจับจำหน่ายได้บ้างเป็นช่วงๆ เนื่องจากปริมาณปลาที่ปล่อยค่อนข้างมาก จึงมีแนวโน้มว่าอาจนำออกจำหน่ายในลักษณะปลาตัวเล็กบ้าง เพื่อไม่ให้ปลาในสระแน่นเกินไป ปัจจุบันอยู่ในช่วงระหว่างการผลิตปลาให้เจริญเติบโตและรอระยะเวลาการจับจำหน่าย

๖. กลุ่มกระยาสารท ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๔ มีสมาชิกจำนวน ๑๐ คน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ โดยใช้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ประชาชนได้เคยปฏิบัติมาเพียงบางช่วงเทศกาล ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยได้ผู้ที่เคยผลิตกระยาสารทหลายคน มีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องตลอดปี พร้อมทั้งพัฒนาด้านรสชาติรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่าย ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นด้านอาหารไทย นอกจากนั้นกระยาสารทเป็นของที่ทำแล้วสามารถเก็บไว้ได้นาน ไม่เสีง่าย สามารถส่งจำหน่ายในตลาดต่างๆได้กว้างขวางทั่วประเทศหรือต่างประเทศ ถ้ามีรสชาติอร่อยและพัฒนาด้านต่างๆให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย กลุ่มนี้ได้เริ่มทดลองทำสูตรเดิมซึ่งได้รับการบอกเล่าว่าสามารถทั้งจำหน่ายได้มากในช่วงเทศกาล และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคโดยทั่วไป ผลการทดลองพบว่ายังต้องพัฒนาสูตรให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อให้มีรสชาติอร่อยตามความนิยมของตลาด และมีรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม สวยงามดึงดูดใจสำหรับผู้บริโภคต่อไป แต่เนื่องจากได้ทำการทดลองเพียง ๑ ครั้ง เพราะยังไม่ถึงระยะเวลาช่วงเทศกาลในการผลิต ประกอบกับสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่ยังทำนาไม่แล้วเสร็จ นอกจากนี้วัสดุที่ใช้เป็นหลักในการผลิตคือ ข้าวเม่า และข้าวตอก หายากและเป็นของเก่าที่ไม่ค่อยมีคุณภาพ ทางกลุ่มจึงชะลอการผลิตไว้ก่อนจนกว่าจะถึงช่วงเทศกาลในเดือน ๑๐ หรือประมาณเดือนตุลาคม จึงจะดำเนินการผลิตต่อไป

๗. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตูม ประกอบด้วยประชาชนหมู่ที่ ๒ มีสมาชิกจำนวน ๗ คน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากกระบวนการวิจัยที่ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่ ค้นหาค้นหาเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้มีผู้สนใจรวมกลุ่มกันคิดค้นนำผลิตภัณฑ์มาแสดง เช่น ข้าวเกรียบมะตูม มะตูมกวน ท็อฟฟี่มะตูม และน้ำมะตูม และนำไปจดทะเบียนตั้งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ เพื่อขอรับการสนับสนุนในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ซึ่งต่อมาประธานกลุ่มได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารของจังหวัด จึงคาดว่าในอนาคตกลุ่มนี้ น่าจะเจริญก้าวหน้ามีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายได้มาตรฐาน และเป็นสินค้าเด่นของชุมชนต่อไป

๘. กลุ่มเลี้ยงปลาในวงบ่อ ประกอบด้วยกลุ่มคนยากจนหมู่ที่ ๑ มีสมาชิกจำนวน ๖ คน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ เนื่องจากกระบวนการค้นหาคนยากจนในแต่ละหมู่บ้านของตำบลมะตูม เพื่อใช้เป็นกลุ่มนำร่องสำหรับการหาอาชีพเสริมให้กับคนจน คนเหล่านี้ทั้งหมดเป็นผู้ไม่มีที่ดินทำกิน ประกอบอาชีพรับจ้าง คัดแยกขยะ เก็บทอของปลา และปลูกผักในที่ดินสาธารณะของตำบล มีรายได้ครอบครัวละประมาณ ๑,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน เลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ๓ - ๕ คน ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยซึ่งได้จากการปรึกษาหารือร่วมกัน ได้แนวคิดจำสิ่งที่สามารถรวมกลุ่มกันดำเนินการได้ง่าย เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจนในระยะเวลาที่รวดเร็ว ไม่เป็นภาระยุ่งยากหรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเดิม แต่น่าจะช่วยให้ครอบครัวมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น คือ การเลี้ยงปลาในวงบ่อ เพราะเป็นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถมากนัก มีช่องทางกระจายจำหน่ายหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆจำหน่ายได้ในชุมชนหรือพื้นที่บริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีผู้อื่นในหมู่บ้านเคยเลี้ยงมาบ้างแล้ว แต่ปัจจุบันเลิกกิจการไปประกอบอาชีพอื่นซึ่งมีรายได้มากกว่า ในระยะเริ่มแรกสมาชิกทุกคนเริ่มเลี้ยงปลาในวงบ่อกันคนละ ๑ วง เลี้ยงปลาได้ ประมาณ ๒๐๐ ตัว แต่ละคนดูแลรับผิดชอบในส่วนของตน ถ้าจำหน่ายได้กำไร จะหักเข้ากลุ่มส่วนหนึ่งเพื่อเป็นกองทุนสำหรับกลุ่มต่อไป ปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงทดลองการเลี้ยงปลาในวงบ่อให้เจริญเติบโตเพื่อให้สามารถจำหน่ายได้ในโอกาสต่อไป ปัญหาอุปสรรคที่พบมีบ้างเล็กน้อยคือ ระยะแรกลูกปลาดายบ้างเนื่องจากการขนส่งไม่ระมัดระวัง หรือลูกปลาที่นำมาจากบ่อจำหน่ายไม่แข็งแรง คาดว่ารุ่นต่อไปคงมีประสบการณ์และได้เรียนรู้วิธีการเลี้ยงปลาในวงบ่อเพิ่มขึ้น

การศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ

เพื่อเป็นการเพิ่มวิสัยทัศน์และกระตุ้นให้ประชาชนกลุ่มต่างๆมีความตื่นตัว รวมทั้งมีความคิดที่จะพัฒนางานของตนและของกลุ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงได้นำสมาชิกกลุ่มต่างๆ จำนวน ๓๐ กว่าคน ที่มีความสนใจจะไปศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินงานของกลุ่ม

จุดแรกคือการศึกษาดูงานที่กลุ่มเกษตรกรทำไร่ทำงาม ตำบลท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับงานด้านการเกษตรมาหลายปีแล้ว เช่น การทำธุรกิจสินเชื่อ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การให้บริการรับซื้อ-จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร การให้บริการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า การจัดทำโครงการขอทุนหรือสิ่งสนับสนุน การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเจริญก้าวหน้าเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีโรงสีชุมชนผลิตข้าวสารหอมทั้งในลักษณะข้าวขาวและข้าวกล้อง จำหน่ายให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและในจังหวัด เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป ในการปลูกข้าวปลอดสารพิษ ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว ด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพในรูปแบบต่างๆ ในระยะแรกมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเพียง ๘ คน ผลิตข้าวปลอดสารพิษคนละ ๒ ไร่ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๖๔ คน และขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บางรายผลิตข้าวปลอดสารพิษจำนวน ๑๐ กว่าไร่

จุดที่ ๒ คือการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเพาะเห็ด โดยเฉพาะ การเพาะเห็ดตีนแรด ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของกลุ่มที่จะดำเนินการประกอบเป็นอาชีพเสริม ดังได้กล่าวมาแล้ว

ผลจากการไปศึกษาดูงาน พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีความสนใจซักถาม และได้แนวทางในการนำมาดำเนินการสำหรับกลุ่มของตน เช่น ได้สูตรการผลิตน้ำสกัดชีวภาพ สูตรต่างๆมาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการในการผลิตข้าวปลอดสารพิษประเภทต่างๆ ทั้งนาข้าว พืชผัก และไม้ดอกไม้ผล รวมทั้งกระบวนการปลูกเห็ดตีนแรดต่อไปด้วย

สำหรับผู้เข้าร่วมประชุมที่ยังมิได้มีการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรม แต่มีแนวคิดร่วมกัน และสามารถดำเนินการในโอกาสต่อไปได้ เช่น การปลูกข้าวปลอดสารพิษ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนาแต่เป็นการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต และใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้ร่วมประชุมที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก จึงมีแนวคิดร่วมกันว่าถ้าได้มีการรวมกลุ่มเพื่อปลูกข้าวปลอดสารพิษในลักษณะครบวงจร ทั้งการผลิตการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆและการจัดจำหน่าย ในลักษณะนำร่องเป็นตัวอย่างให้กับประชาชนในตำบล น่าจะส่งผลดีแก่ผู้ผลิตผู้บริโภครวมทั้งด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีสมาชิกให้ความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันดำเนินการทดลอง ประมาณ ๑๑ คน แต่ปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากต้องรอให้หมดฤดูกาลที่ใกล้ถึงตัวเนิ่นการอยู่ ซึ่งต้องใช้เวลาอีกหลายเดือนจึงจะดำเนินการได้ สำหรับหลักการและแนวคิดของกลุ่มนี้คือ ต้องการปลูกข้าวหอมปลอดสารพิษ ด้วยการทดลองใช้พื้นที่บางส่วนของสมาชิกแต่ละคน โดยแบ่งออกมาจากพื้นที่ซึ่งเคยปลูกข้าวแบบเดิม ประมาณครอบครัวละ ๒ - ๕ ไร่ ทำการปลูกข้าวชนิดปลอดสารพิษ โดยใช้น้ำสกัดชีวภาพในการเพิ่มผลผลิตและป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตที่ได้จะนำมาสีเป็นข้าวกล้องบรรจุถุงหรือนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ ในนามของกลุ่มจำหน่ายภายในท้องถิ่น หรือตลาดอื่นๆต่อไปเมื่อกลุ่มเข้มแข็งและมั่นคงแล้ว แนวคิดดังกล่าวนี้จะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด ที่ต้องการผลิตข้าวที่มีคุณภาพ ปลอดสารพิษแบบครบวงจร

การพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน

ในการพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน มีแนวคิดที่จะนำกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการมาปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาร่วมกันในลักษณะเครือข่ายหรือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งพัฒนาต่อยอดให้งานของกลุ่มเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น แนวทางการดำเนินงานอาจกระทำได้ในโอกาสต่อไปมีหลายรูปแบบ เช่น

๑. การช่วยเหลือกันในด้านวัตถุดิบ เช่น กลุ่มเลี้ยงปลาในสระหรือในวงบ่อ อาจนำปลาที่เลี้ยงได้จำหน่ายให้กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร หรือกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตุม เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากปลา เช่น ไข่กรอบปลา ปลาหยอ แหนมปลา ลูกชิ้นปลา กุนเชียงปลา ปลาหยอง ข้าวเกรียบปลา ปลากรอบ ปลาต้ม ปลาแดดเดียว ปลาปรุงรสสมุนไพร เป็นต้น หรือกลุ่มเพาะเห็ดดินแรด ก็สามารถนำเห็ดที่เพาะได้จำหน่ายให้กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร

และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตุม เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากเห็ดได้ เช่น เหนมเห็ด เห็ดยอ เห็ดหยอง ข้าวเกรียบเห็ด เห็ดปรุงรสสมุนไพร และข้าวเกรียบเห็ด เป็นต้น

๒. การใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน เนื่องจากกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน สามารถใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ร่วมกันได้ โดยการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการซื้อหรือการใช้ร่วมกัน เพราะการซื้อวัสดุอุปกรณ์ในปริมาณมาก เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุน แรงงาน และเวลา นอกจากนั้นการได้พึ่งพาอาศัยกัน ได้สร้างความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ รู้จักร่วมกันคิดร่วมกันวางแผน เป็นพื้นฐานในการพัฒนางานเพื่อสาธารณชนโดยส่วนรวม ช่วยเสริมสร้างกลุ่มและชุมชนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

๓. การใช้เงินทุนหมุนเวียนร่วมกัน เนื่องจากกลุ่มต่างๆมีเงินทุนและสมาชิกของตนเอง ถ้ากลุ่มเหล่านี้ได้เชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย โดยมีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เป็นแกนกลาง จะทำให้มีเงินกองทุนขนาดใหญ่ของตำบลเกือบ ๑๐ ล้านบาทในปัจจุบัน และจะเพิ่มทุนมากยิ่งขึ้นในอนาคต สามารถนำมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยการกู้เงินหรือใช้เงินจากกองทุนมาทำกิจกรรมร่วมกัน ซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ขนาดใหญ่ที่สามารถใช้ร่วมกัน หรือนำเงินลงทุนร่วมกันได้ นอกจากนั้น ในกรณีที่กลุ่มหนึ่งมีเงินเหลือ แต่อีกกลุ่มหนึ่งมีเงินลงทุนไม่พอเพียง ก็อาจกู้ยืมเพื่อนไหลซึ่งกันและกัน ตามระเบียบข้อบังคับของแต่ละกลุ่ม จะทำให้เศรษฐกิจของตำบลหมุนเวียนและกลุ่มต่างๆมีความเข้มแข็งกลายเป็นวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่

๔. การฝึกอบรมพัฒนาความรู้และการศึกษาดูงาน เนื่องจากกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้น สมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจขาดประสบการณ์ และวิสัยทัศน์แคบ ทั้งกระบวนการผลิต กระบวนการแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้และพาไปศึกษาดูงานในด้านต่างๆเหล่านี้อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในระยะแรกๆ เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์เพิ่มวิสัยทัศน์ และสร้างกลุ่มให้เข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน

๕. การจัดจำหน่ายและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ในแต่ละหมู่บ้านอาจจัดให้มีร้านค้าชุมชนในหมู่บ้านตนเอง โดยนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่างๆมาจัดจำหน่าย โดยอาจมอบหมายให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบประจำหรืออาจหมุนเวียนเปลี่ยนไปในหมู่สมาชิก ทั้งนี้แล้วแต่จะร่วมกันคิดหาวิธีบริหารจัดการให้เหมาะสม นอกจากนั้นควรมีตลาดกลางของตำบล โดยนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่างๆมาจัดจำหน่ายร่วมกัน มีการนำผลิตภัณฑ์จากเครือข่ายภายนอกมาจำหน่ายด้วย เพื่อเป็นการประสานและขยายเครือข่ายเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและพัฒนาก้าวหน้าตลอดไป รวมทั้งการมีผู้แทน

นำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจัดแสดงและส่งจำหน่ายสถานที่ภายนอก เช่น ตลาดในเมือง หรืองาน
ออกงานของหน่วยราชการและเอกชนที่จัดขึ้น ในช่วงเทศกาลต่างๆ สิ่งเหล่านี้ย่อมสามารถ
กระทำได้ดีถ้ามีผู้นำและผู้บริหารที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีความตั้งใจจริงในการช่วยเหลือชุมชน

การบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม

ในการศึกษาเพื่อให้ทราบปัญหาด้านบริหารจัดการที่ดี ขององค์การบริหารส่วนตำบล
มะตูม ได้ดำเนินการในหลายวิธีการร่วมกัน ตัวอย่างเช่น

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก พนักงานส่วนตำบล นายกสภา สมาชิกสภา และประชาชน
ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม

๒. การประชุมกลุ่มย่อย บุคลากรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม

๓. การใช้แบบสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างในตำบลมะตูม

แต่เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลกำลังมีภารกิจเร่งด่วนหลายด้าน ทั้งที่เป็นงาน
ประจำและงานที่ได้รับมอบหมายใหม่เป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลง
คณะผู้บริหารชุดใหม่ ที่จะครบวาระการดำรงตำแหน่ง ต้องเตรียมการโดยได้ระบียบข้อบังคับใหม่
ซึ่งกำลังปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น การดำเนินงานด้านนี้จึงสามารถกระทำได้ในบางโอกาส โดยอาศัย
ช่วงระยะเวลาและจังหวะที่เหมาะสมในแต่ละกรณี สำหรับการถอดถอมความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
บริหารและการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม จากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ทั้งพนักงานส่วนตำบล นายกสภา สมาชิกสภา และประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วน
ตำบลมะตูม สามารถสรุปผลได้คือ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความเห็นเกี่ยว
กับการบริหารและการดำเนินงานทุกด้านในภาพรวมทั้งด้านนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส
การมีส่วนร่วมของประชาชน ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า ในระดับปานกลาง มีเพียง ๓
ประเด็น เช่นประชาชนในพื้นที่มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต การประชาสัมพันธ์
ให้ประชาชนรับรู้อาชีวตาร และความพยายามพัฒนางานด้านบริการให้ดีขึ้นขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลมะตูม ประชาชนมีความคิดเห็นว่างเหมาะสมในระดับมาก สำหรับรายละเอียดในด้าน
ต่างๆแสดงในตารางที่ ๘

ตารางที่ ๔ ความคิดเห็นด้านการบริหารและการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลมะดะตูม

เลขที่	การบริหารและการดำเนินงานของ อบต.มะดะตูม	X	SD.	ระดับความ กีดเห็น
	ด้านนิติธรรม			
๑	การดำเนินงานต่างๆของอบต.มีระเบียบ กฎ กติกาชัดเจน เพียงใด	3.45	.79	ปานกลาง
๒	อบต.ได้ปฏิบัติงานตามระเบียบ กฎ กติกาที่วางไว้เพียงใด	3.38	.96	ปานกลาง
๓	ระเบียบกฎกติกาที่ใช้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดด้วยเพียงใด	3.29	.86	ปานกลาง
๔	ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบ กฎ กติกาเพียงใด	3.08	.91	ปานกลาง
๕	ท่านมีความพึงพอใจการปฏิบัติงานด้านกฎระเบียบของอบต.เพียงใด	3.31	.86	ปานกลาง
	ด้านคุณธรรม			
๖	ภาพรวมของอบต.สามารถเชื่อมั่นได้ว่าไม่มีการทุจริตเพียงใด	3.08	1.04	ปานกลาง
๗	การดำเนินงานของอบต.ในภาพรวมเชื่อมั่นในความถูกต้องเพียงใด	3.23	.82	ปานกลาง
๘	อบต.ส่งเสริมพัฒนาให้ประชาชนเชื่อมั่นในความถูกต้องของอบต.	3.42	.88	ปานกลาง
๙	ประชาชนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามนโยบายของอบต.เพียงใด	3.40	.85	ปานกลาง
๑๐	ท่านคิดว่าประชาชนในพื้นที่ตำบลมะดะตูมมีระเบียบวินัยและประกอบอาชีพด้วยความสุจริตมากเพียงใด	3.83	.78	มาก
	ด้านความโปร่งใส			
๑๑	โครงการต่างๆของอบต.มีความโปร่งใสเรื่องค่าใช้จ่ายเพียงใด	3.34	.89	ปานกลาง
๑๒	ระบบการดำเนินงานของอบต. มีความโปร่งใสเรื่องถือใช้เพียงใด	3.29	.90	ปานกลาง
๑๓	ระบบการทำงานของอบต.เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้เพียงใด	3.17	1.04	ปานกลาง
๑๔	การปฏิบัติงานของอบต.มีความโปร่งใสบริสุทธิ์ยุติธรรมเพียงใด	3.22	.78	ปานกลาง
๑๕	ท่านพึงพอใจการปฏิบัติงานความโปร่งใสของอบต.เพียงใด	3.15	.92	ปานกลาง
	ด้านการมีส่วนร่วม			
๑๖	อบต.เปิดโอกาสประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพียงใด	3.65	.86	มาก
๑๗	อบต.เปิดโอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือตัดสินใจในงานสาธารณะ	3.46	.87	ปานกลาง
๑๘	อบต.รับฟังความคิดเห็นและจัดทําเวทีประชาคมงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ	3.49	.83	ปานกลาง
๑๙	อบต.สร้างความเข้าใจส่งเสริมพัฒนาให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ	3.37	.88	ปานกลาง
๒๐	ท่านพึงพอใจด้านการให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการปฏิบัติงานของอบต.เพียงใด	3.37	.82	ปานกลาง

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

เลขที่	การบริหารและการดำเนินงานของ อบค.ม.ระดุม	X	SD.	ระดับความ คิดเห็น
	ด้านความรับผิดชอบ			
๒๑	อบค.ได้กระจายงานโครงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ	3.23	.94	ปานกลาง
๒๒	งานที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบมีเป้าหมายชัดเจนเพียงใด	3.31	.85	ปานกลาง
๒๓	งานที่ประชาชนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติได้ผลดีมากน้อยเพียงใด	3.34	.80	ปานกลาง
๒๔	อบค.ได้ดำเนินการกับผู้ที่ไม่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพียงใด	2.95	.80	ปานกลาง
๒๕	อบค.มีแผนสำรองงานที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด	3.17	.89	ปานกลาง
	ด้านความคุ้มค่า			
๒๖	อบค.มีความตระหนักด้านความประหยัดในการบริหารงานให้คุ้มค่า	3.21	.86	ปานกลาง
๒๗	อบค.รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.29	.95	ปานกลาง
๒๘	อบค.มีความพยายามพัฒนางานด้านบริการให้ดีขึ้นทุกปี	3.65	.82	ปานกลาง
๒๙	อบค.สามารถบริหารจัดการที่ดีแข่งขันกับอบค.อื่นๆ ได้เพียงใด	3.48	.85	ปานกลาง
๓๐	ในภาพรวมท่านประเมินการบริหารงานของอบค.อยู่ในระดับใด	3.29	.80	ปานกลาง

หมายเหตุ

๑.๕๐ น้อยที่สุด

๑.๕๑ - ๒.๕๐ น้อย

๒.๕๑ - ๓.๕๐ ปานกลาง

๓.๕๑ - ๔.๕๐ มาก

๔.๕๑ - ๕.๐๐ มากที่สุด

N = ๑๐๐

สำหรับข้อคิดเห็นอื่นๆ ประชาชนได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ดังนี้คือ

๑. ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูมได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรและที่จัดเก็บรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนางานและการให้บริการประชาชนในเขตความรับผิดชอบ ระเบียบข้อกฎหมายในการปฏิบัติงานที่รัดกุมและมีข้อกำหนดให้ปฏิบัติมาก บางกรณีทำให้ไม่สามารถนำงบประมาณไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ บุคลากร ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหาร เข้าร่วมประชุมไม่ค่อยครบถ้วน ยังพบยาเสพติดในวัยรุ่น ควรช่วยกันสอดส่องดูแลและปราบปรามให้หมดไปจากหมู่บ้าน ถ้ามีควรส่งตัวไปบำบัดให้หาย ด้านข่าวสารการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ ยังขาดความสามัคคีในการรวมกลุ่มของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านรวมทั้งผู้นำ มีการขัดผลประโยชน์ การทำงานไม่เป็นไปในทางเดียวกัน บุคลากรและเทคโนโลยี มีไม่เพียงพอ ถนนยังขาดตอนไม่เชื่อมติดต่อกัน (หมู่ ๑) โครงการหรือกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันทำให้การพัฒนาล่าช้า ประชาชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดความร่วมมือในองค์กร ผู้นำยังขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขาดความสามัคคี

๒. แนวทางปรับปรุงแก้ไขคือ จัดสรรงบประมาณให้เท่าๆกันทุกหมู่บ้าน และใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ในการทำงานควรให้โปร่งใส ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับฟังข้อมูลอย่างทั่วถึงเพราะบ้านที่อยู่ไกลๆ ไม่ค่อยทราบข้อมูลข่าวสาร ควรดำเนินการจัดที่วัดนั้นให้แล้วเสร็จ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเข้าถึงและให้ความสนใจประชาชนมากขึ้น ควรพยายามร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดกิจกรรมต่างๆ และหางบประมาณจากหน่วยงานอื่นมาช่วยพัฒนา เช่น งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด งบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

๓. แนวทางที่องค์การบริหารส่วนตำบลควรพัฒนาเร่งด่วนที่สุดคือ การคมนาคม เนื่องจากถนนบางแห่งยังเป็นลูกรัง ถนนแคบ เป็นหลุมเป็นบ่อ แหล่งน้ำ ระบบน้ำประปา ไฟฟ้าตามเส้นทางสาธารณะ การป้องกันโรคระบาด การสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ การกีฬา กลุ่มสตรีเยาวชน การพัฒนาด้านสาธารณสุข ปลอดภัย ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความสามัคคี เลือkbุคลากรในการบริหารงานจากผู้มีความรู้ความสามารถ ต้องการให้มีคนรุ่นใหม่เข้าไปทำงานบ้าง ทำงานตามข้อตกลงที่ได้สัญญาไว้ให้กับประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมีอาชีพเสริม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ องค์การบริหารส่วนตำบลละม่อม และแนวทางการพัฒนาอื่นๆสามารถปฏิบัติและดำเนินการได้ดังนี้คือ

๑. ยึดหลักกรรมมาภิบาลในการบริหารงาน ได้แก่ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ ควรแจ้งให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ยอมรับและเข้าใจอย่างทั่วถึง รวมทั้งปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยในตนเอง มีจิตสาธารณะที่จะให้บริการงานต่างๆอย่างทั่วถึง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่ประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสีย หรือส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน กระจายโอกาสให้กับทุกกลุ่มทุกคนในสังคม เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กระตุ้นให้ทุกคนมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ใช้วิธีบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

๒. ปรับกระบวนการทัศน์ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในองค์กรทุกฝ่าย ให้สอดคล้องตรงกัน เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลกำลังดำเนินการปฏิรูประบบราชการใหม่ มีการถ่ายโอนภารกิจด้านต่างๆให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น รวมทั้งนายขององค์การบริหารส่วนตำบลได้มาจากตรงเลือกตั้ง กฎระเบียบข้อบังคับมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ จึงขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติและการบริหารงานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับระบบเดิมก็ยังไม่ค่อยเข้าใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประชุมปรับกระบวนการทัศน์ในการทำงาน สร้างความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบวินัย บทบาทหน้าที่และจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

๓. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ในการทำงานและบริหารจัดการอย่างแท้จริง ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในด้านต่างๆ เช่น ความเป็นประชาธิปไตย กฎระเบียบกติกาของสังคม ความสามัคคี ความเสียสละ การเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม

๔. แสวงหาพันธมิตรและสร้างเครือข่าย ความร่วมมือหรือความช่วยเหลือในการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ กับหน่วยงาน องค์กร และสถาบันในท้องถิ่น ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง องค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนทั้งระดับประถมและมัธยม วัด มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา หน่วยงาน

ราชการ องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ทั้งงานที่เป็นบทบาทหน้าที่หรือภารกิจหลักที่ต้องปฏิบัติ ประจำ หรือกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น การจัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ การร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ การอาชีพ และคุณภาพชีวิต การสร้างเสริมให้มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตย การแข่งขันกีฬาเชื่อมความสามัคคี การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๕. เข้าใจและเข้าถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนให้ดีขึ้น โดยมอบหมายให้แต่ละคุ้มของแต่ละหมู่บ้าน จัดทำประชาคมที่สะท้อนลักษณะความเป็นอยู่ที่แท้จริง ปัญหา และความต้องการของประชาชนภายในคุ้ม แนวทางแก้ปัญหาที่สามารถดำเนินการได้ ในระดับต่างๆ เช่น ปัญหาบางอย่างสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองและครอบครัวในระดับแรก ปัญหาที่ต้องแก้ไขในระดับกลุ่มหรือคุ้ม ปัญหาที่ต้องแก้ไขในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เป็นต้น ปัญหาและความต้องการเหล่านี้จัดลำดับความสำคัญความเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการตามลำดับ มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบติดตามเร่งรัด แล้วนำกลับมาประชุมชี้แจงให้ประชาชนทุกระดับที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อศึกษาหาแนวทางดำเนินการให้บรรลุผลตามเป้าหมายต่อไป

๖. ลักษณะการประกอบอาชีพ ของประชาชนส่วนใหญ่คือการทำนา ซึ่งทำประมาณ ปีละ ๒ - ๓ ครั้ง หรือบางรายทำ ๒ ปี ๗ ครั้ง การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างเข้มข้นต่อเนื่องกันไป ดินไม่มีเวลาพักตัว รวมทั้งเกษตรกรไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ทำให้ดินเสื่อมโทรมมาก ต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวและใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชแมลงศัตรูพืชมาก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดจนผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนั้นควรรณรงค์ให้เกษตรกรปลูกข้าวปลอดสารพิษหรือทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจากการนำประชาชนส่วนหนึ่ง ไปศึกษาดูงานการปลูกข้าวปลอดสารพิษที่หมู่บ้านท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ มีผู้ให้ความสนใจต้องการที่จะทดลองทำแล้วส่วนหนึ่ง ดังนั้นถ้าได้รับการกระตุ้นสนับสนุนให้ความรู้สามารถให้เป็นกลุ่มนำร่อง และขยายผลให้กว้างขวางเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต นอกจากนั้นควรแนะนำไม่ให้เกษตรกรใช้ที่ดินปลูกข้าวปีละ ๓ - ๔ ครั้ง ควรปลูกข้าวเพียงปีละ ๒ - ๓ ครั้ง น่าจะเพียงพอ โดยปล่อยให้ดินให้ว่างหรือปลูกพืชบำรุงดิน เช่น พืชตระกูลถั่ว สลับการปลูกข้าวบ้าง โดยใช้เวลาว่างจากการทำนามาประกอบอาชีพอื่นเสริมหรือรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อมิให้รายได้ขาดหายไป จะทำให้เกิดผลดีทั้งสุขภาพของเกษตรกร และดินได้รับการปรับปรุงบำรุงให้ดีขึ้น ไม่ต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพื่อป้องกันกำจัดแมลงมาก เป็นการลดต้นทุนการผลิต มีเวลาพบปะพูดคุยปรึกษาหารือกันสร้างความอบอุ่น

ในครอบครัว และความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมทำให้ชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด ที่ต้องการให้เกษตรกรผลิตข้าวที่มีคุณภาพ ปลอดภัยแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น

๗. พัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆให้ต่อเนื่อง กลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาให้เกิดขึ้นทั้ง ๔ กลุ่ม น่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับใช้เป็นกลุ่มนำร่องให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเพิ่มวิสัยทัศน์ ฝึกอบรมให้ความรู้ ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด และภาวะการเป็นผู้นำกลุ่ม ตลอดจนการเพิ่มจำนวนสมาชิก การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่างๆทั้งภายในตำบลและเครือข่ายภายนอก รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านให้เชื่อมโยงกันกลายเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในทุกๆด้าน จะทำให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถเจริญก้าวหน้าและพัฒนาต่อเนื่องไปได้อย่างยั่งยืน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวก และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานควรเป็นลักษณะให้เกิดการบริหารจัดการแบบบูรณาการทั้งภายในองค์กร และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆในท้องถิ่น เน้นการสนองตอบยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อันจะส่งผลดีต่อกลุ่ม ต่อชุมชน ต่อจังหวัด และต่อประเทศชาติต่อไป

๘. จัดหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในรูปแบบร้านค้าชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ผลิตขึ้นมีโอกาสเผยแพร่จำหน่ายในท้องถิ่น รวมทั้งนำสินค้าจากกลุ่มอื่นๆมาจำหน่าย เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแลกเปลี่ยนสินค้าผลิตภัณฑ์ระหว่างกัน ย่อมช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้มากขึ้น เนื่องจากมีสินค้าให้เลือกซื้ออย่างหลากหลาย ปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่น ช่วยกันซื้อสินค้าของกลุ่ม ของชุมชน จะทำให้เศรษฐกิจของชุมชนหมุนเวียนอยู่ภายในชุมชน ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เสริมให้กับครอบครัวและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๙. ให้ความช่วยเหลือคนจนและคนด้อยโอกาสเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากกลุ่มคนจนมักไม่มีงานทำประจำ มีรายได้น้อย ไม่มีที่ดินทำกิน และกลุ่มคนด้อยโอกาส เช่นคนพิการ คนชรา ในแต่ละหมู่บ้านมีอยู่ไม่มากนัก สมควรได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนเป็นกรณีพิเศษในแต่ละครอบครัว เช่น การหางานที่เหมาะสมมาให้ทำในลักษณะเป็นงานประจำ ให้มีรายได้เพียงพอสำหรับเลี้ยงครอบครัว จัดหาเงินสวัสดิการหรือเบี้ยยังชีพสำหรับคนพิการและคนชรา จัดตั้งมูลนิธิช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ชุดโครงการวิจัยการบูรณาการการบริหารจัดการงานพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในระยะแรก มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการและองค์กรต่างๆที่มีเป้าหมายร่วมกัน ในการค้นหาทุน ภูมิปัญญา ทรัพยากรในท้องถิ่น และศักยภาพของชุมชน มาพัฒนาและประยุกต์ใช้เสริมสร้างอาชีพที่เหมาะสม สอดคล้อง กับความต้องการของประชาชน สู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถววจวิจัยแบบประชาชนมีส่วนร่วม ทดลองประกอบอาชีพเสริมในลักษณะกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาความยากจน

ผลการศึกษสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

๑. ศักยภาพของชุมชนตำบลมะตูม มีทุน ภูมิปัญญา ทรัพยากรในท้องถิ่น ที่เชื้ออำนาจยึดต่อการพัฒนา เนื่องจากเป็นตำบลขนาดเล็ก พื้นที่รวมกลุ่ม ลักษณะดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ แต่ใช้ประโยชน์มานานจำเป็นต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินอย่างถูกวิธี มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน ๒ สาย คือแม่น้ำน่านและแม่น้ำแควน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน มีคลองส่งน้ำเชื่อมต่อกันทั่วถึง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ประชาชนตั้งถิ่นฐานมายาวนานหลายร้อยปี ลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนยังคงชนข้างเป็นแบบชนบท มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะดนตรีมโหรี การคมนาคมขนส่งค่อนข้างสะดวก มีถนนติดต่อกันได้ทั่วถึงทั้งภายในตำบลและเชื่อมโยงกับอำเภอและจังหวัด มีหน่วยงานสำคัญตั้งอยู่ในพื้นที่หลายแห่ง เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สถานีตำรวจภูธรภาค ๖ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค ๖ เป็นต้น

๒. การพัฒนาอาชีพเสริมให้กับประชาชน จากการจัดเวทีประชาคมและประชุมกลุ่มย่อย เพื่อพัฒนาอาชีพเสริมให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในลักษณะการดำเนินงานเป็นกลุ่ม ประชาชนมีความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพเสริมรวม ๘ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร (ไส้กรอกอีสาน) ๒) กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน (ไม้กวาด) ๓) กลุ่มปลูกถั่วฝักยาว ปลูกตสารพิษ ๔) กลุ่มเพาะเห็ดตีนแรดบนแปลงผัก ๕) กลุ่มเลี้ยงปลาในสระ ๖) กลุ่มกระยาสาร ๗) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์มะตูม ๘) กลุ่มเลี้ยงปลาในวงบ่อ กลุ่มต่างๆเหล่านี้มีสมาชิกเริ่มแรกประมาณ ๖ - ๑๕ คน ได้เริ่มทดลองปฏิบัติงานแล้วทุกกลุ่ม บางกลุ่มสามารถดำเนินงาน

ได้อย่างต่อเนื่อง เช่นการทำไม้กวาด การเลี้ยงปลาในสระและในวงบ่อ การเพาะเห็ดตีนแรด แต่บางกลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้เป็นช่วงๆ เนื่องจากยังไม่ค่อยมีเวลาว่างเพราะการทำงานยังไม่แล้วเสร็จ และบางกลุ่มประสบปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ปลูกเนื่องจากเป็นฤดูฝน ต้องอาศัยช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อไป

๓. การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม เนื่องจากมีพื้นที่ขนาดเล็ก บุคลากรและงบประมาณน้อย สมาชิกขององค์กรยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการบริหาร และการจัดการที่ดี รวมทั้งเป็นช่วงที่กำลังครบวาระการดำรงตำแหน่งของคณะผู้บริหาร ตลอดจน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใช้ข้อบังคับใหม่ รวมทั้งการถ่ายโอนภารกิจต่างๆ ให้รับผิดชอบมากขึ้น ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดำเนินกิจกรรมได้มากนัก ดังนั้นจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานต่างๆขององค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม ตามหลักธรรมาภิบาล จากประชาชน และผู้เกี่ยวข้องจึงพบว่า ในภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อคิดเห็นเสนอแนะสำคัญซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เช่น ความร่วมมือกันของบุคลากรในองค์กร การมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารงานอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ การให้บริการสาธารณะประโยชน์อย่างทั่วถึง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

๔) แนวทางพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม มีข้อคิดและแนวทางในการบริหารจัดการแบบบูรณาการดังนี้คือ ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ปรับกระบวนการทัศน์ของบุคลากรในองค์กรและประชาชนให้เข้าใจ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน และร่วมมือกันพัฒนาให้เป็นทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด แสวงหาพันธมิตรและสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆมากขึ้น มีความเข้าถึงเข้าใจและร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง แสวงหาแนวทางให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิถีคิดหันมาทำการเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดสารพิษ ส่งเสริมช่วยเหลือกลุ่มคนจน คนด้อยโอกาส เป็นกรณีพิเศษ เร่งสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆที่มีอยู่เป็นพื้นฐาน ให้เจริญก้าวหน้าพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เชื่อมโยงกลุ่มต่างๆเป็นเครือข่ายในลักษณะวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในตำบลและเครือข่ายภายนอก จัดหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์กลางของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรมณต์. ๒๕๔๖. การพัฒนาที่ยั่งยืน : กรอบแนวคิดและทิศทางยุทธศาสตร์. ใน. รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี ๒๕๔๖ ของสศช. กรุงเทพฯ. ๑๕๒ หน้า.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. ๒๕๔๖. การพัฒนาที่ยั่งยืน : อนาคตของสังคมไทย. ใน. รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี ๒๕๔๖ ของสศช. กรุงเทพฯ. ๑๕๒ หน้า.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ๒๕๔๖. การพัฒนาที่ยั่งยืน : อนาคตของสังคมไทย. (การอภิปราย) ใน. รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี ๒๕๔๖ ของสศช. กรุงเทพฯ. ๑๕๒ หน้า.
- นงศกาญจน์ กาญจนประเสริฐ และคณะ. ๒๕๔๖. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับนานาชาติเชิงวิชาชีพชุมชน. สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม. จังหวัดพิษณุโลก. ๑๓๘ หน้า.
- นิตยา กมลวันทนา. ๒๕๔๖. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดีในแผนฯ a'. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ๔๐ (๔) ๗๔ - ๗๖.
- นิสวันต์ พิษณุคำว. ๒๕๔๖. ดัชนีชี้วัดการบริหารจัดการที่ดี : เครื่องมือตรวจสอบการดำเนินงานภาครัฐ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ๔๐ (๔) ๒๑ - ๒๖
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. ๒๕๔๖. ธรรมนูญในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์: การพัฒนาอย่างยั่งยืน. บทความวิชาการโดย ทีมวารสารเศรษฐกิจและสังคม. ๔๒ (๔) ๔ - ๘.
- ประเวศ วะสี. ๒๕๔๖. ความเป็นธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจ. ใน. รายงานสรุปเวทีนโยบายสาธารณะเพื่อเอาชนะความยากจน ครั้งที่ ๖/๒๕๔๖ ธรรมนูญว่าด้วยความเป็นธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจ. โดยคณะทำงานเครือข่ายยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะความยากจน. มปท. กรุงเทพฯ. ๔๒ หน้า.
- ปาริชาติ เทพอารักษ์, ประสพสุข ทรงมาสุข และโชติมา จุฑากรณ์. ๒๕๔๖. ระบบบริหารจัดการที่ดี : แนวคิดและทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ๔๐ (๔) ๑๓ - ๒๐.
- พิรพล ศรีสิงห์ และ พลเดช ปิ่นประทีป. ๒๕๔๖. แนะนำ (ร่าง) ธรรมนูญว่าด้วยความเป็นธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจ. . ใน. รายงานสรุป เวทีนโยบายสาธารณะเพื่อเอาชนะความยากจน ครั้งที่ ๖/๒๕๔๖ ธรรมนูญว่าด้วยความเป็นธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจ. โดยคณะทำงานเครือข่ายยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะความยากจน. มปท. กรุงเทพฯ. ๔๒ หน้า.

มงคล พนมมิตร. ๒๕๔๖. ผลการระดมความคิดกลุ่ม ๒ นำเสนอครอบคลุมประเด็นเรื่อง
ความเป็นธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจแล้วหรือไม่. . ใน. รายงานสรุป เวที
นโยบายสาธารณะเพื่อเอาชนะความยากจน ครั้งที่ ๖/๒๕๔๖ ธรรมนูญว่าด้วยความเป็น
ธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจ. โดยคณะทำงานเครือข่ายยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะความ
ยากจน. มปท. กรุงเทพฯ. ๔๒ หน้า.

ยอดชาย ทองไทยนันท์. ๒๕๔๖. การบริหารงานการเกษตรและการพัฒนาชนบท. พิมพ์ที่
บริษัทประสิทธิ์ดีไนน์จำกัด, จังหวัดตาก. ๕๕๗ หน้า.

สมคิด จาคูศรีพิทักษ์. ๒๕๔๖. ชีตความสามารถในการแข่งขันของประเทศกับการพัฒนาที่
ยั่งยืน. (บรรยายพิเศษ) ใน. รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี ๒๕๔๖ ของสศช.
กรุงเทพฯ. ๑๕๒ หน้า.

สศช.แนะนำรัฐยกเครื่องปัญหาคนจน. ๒๕๔๗ ๑๗ เมษายน. เดลินิวส์. หน้า ๙.

สรุปข่าวในประเทศ. ๒๕๔๗. ฉบับวันที่ ๑๗-๒๓ ปีที่ ๒๔ กันยายน. หน้า ๖.

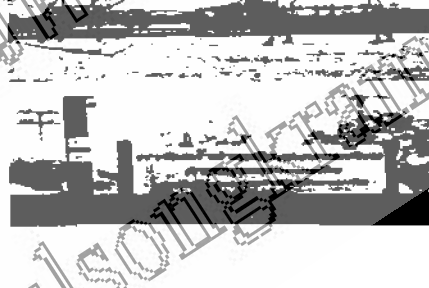
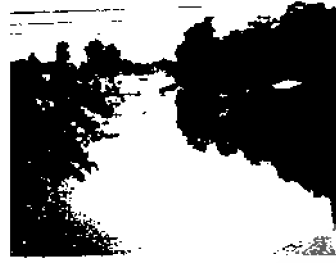
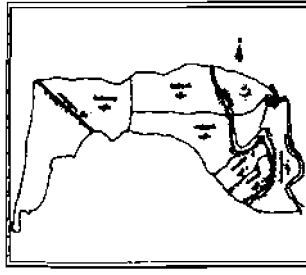
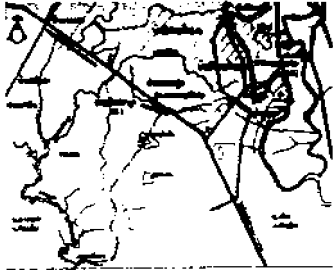
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๔๖. การพัฒนาที่ยั่งยืน.

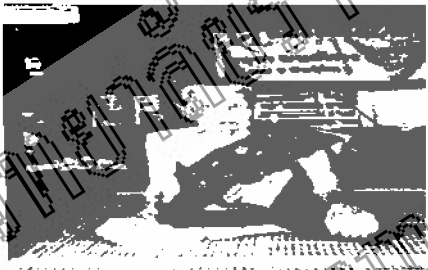
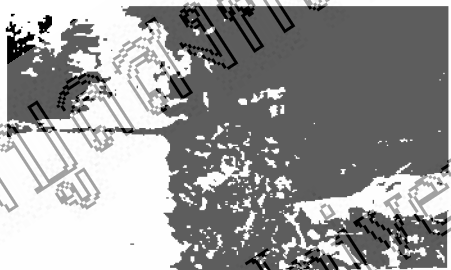
รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี ๒๕๔๖ ของสศช. กรุงเทพฯ. ๑๕๒ หน้า.

ภาคผนวก

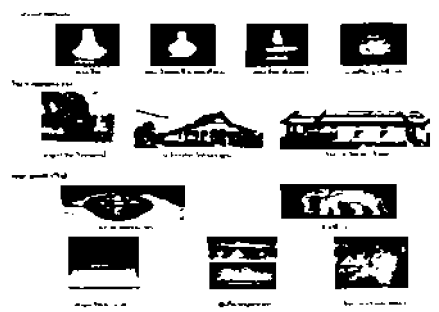
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

ประมวลภาพบริบทชุมชน

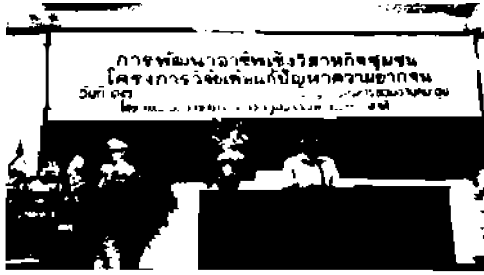

กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี

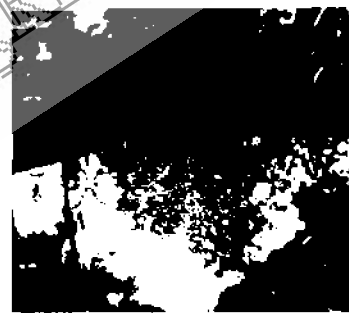
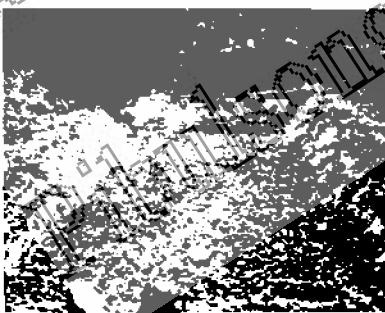
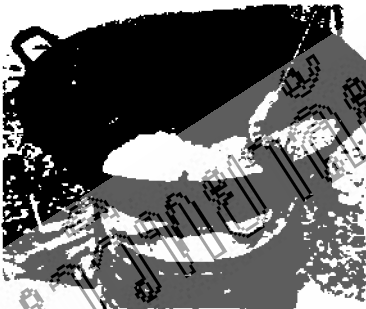
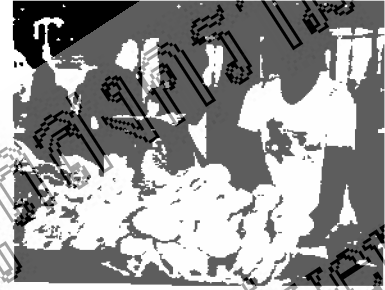
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Rajabhat University

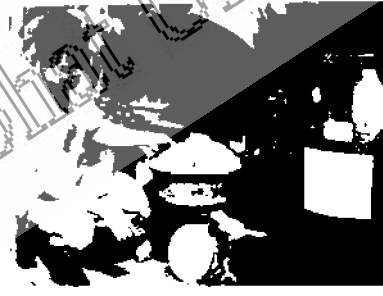
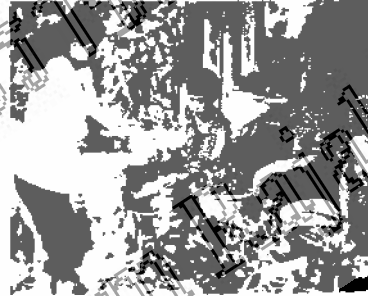
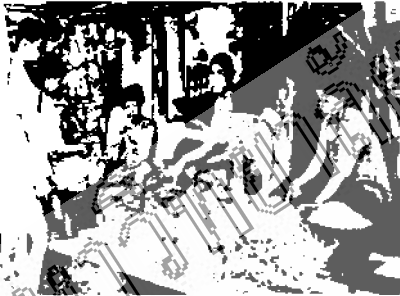
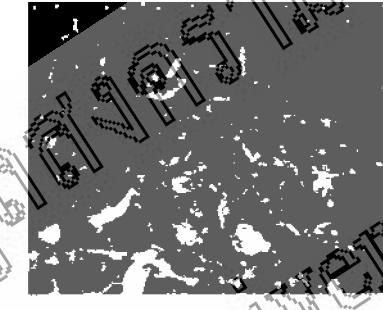
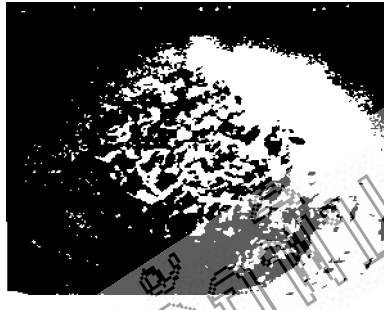
การจัดเวทีดำเนินกิจกรรมต่างๆ

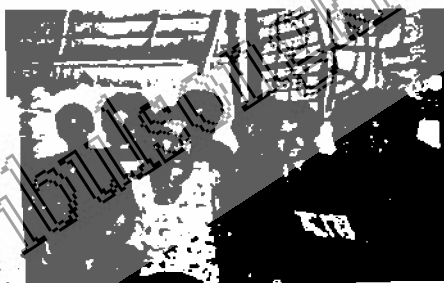
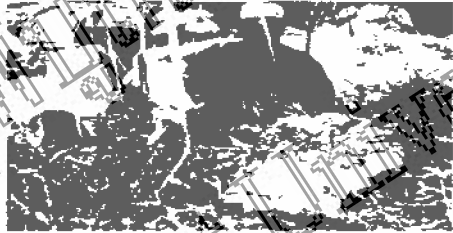

การพัฒนากลุ่มอาชีพเสริม

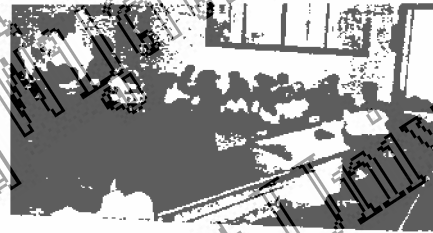

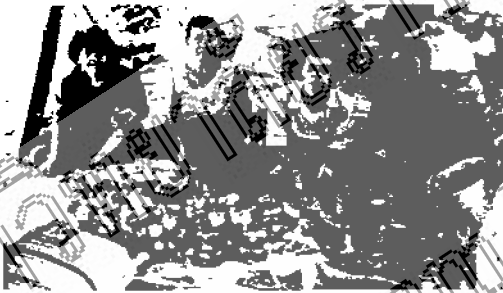
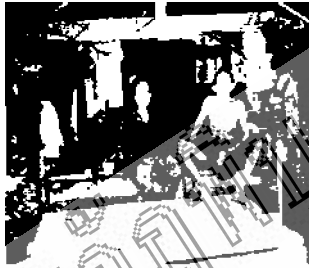
การศึกษาดูงาน

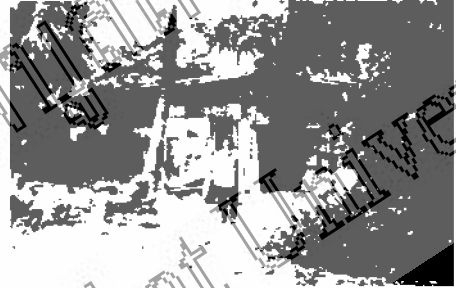

การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะความเป็นอยู่ของกลุ่มคนจน

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

เรื่อง การประกอบอาชีพของเกษตรกร ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ใน ที่ตรงกับความเป็นจริง
ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ๑๕ - ๒๕ ปี ๒๖ - ๓๕ ปี ๓๖ - ๔๕ ปี
 ๔๖ - ๖๐ ปี มากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป
๓. จบการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่นระบุ.....
๔. จำนวนบุคคลในครอบครัวมีกี่คน
 ๒ คน ๓ คน ๔ คน
 ๕ คน มากกว่า ๕ คน
๕. ผู้มีรายได้จากการทำงานในครอบครัวท่านมีกี่คน
 ๑ คน ๒ คน ๓ คน ๔ คน ๕ คน
 มากกว่า ๕ คน
๖. รายได้ต่อครอบครัวต่อปี
 น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท ๒๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท
 ๓๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท มากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท
 อื่นระบุ.....
๗. รายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณเท่าไร
 วันละ บาท เดือนละ.....บาท ปีละ.....บาท
๘. การเก็บหอมของครอบครัวต่อปี
 มีระบุ..... ไม่มีระบุ.....
๙. รายจ่ายเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี
 วันละ บาท เดือนละ.....บาท ปีละ.....บาท

๑๐. อาชีพหลักของบุคคลในครอบครัวท่านคือ

- รับราชการ ค้าขาย ทำงานบริษัท/ร้านค้า
 รับจ้าง ทำนา อื่นๆ ระบุ.....

๑๑. อาชีพเสริมของบุคคลในครอบครัวท่าน

- ไม่มี มี ระบุ.....

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตร

๑๒. ครอบครัวยุติการใช้พื้นที่ทำการเกษตรประมาณกี่ไร่

- น้อยกว่า ๕ ไร่ ๕ - ๑๐ ไร่ ๑๐ - ๒๐ ไร่
 ๒๐ - ๕๐ ไร่ มากกว่า ๕๐ ไร่ อื่นๆ ระบุ.....

๑๓. พื้นที่ทำการเกษตรของท่านเป็นแบบใด

- เป็นของตนเอง เช่าผู้อื่น เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่น
 พื้นที่สาธารณะ อื่นๆ ระบุ.....

๑๔. ท่านมีประสบการณ์ทำการเกษตรประมาณกี่ปี

- น้อยกว่า ๕ ปี ๕ - ๑๐ ปี ๑๑ - ๑๕ ปี
 มากกว่า ๑๕ ปี อื่นๆ ระบุ.....

๑๕. วิธีทำการเกษตรของท่านเป็นแบบใด

- ใช้เครื่องจักรช่วย ใช้แรงงานคน ใช้เครื่องจักรผสมแรงงานคน
 อื่นๆ ระบุ.....

๑๖. ท่านทำนาปีละกี่ครั้ง

- ๑ ครั้ง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง อื่นๆ ระบุ.....

๑๗. ท่านใช้น้ำเพาะปลูกจากแหล่งใด

- แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น น้ำฝน
 ระบบชลประทาน อื่นๆ ระบุ.....

๑๘. ท่านใช้ปุ๋ยชนิดใดในการทำการเกษตร

- ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมัก
 ปุ๋ยพืชสด ใช้ผสมกัน อื่นๆ ระบุ.....

๑๙. ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ที่ท่านใช้คือสูตรใด

- ๔๖ - ๐ - ๐ ๑๕ - ๑๕ - ๑๕ ๑๖ - ๑๖ - ๑๖
 ๑๖ - ๒๐ - ๐ อื่นๆ ระบุ.....

๒๐. ระยะเวลาในการให้ปุ๋ยของท่านคือ

- ๑ ครั้งต่อสัปดาห์ ๒ ครั้งต่อเดือน อื่นๆ ระบุ.....

๒๑. ท่านใช้วิธีการกำจัดโรคและแมลงแบบใด

- ใช้สารเคมี ใช้สารสกัดจากธรรมชาติ
 ใช้สารเคมีและสารสกัดร่วมกัน อื่นๆระบุ.....

หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วท่านปฏิบัติอย่างไร

- เผาต่อซัง นำน้ำเข้าแปลงแล้วไถกลับ ใช้ฟางทำประโยชน์อื่น
 อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ ๓ ผลผลิต ทนุการผลิต และการตลาด

๒๓. ท่านจำหน่ายผลผลิตแบบใด

- มีพ่อค้ามารับซื้อ นำผลผลิตไปขายที่ท่าข้าว
 เก็บผลผลิตเพื่อรอการจำหน่าย อื่นๆ ระบุ.....

๒๔. ผลผลิตต่อไร่ที่ท่านได้รับคือข้อใด

- น้อยกว่า ๖๐ ถึง ๖๐ - ๗๐ ถึง ๗๐ - ๘๐ ถึง
 ๘๐ - ๑๐๐ ถึง อื่นๆระบุ.....

เงินทุนที่ท่านใช้ในกรรมผลิตคือข้อใด

- ทุนของตนเอง กู้ยืมจากแหล่งเงินทุน
 ทุนของตนเองและกู้ยืม อื่นๆ ระบุ.....

๒๕. ท่านกู้ยืมเงินทุนจากแหล่งใด

- ธนาคารเพื่อการเกษตร (อกต.) ธนาคารอื่นๆ ระบุ.....
 นายทุน อื่นๆ ระบุ.....

๒๖. กำไรสุทธิที่ท่านได้จากกรรมผลิตต่อไร่คือ

- น้อยกว่า ๑,๐๐๐ บาท ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท
 มากกว่า ๒,๐๐๐ บาท อื่นๆ ระบุ.....

๒๗. ปัญหาอุปสรรคที่พบในการผลิตคือข้อใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ดินเสื่อมโทรม สารพิษตกค้าง ทุนในการผลิต
 ด้านการจัดการ ด้านแรงงาน ด้านการขนส่ง
 ด้านราคาผลผลิต ด้านผลตอบแทนน้อย อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ ๔ ลักษณะที่อยู่อาศัย

๒๘. บ้านที่ท่านอยู่อาศัยเป็นลักษณะใด

- เป็นของตนเอง เช่าอาศัย อื่นๆ ระบุ.....

๒๙. สภาพบ้านของท่านเป็นแบบใด

- เป็นตึก เป็นไม้ เป็นตึกผสมไม้ อื่นๆ ระบุ.....

๓๐. ลักษณะบ้านเป็นแบบใด

- บ้านเดี่ยว ห้องแถว บ้านแฝด อื่นๆ ระบุ.....

๓๑. บริเวณบ้านที่ท่านครอบครองมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณเท่าใด

- น้อยกว่า ๑ งาน ๑ - ๒ งาน ๒ - ๔ งาน
 ๑ - ๒ ไร่ มากกว่า ๒ ไร่ อื่นๆ ระบุ.....

๓๒. บ้านของท่านปลูกมานานประมาณกี่ปี

- ๑ - ๕ ปี ๕ - ๑๐ ปี ๑๐ - ๑๕ ปี
 ๑๕ - ๒๐ ปี มากกว่า ๒๐ ปี อื่นๆ ระบุ.....

๓๓. การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ซึ่งท่านครอบครองคือ

- อยู่อาศัยอย่างเดียว อยู่อาศัยและปลูกพืช อยู่อาศัยและค้าขาย
 อยู่อาศัยและทำอุตสาหกรรมในครอบครัว อยู่อาศัยและอื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ ๕ ข้อมูลทางสังคม

๑. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง.....

๒. ท่านได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือ (คนจน) หรือไม่

- ไม่ได้จดทะเบียน จดทะเบียนด้าน.....

๓. สิ่งที่ท่านต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการมากที่สุดคือ

๑.....

๒.....

๓.....

ตารางผนวกที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ด้านการประกอบอาชีพและลักษณะความเป็นอยู่
ของประชาชน ตำบลมะตูม

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๑	เพศ		
	ชาย	๑๕๔	๔๒.๘๐
	หญิง	๒๐๖	๕๗.๒๐
๒	อายุ		
	๑๕-๒๕ ปี	๒	๐.๖๐
	๒๖-๓๕ ปี	๕๑	๑๔.๒๐
	๓๖-๔๕ ปี	๒๖๖	๗๔.๑๐
	๔๖-๖๐ ปี	๑๕๗	๔๓.๖๐
	มากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป	๔๙	๑๓.๕๐
๓	จบการศึกษา		
	ประถมศึกษา	๒๖๕	๗๓.๑๐
	มัธยมศึกษา	๕๒	๑๔.๔๐
	อนุปริญญา ปริญญาโทและอื่นๆ	๓ ๖	.๘๐ ๑.๗๐
จำนวนบุคคลในครอบครัวมีกี่คน			
	๒ คน	๔๔	๑๒.๒๐
	๓ คน	๕๗	๑๖.๕๐
	๔ คน	๕๖	๑๖.๗๐
	๕ คน มากกว่า ๕ คน	๖๕ ๕๔	๑๘.๒๐ ๑๕.๐๐
ผู้เคยได้จากการทำงานในครอบครัวท่านมี กี่คน			
	๑ คน	๕๒	๑๔.๔๐
	๒ คน	๑๖๘	๔๕.๐๐
	๓ คน	๖๓	๑๗.๕๐
	๔ คน หรือมากกว่า	๔๖	๑๒.๘๐

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๖	รายได้ต่อครอบครัว/ปี		
	๒๐,๐๐๐ บาท	๔๗	๑๓.๑๐
	๒๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๘๕	๒๓.๖๐
	๓๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท	๑๑๗	๓๒.๕๐
	มากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท	๗๘	๒๑.๗๐
อื่น ๆ	๓๓	๙.๑๐	
๗	รายได้เฉลี่ยต่อคนที่มีงานทำประมาณ		
	วันละ.....บาท		
	เดือนละ.....บาท		
ปีละ.....บาท			
๘	การเก็บออมของครอบครัว/ปี		
	มี	๒๖๒	๗๒.๘๐
ไม่มี	๙๘	๒๗.๒๐	
๙	รายจ่ายเฉลี่ยของครอบครัว/		
	วันละ.....บาท		
	เดือนละ.....บาท		
ปีละ.....บาท			
๑๐	อาชีพหลักของบุคคลในครอบครัว		
	รับราชการ	๑๐	๒.๖๐
	ค้าขาย	๒๓	๖.๐๐
	ทำงานร้านค้า/บริษัท	๓	.๘๐
	รับจ้าง	๔๓	๑๑.๑๐
	ทำนา	๒๕๐	๗๕.๑๐
อื่นๆ	๑๗	๔.๘๐	
๑๑	อาชีพเสริมของบุคคลในครอบครัว		
	ไม่มี	๒๑๓	๖๐.๕๐
มี	๑๓๕	๓๙.๕๐	

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
	ตอนที่ 2 ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตร		
๑๒	พื้นที่ใช้ทำการเกษตรทั้งหมดมีไร่		
	น้อยกว่า ๕ ไร่	๒๔	๖.๗๐
	๕ - ๑๐ ไร่	๗๗	๒๑.๔๐
	๑๐ - ๒๐ ไร่	๘๗	๒๒.๒๐
	๒๐ - ๕๐ ไร่	๑๒๐	๓๓.๓๐
	มากกว่า ๕๐ ไร่	๖	๑.๕๐
	อื่นๆ	๔๕	๑๒.๕๐
๑๓	สภาพพื้นที่ทำการเกษตร		
	พื้นที่ของตนเอง	๑๗๖	๔๖.๗๐
	พื้นที่เช่าจากผู้อื่น	๒๗	๖.๙๐
	พื้นที่ของตนเองแต่เช่าจากผู้อื่น	๑๐๔	๒๖.๙๐
	พื้นที่สาธารณะ	๒๒	๖.๖๐
	อื่นๆ	๕	๑.๕๐
๑๔	ช่วงอายุการดำเนินการทำการเกษตร		
	น้อยกว่า ๕ ปี	๓	.๘๐
	ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี	๑๒	๓.๓๐
	ระหว่าง ๑๑ - ๒๐ ปี	๑๗	๔.๗๐
	มากกว่า ๒๑ ปี	๒๘๑	๗๒.๑๐
	อื่นๆ	๔๗	๑๓.๑๐
๑๕	วิธีการปลูกพืชของท่านทำอย่างไร		
	ใช้เครื่องจักรช่วย	๑๑	๓.๑๐
	ใช้แรงงานคน	๖	๑.๖๐
	ใช้เครื่องจักรผสมกับแรงงานคน	๒๕๕	๖๖.๕๐
	อื่นๆ	๔๘	๑๓.๔๐

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๑๖	ท่านทำมาปี่ละกี่ครั้ง		
	๑ ครั้ง	๑๒	๓.๓๐
	๒ ครั้ง	๒๑๐	๕๘.๓๐
	๓ ครั้ง	๘๑	๒๒.๕๐
	อื่นๆ	๕๗	๑๕.๘๐
๑๗	การทำกาการเกษตรท่านใช้น้ำจากแหล่งใด		
	จากแหล่งธรรมชาติ	๒๒	๖.๑๐
	จากแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	๓๒	๘.๘๐
	จากน้ำฝน	๓	๐.๘๐
	จากระบบชลประทาน	๒๖๕	๗๔.๑๐
	อื่นๆ	๒๕	๘.๐๐
๑๘	ชนิดปุ๋ยที่ท่านใช้ทำการเกษตร		
	ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	๓๐๖	๘๕.๐๐
	ปุ๋ยคอก	๑	.๓๐
	ปุ๋ยหมัก	๓	.๘๐
	ปุ๋ยสัตต	๗	๒.๒๐
	ปุ๋ยผสม	๑	.๓๐
	ใช้ผสมกัน	๔	๑.๒๐
๑๙	สูตรปุ๋ยวิทยาศาสตร์ที่ท่านใช้ทำการเกษตร		
	๔๖-๐-๑	๒๕๗	๗๒.๘๐
	๑๕-๑๕-๑๕	๕๗	๑๕.๐๐
	๑๖-๒๐-๒๖	๖	.๘๐
	๑๖-๒๐-๐	๒๘๖	๗๙.๒๐
	อื่นๆ	๘	๒.๒๐
๒๐	ระยะเวลาในการให้ปุ๋ยแต่ละครั้ง		
	๑ ครั้งต่อสัปดาห์	๕	๑.๔๐
	๒ ครั้งต่อเดือน	๒๒	๖.๑๐
	อื่นๆ	๓๓๓	๙๒.๕๐

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๒๑	ท่านกำจัดโรคและแมลงโดยวิธีใด		
	ใช้สารเคมี	๒๗๓	๘๖.๕๐
	ใช้สารสกัดจากธรรมชาติ	๕	๑.๖๐
	ใช้ทั้งสารเคมีและสารสกัด	๓๓	๑๐.๕๐
	ใช้ร่วมกัน	๓	.๕๐
๒๒	หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้วท่านปฏิบัติอย่างไร		
	เผาตอซัง	๒๕๔	๘๑.๗
	นำน้ำเข้าแปลงแล้วไถกลบ	๕	๑.๕๐
	ใช้ฟางทำปุ๋ย ไชน์อื่น		.๘๐
	อื่น ๆ	๕๔	๑๕.๐๐
๒๓	ตอนที่ 3 การตลาด ผลผลิต ต้นทุน กำไรสุทธิ ปลูกพืช		
	ท่านจำหน่ายผลผลิตลักษณะใด		
	มีพ่อค้ามารับซื้อ	๕	๑.๖๐
	นำผลผลิตไปขายที่ท่าข้าว	๒๕๘	๗๕.๒๐
	อื่น ๆ	๑๐	๓.๒๐
๒๔	ผลผลิตต่อไร่ที่ท่านได้รับประมาณ		
	น้อยกว่า ๖๐๐ ถึง	๓	.๘๐
	๖๐๐ - ๗๐๐ ถึง	๒๒	๖.๑๐
	๗๐๐ - ๘๐๐ ถึง	๑๑๘	๓๕.๘๐
	๘๐๐ - ๙๐๐ ถึง	๑๖๒	๔๕.๐๐
	อื่น ๆ	๕๕	๑๕.๓๐
๒๕	แหล่งของเงินทุนที่ท่านกู้ยืม		
	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)	๒๑๒	๘๓.๕๐
	ธนาคารอื่น ๆ	๓	๑.๒๐
	นายทุน	๓	๑.๒๐
	อื่น ๆ	๓๖	๑๔.๒๐

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๒๗	กำไรสุทธิคือไรที่ท่านได้รับประมาณ		
	น้อยกว่า ๑,๐๐๐ บาท	๗๑	๑๕.๗๐
	๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท	๒๑๗	๖๐.๓๐
	มากกว่า ๒,๐๐๐ บาท	๑๖	๔.๕๐
	อื่น ๆ	๕๖	๑๕.๕๐
๒๘	ปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว		
	ปัญหาดินเสื่อม โทรม ไม่ได้คุณภาพ	๒๒๓	๖๓.๑๐
	ปัญหาสารพิษตกค้าง	๖๖	๑๙.๑๐
	ปัญหาในเรื่องเงินทุน	๑๓๑	๓๕.๕๐
	ปัญหาในเรื่องการจัดการ	๖๕	๑๘.๕๐
	ปัญหาในเรื่องแรงงาน	๑๕	๔.๓๐
	ปัญหาเรื่องการขนส่ง	๑๓	๓.๖๐
	ปัญหาเรื่องผลผลิต	๗๓	๒๑.๕๐
ปัญหาเรื่องค่าตอบแทน	๑๑๒	๓๑.๒๐	
๒๙	ตอนที่ปลูกและที่อยู่อาศัย		
	บ้านที่ท่านอาศัยอยู่เป็นแบบใด		
	เป็นของตนเอง	๓๔๑	๙๕.๗๐
	เช่าอาศัยและอื่นๆ	๑๕	๔.๓๐
๓๐	สภาพบ้านท่านเป็นแบบใด		
	ก่อเป็นตึก	๔๑	๑๑.๔๐
	ก่อเป็นไม้	๒๔๗	๖๘.๖๐
	คอกผสมไม้	๗๒	๒๐.๐๐
๓๑	ลักษณะบ้านท่านมีลักษณะใด		
	บ้านเดี่ยว	๓๕๒	๙๗.๘๐
	อื่นๆ	๘	๒.๒๐

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

ข้อที่	ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๓๒	บริเวณบ้านที่ท่านครอบครองมีเนื้อที่รวมทั้งหมดเท่าไร		
	น้อยกว่า ๑ งาน	๑๐๗	๒๕.๗๐
	๑ - ๒ งาน	๑๔๗	๔๐.๘๐
	๒ - ๕ งาน	๓๓	๘.๒๐
	๑ - ๒ ไร่	๕๑	๑๔.๒๐
	มากกว่า ๒ ไร่	๒๒	๕.๙๐
๓๓	บ้านของท่านตั้งมากประมาณกี่ปี		
	๑ - ๕ ปี	๖๑	๑๖.๔๐
	๕ - ๑๐ ปี	๓๖	๑๐.๐๐
	๑๐ - ๑๕ ปี	๔๒	๑๑.๗๐
	๑๕ - ๒๐ ปี	๓๘	๑๐.๒๐
	มากกว่า ๒๐ ปี	๒๐๓	๕๓.๕๐
๓๔	การใช้ประโยชน์ที่ดินในแปลงที่ครอบครอง		
	เป็นผืนป่าสงวนแห่งชาติ	๑๗๕	๔๕.๘๐
	ปลูกพืชไร่และปลูกพืชด้วย	๖๓	๑๗.๔๐
	อยู่อาศัยและค้าขาย	๑๗	๔.๗๐
	อยู่อาศัยและทำกิจกรรมอื่นร่วมกัน	๘	๒.๒๐

แบบสัมภาษณ์ผู้มีรายได้น้อย(คนจน) ตำบลมะตูม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ

หมู่ที่.....

๑. เพศ.....๒. อายุ..... ๓. จบการศึกษา

๔. มีญาติพี่น้อง.....คน (รายละเอียด)

๕. จำนวนบุคคลในครอบครัว (รายละเอียดของแต่ละคน)

๖. ผู้มีรายได้จากการทำงานในครอบครัวมีกี่คน (รายละเอียดจากการทำงาน)

๗. รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ต่อเดือนปี ประมาณ.....

๘. รายจ่ายเฉลี่ยของครอบครัว ต่อเดือนปี ประมาณ.....

๙. การเก็บขอมของครอบครัวเฉลี่ย ต่อเดือนปี ประมาณ.....

๑๐. อาชีพหลักของครอบครัว

คนที่ ๑.....รายได้.....

คนที่ ๒.....รายได้.....

๑๑. อาชีพเสริม.....

ตอนที่ ๒ ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

๑๑. บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองหรือไม่อย่างไร.....

๑๒. มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือไม่อย่างไร.....

๑๓. ลักษณะและสภาพบ้านที่อาศัยอยู่.....

๑๔. เนื้อที่บ้านรวมทั้งที่ทำกิน.....

๑๕. บ้านที่อาศัยตั้งมาประมาณกี่ปี.....

๑๖. สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคือ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า พัดลม

โทรศัพท์ จักรยาน จักรยานยนต์ เครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ

ตอนที่ ๓ สภาพทางสังคม

๑๗. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มในชุมชนกลุ่มใดบ้าง

๑) กลุ่ม

รายละเอียด.....

๒) กลุ่ม

รายละเอียด.....

๑๘. ท่านกู้เงินจากแหล่งทุนต่างๆ (รายละเอียดการกู้และการส่ง)

แหล่งทุน.....จำนวนเงิน.....การส่งคืน.....

แหล่งทุน.....จำนวนเงิน.....การส่งคืน.....

๑๙. ท่านลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจน ด้านใดบ้าง

๑) ด้าน

๒) ด้าน.....

๒๐. ท่านได้มีโอกาสช่วยเหลือชุมชนหรือท้องถิ่นด้านใดบ้าง ทำอะไร อย่างไร

๑)

๒)

๒๑. สิ่งที่ท่านต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ

๑)

๒)

๓)

๒๒. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ตารางผนวกที่ ๒ รายชื่อครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (คนยากจน)

เลขที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	บ้าน เลขที่	ผู้มี ราย ได้	คนใน ครอบ ครัว	สาระสังคัย
๑	นางสมควร สิ้นแจ่ม	๑	๔๑/๒	๑	๕	เป็นโรคเท้าแสลง มีบุตรแฝด ๓ คน
๒	นางอุดม ครุณิล	๑	๖๓/๒	-	๑	เป็นอัมพฤกษ์อยู่บ้านคนเดียว
๓	นางนงนุช โพธิ์ทอง	๑	๒๙	๑	๓	ปลูกผัก คัดแยกขยะเลี้ยงดูบิดาและหลาน
๔	นางทิม โพธิ์ทิม	๑	๔๒/๑	๑	๔	อายุ ๖๕ ปีเลี้ยงบุตรสาวเป็นโสด และหลานอีก ๒ คน
๕	นางประลำ สุนากร	๑	๑๒๒	๒	๓	สามีอายุ ๖๕ ปีเพิ่งตั้งเรียน ป.๕
๖	นางสมคิด ทิมลพร	๑	๑๓/๑	๒	๕	เลี้ยงดูแม่ ๒ คน สามีไม่ค่อยช่วยดูแล
๗	นายเจริญ รุ่งจักร	๑	๙	๑	๒	อายุ ๖๗ ปี ทำงานไม่ค่อยได้
๘	นางลำเนา ตรงต่อกิจ	๑	-	๑	๑	โสด อาศัยบ้านญาติอยู่
๙	นายเกาะ นุชพ่วง	๒	๙๒	๑	๔	ภรรยาเป็นอัมพฤกษ์ครึ่งตัวเป็นโสด
๑๐	นางสำราญ ถินทับ	๒	๕๕	๑	๕	อายุ ๖๙ ปี เลี้ยงหลาน ๒ คนและสามี
๑๑	นายล้วน ล้ารี	๒	๒๐	๑	๕	กรรมกรก่อสร้าง ภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงหลาน
๑๒	นางสุนทร ชูเกียรติ	๒	-	๑	๒	ไม่มีงานทำกับบุตรชายอาชีพรับจ้าง
๑๓	นางจำเนียร วัฒนมา	๒	๖๑	๓	๓	สามีและบุตรชายรับจ้างเป็นยามบริษัท
๑๔	นางประจักษ์ พงษ์งาม	๒	๓๖	๑	๑	รับจ้างเป็นแม่บ้านเลี้ยงหลาน ๒ คน
๑๕	นายอ้อย จันทร์สีทอง	๓	๑๙๖	๒	๔	ป่วย ภรรยารับจ้าง บุตรสาวทำงานแม่บ้าน เลี้ยงดูมารดาอายุ ๗๑ ปี
๑๖	นางมะลิ พ่วงกอนะ	๓	๒๐/๑	๑	๒	อาชีพรับจ้าง บุตรสาวกำลังเรียน ป. ๕
๑๗	นางบุญธรรม ถาดับ	๓	๖๔	๒	๓	ทำนา ๒ ไร่ สามีรับจ้างบุตรสาวเรียน ม.๑
๑๘	นายฉลอง ธรรมนิม	๓	๑๑๕/๑	๓	๕	อาชีพรับจ้าง บุตรสาว-เขยเป็นคนงานโรงแรม
๑๙	นางสุกคิด นามนิล	๓	๗๑/๑	๒	๓	ทำนา ๔ ไร่บุตรชายเป็นคนงานบริษัท บุตรสาว เรียนชั้น ป. ๒
๒๐	นางนำหวาน ถินทับ	๔	๒๕/๔	๒	๒	อาชีพรับจ้างทั่วไปทั้ง ๒ คน

ตารางผนวกที่ ๒ (ต่อ)

เลขที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	บ้านเลขที่	มีรายได	คนในครอบครัว	สาระสำคัญ
๒๑	นายไวย ทินทิ	๔	๓	๑	๔	พิการ ภรรยาพิการและตามอด บุตรสาวปัญญาอ่อน หลานสาวเรียนชั้น ป. ๕
๒๒	นางมณี ช่อมเต็ม	๔	๒๔/๑	๑	๓	อายุ ๖๑ ปี บุตรชายรับจ้าง หลานเรียน ป. ๒
๒๓	นางสุทิน นามชุม	๔	๑/๒	๒	๓	ทำนา ๘ ไร่ สามีตามอด บุตรสาวรับจ้าง
๒๔	นางเจลา คงคอน	๔	๘๕	๑	๕	บุตรสาวอาชีพรับจ้างเป็นผู้เลี้ยงดูครอบครัว
๒๕	นางพยงค์ เมื่อกเนร	๕	๑๑๔/๔	๑	๓	รับจ้างคัดแยกขยะบริษัทวงษ์พาณิชย์ และปลูกกล้วยไม้ขาย
๒๖	นางประจวบ นาคชื่น	๕	-	๑	๑	เป็นหม้าย อาศัยบ้านญาติอยู่
๒๗	นางวิริยา ยิ้มประดิษฐ์	๕	๑๖๗/๒	๓	๔	รับจ้างคัดแยกขยะบริษัทวงษ์พาณิชย์
๒๘	นางช้อย คำผาคี	๕	๑๑๑/๒	๒	๒	อาชีพรับจ้างปลูกกล้วยไม้ที่บ้านน้องอยู่
๒๙	นางนกแก้ว ขำน้ำตู้	๕	๑๑๖/๒	๑		เลี้ยงหมูตามวัดอายุมากและน้องชายพิการ
๓๐	นางบุญนาค เกิดแก้ว	๖	๘๘	๑		ทำรับจ้างทำงานกับระยะที่เทศบาลพิษณุโลก
๓๑	นายวิมล บัวแก้ว	๖	๘๑	๒	๒	เทศาภิบาล อาชีพขายข้าวหลง
๓๒	นางวิชาญ ชิมบุญ	๖	๙๐/๕	๑		อาชีพรับจ้างทั่วไป สามีมียาสูบตามร้านเรียนสมอง มีบุตร ๔ คนเป็นแม่ ๒ คน
๓๓	นายชัยยา แสงพระจันทร์	๖	๙๘	๒	๕	ขายข้าวหลง เลี้ยงดูบิดาอายุ ๖๒ ปี
๓๔	นางสังวาลย์ คำนมี	๖	๙๘/๓	๒	๔	ขายข้าวหลง กับสามี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

ตัวอย่างครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (คนยากจน) สรูปสาระที่สำคัญได้ดังนี้คือ หมู่ที่ ๑ บ้านมะตูม

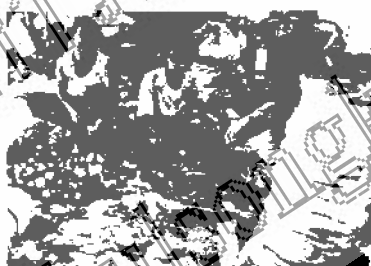
๑. นางสมควร สิ้นแจ่ม บ้านเลขที่ ๔๑/๒ ลักษณะร่างกายเป็นปมปมทั่วทั้งตัวตั้งแต่เกิด (โรคท้าวแสนปม) ในช่วงระยะเวลาที่เป็นเด็กตมมีขนาดเล็ก เมื่อโตขึ้นตมมีขนาดใหญ่ขึ้นตามอายุ จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๖ อาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น คัดแยกขยะ เกี่ยวข้าว หวานปุย ถางหญ้า ฯลฯ รายได้ประมาณวันละ ๖๐ - ๑๐๐ บาท เฉลี่ยเดือนละ ๔๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท เนื่องจากไม่ได้มีงานทำทุกวัน มีบุตรสาวฝาแฝด ๓ คน อายุประมาณ ๒ ปี ๑๐ เดือน แยกทางกับสามีตั้งแต่เริ่มท้องได้ประมาณ ๓ เดือน ในครอบครัวมีมารดาชื่อ นางทองคำ สิ้นแจ่ม อายุ ๗๖ ปี เป็นผู้ช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรสาวทั้ง ๓ คน เมื่อนางสมควรออกไปรับจ้างทำงาน บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของมารดาซึ่งมีบุตรรวมทั้งหมด ๕ คน จึงยังไม่ได้มอบบ้านและที่ดินให้กับบุตรคนใด สำหรับบุตรคนอื่นๆแยกครอบครัวไปหางานทำที่อื่น ก็กลับมาเยี่ยมบ้างเป็นครั้งคราว แต่ไม่ได้ช่วยเหลือเรื่องเงินทอง เพราะตัวก็มีรายได้น้อยมีภาระเลี้ยงดูครอบครัวตนเอง ปัจจุบันนางสมควรจึงเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว โดยมีบุคคลในครอบครัวรวม ๕ คน ในระยะแรกช่วงที่คลอดบุตรสาวฝาแฝดใหม่ๆ เคยได้รับการช่วยเหลือเกี่ยวกับนมผงและเสื้อผ้าบ้างเล็กน้อย แต่ต่อมากายหลังต้องหาเลี้ยงครอบครัวด้วยตนเอง สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีในบ้านคือ พัดลมเก่า ๑ อัน วิทยุเก่า ๑ คัน นางสมควรไม่ได้ไปจดทะเบียนลงชื่อคนยากจนกับทางราชการ เพราะไม่ทราบ สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือ ต้องการมีงานทำที่มีรายได้ประจำที่แน่นอน เพื่อให้มีเงินสำหรับเลี้ยงดูบุตรสาวฝาแฝด ๓ คน ให้ได้รับการศึกษาเท่าที่ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งเลี้ยงดูมารดาซึ่งไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้เนื่องจากอายุมากแล้ว ในช่วงระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์บุตรสาวฝาแฝดคนที่ ๓ กำลังป่วยเป็นโรคท่อน้ำดีอักเสบอักเสบและโรคท่อน้ำดีอักเสบ ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเป็นประจำทุกเดือนๆละ ๑ สัปดาห์

๒. นางนงนุช โพธิ์ทอง บ้านเลขที่ ๒๙ อายุ ๕๐ ปี จบการศึกษาชั้น ประถมปีที่ ๔ บุคคลในครอบครัวมี ๓ คน คือ บิดา อายุ ๗๕ ปี ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้อง อาบน้ำให้ และต้องช่วยเหลือในการลุกนั่งเคลื่อนย้ายไปที่ต่างๆ และมีหลานชายบุตรของน้องชาย ซึ่งไปทำงานที่อื่นอยู่ด้วยอีก ๑ คน อายุ ๙ ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาที่ ๓ โรงเรียนวัดมะตูม ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน อาชีพหลักของนางนงนุชคือเป็นสมาชิกของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ โดยทำ ในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน เนื้อที่ปลูกประมาณคนละ ๑ งาน ผักที่ปลูกได้แก่ คะน้า ผักกาด ชาว ผักกวางตุ้ง ผักบุ้ง เป็นต้น นอกจากนั้นยังเป็นสมาชิกกลุ่มคัดแยกขยะ ซึ่งบริษัทวงษ์ พาณิชย์ เป็นผู้นำมาให้ทำการคัดแยกขยะประเภทพลาสติกชนิดเหนียว และชนิดกรอบแยกออกจากกัน ค่าจ้างกิโลกรัมละ ๑ บาท วันหนึ่งๆคัดแยกได้ประมาณ ๖๐ - ๑๐๐ กิโลกรัม ขายได้ จากการปลูกผักและการคัดแยกขยะรวมกันประมาณเดือนละ ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท ซึ่งได้มาก็ ใช้จ่ายในลักษณะวันต่อวัน จึงมิได้มีเก็บออมเงินไว้มากนัก บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของบิดา ปลูกสร้าง มาประมาณ ๔๐ ปี ลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวทำด้วยไม้ ตั้งอยู่ในเนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่ ยังไม่ได้ มอบให้กับบุตรคนใดในจำนวน ๔ คน แต่พี่น้องคนอื่นแยกย้ายครอบครัวไปทำงานที่อื่นๆ กลับ มาเยี่ยมบ้านบ้างเป็นครั้งคราว มิได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเนื่องจากทุกคนมีรายได้น้อยและต้องมี ภาระเลี้ยงดูครอบครัวตนเอง สิ่งอำนวยความสะดวกมีครบครันในบ้าน มีพัดลมเก่า ๑ อัน จักรยานยนต์ เก่า ๑ คัน จักรยานดำน้ำรับหลานซีไปโรงเรียน ๑ คัน นางนงนุชได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านหลายอย่าง เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ส่งเดือนละ ๑๐ บาท กลุ่มฌาปนกิจ สงเคราะห์หมู่บ้าน (ต้องเป็นทุกครอบครัว) จ่ายช่วยเป็นรายศัปดาห์ละ ๒๐ บาท กลุ่มปลูกผัก ปลอดสารพิษ กลุ่มคัดแยกขยะ กลุ่มสหกรณ์ ในปี ๒๕๔๗ กู้เงินมาใช้ ๓๐,๐๐๐ บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ ๓ ต่อปี นางนงนุชได้ไปจดทะเบียนลงชื่อช่วยเหลือคนจนไว้ในด้าน มีหนี้สินจาก เงินกู้ สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือในปัจจุบันคือการเลี้ยงปลาตุกในวงบ่อ ซึ่งคณะนักวิจัยได้เสนอ ให้รวมกลุ่มกันดำเนินงาน โดยมอบเงินช่วยเหลือเป็นทุนค่าใช้จ่ายเบื้องต้น สำหรับซื้อวงบ่อและ พันธุ์ปลาตุกทดลองเลี้ยงระยะแรกคนละ ๑ วง เลี้ยงปลาตุกได้ประมาณ ๒๐๐ ตัว กลุ่มนี้มี สมาชิกจำนวน ๖ คน นางนงนุชได้รับเลือกให้เป็นผู้ประสานงาน เริ่มดำเนินการเมื่อประมาณ กลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๗

a. นางทิม โพธิ์ทิม บ้านเลขที่ ๔๗/๑ อายุ ๖๕ ปี จบการศึกษาชั้นปีที่ ๓ บุคคลในครอบครัวมี ๔ คน ได้แก่ บุตรสาวชื่อนางสาวสิมวล โพธิ์ทิม อายุ ๔๒ ปี เป็นโปลิโอ เดินไม่ค่อยได้เนื่องจากแขนขาไม่แข็งแรง ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง มีหลานอยู่ด้วยอีก ๒ คน เลี้ยงดูมาตั้งแต่เกิดกำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล ๑ คน และชั้น ประถมปีที่ ๔ อีก ๑ คน เป็นลูกของลูกสาวซึ่งไปทำงานเกี่ยวกับเฟอริไนเจอร์ที่กรุงเทพฯ ไม่ได้ส่งเงินมาช่วยเหลือแต่ประการใด นอกจากมาเยี่ยมบ้านบ้างปีละ ๑-๒ ครั้ง ให้เงินไว้ใช้จ่ายครั้งละ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท อาชีพหลักของนางทิมคือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น คายหญ้าข้าวโพด หักข้าวโพด ถ้าไม่ได้รับจ้างทำงานจะไปซุกมันนาก หาโซมด และหาเห็ดโคน ในป่ามาจำหน่าย เช่น โซมด หูหึ่งวัน อาจได้บ้างไม่ได้บ้าง ถ้ามีวันหนึ่งซุกได้ประมาณ ๑-๒ ซีกๆละ ๒๐ บาท รายได้ของครอบครัว จึงไม่แน่นอน ประมาณเดือนละ ๒๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท แต่เนื่องจากมีที่นาประมาณ ๕ ไร่ ให้ผู้อื่นเช่าทำ เพราะตนเองทำไม่ไหวแล้ว ได้ค่าเช่าบ้างประมาณปีละ ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ บาท จึงพอมีเงินสำหรับใช้จ่ายภายในครอบครัว สำหรับที่อยู่อาศัยมีบ้านเป็นของตนเองทำด้วยไม้ เนื้อที่ประมาณ ๑ ไร่ ปลูกสร้างมานานประมาณ ๓๐ ปี สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ พัดลม จักรยานยนต์เก่า และจักรยาน อย่างละ ๑ คัน เป็นสมาชิกกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ส่งเดือนละ ๑๐ บาท เป็นสมาชิกกลุ่มฌอนปอกศพของหมู่บ้านซึ่งต้องเป็นกันทุกครอบครัว นางทิม ไม่ได้กู้เงินจากแหล่งใด รวมทั้งไม่ได้ลงทะเบียนช่วยเหลือคนจนจากทางราชการ กรณีไม่มีเงินใช้ อาจขอยืมจากเพื่อนบ้านบ้างในบางครั้ง สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือ ต้องการให้ช่วยเหลือให้หลานได้รับการศึกษา และมีเงินประจำสำหรับช่วยเหลือลูกสาวที่เป็นโปลิโอ

๔. นางสมคิด ทิมลพร บ้านเลขที่ ๑๓/๑ อายุ ๔๑ ปี จบการศึกษาชั้น ประถมปีที่ ๖ บ้านเกิดอยู่ที่ภาคอีสาน มาทำงานทำที่กรุงเทพฯ ได้อยู่กับสามีจนกระทั่งมีบุตร ๓ คน คนแรกกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ ๔ บุตรคนที่ ๒ เรียนชั้นอนุบาล บุตรคนที่ ๓ อายุ ประมาณ ๒ ปีกว่า สามีเป็นช่างไฟ มีงานทำบ้างเป็นครั้งคราวไม่มีรายได้ประจำและไม่ได้ให้เงิน

ช่วยเหลือครอบครัว นางสมคิดมีอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษ คัดแยกขยะ และรับจ้างทั่วไป เช่น คายหญ้าข้าวโพด งานละ ๖๐ บาท รายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง บ้านที่อยู่เป็นของมารดาสามี ลักษณะเป็นบ้านไม้ ปลูกสร้างมาประมาณ ๒๐ ปี สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีใช้คือ พัดลม และจักรยานยนต์ เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ส่งเดือนละ ๑๐ บาท เป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจศพของหมู่บ้านซึ่งต้องเป็นกันทุกครอบครัว นางสมคิดไม่ได้กู้เงินจากแหล่งใด รวมทั้งไม่ได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนจากทางราชการ กรณีไม่มีเงินใช้ อาจขอยืมจากเพื่อนบ้านบ้างในบางครั้ง สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือ ต้องการเงินช่วยเหลือให้บุตรได้รับการศึกษา และมีงานทำมีรายได้ประจำสำหรับเลี้ยงดูครอบครัว

๕. นายเชิญ รุ่งฉัตร บ้านเลขที่ อายุ ๖๘ ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๔ อาชีพรับจ้างทั่วไป บุคคลในครอบครัวอยู่กัน ๒ คนกับนางลำราญ แสงมุกภรรยา อาชีพรับจ้างทั่วไป บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองทำด้วยไม้เนื้อที่ประมาณ ๑ งาน ปลูกสร้างมาประมาณ ๒๐ ปี สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่พัดลม โทรทัศน์ ได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ไม่ได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนจากทางราชการ มีโอกาสช่วยเหลือชุมชนคือเป็นกรรมการโรงเรียนบ้านมะตูม สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือเรื่องหนี้สิน

๖. นางอุดม ศชนิล บ้านเลขที่ อายุ ๕๖ ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๔ ร่างกายพิการเป็นอัมพฤกษ์ทำงานไม่ได้ แต่ยังช่วยเหลือตนเองได้เล็กน้อย อยู่บ้านคนเดียว มีบุตรชายคือนายบุญช่วย คำสว่าง อาชีพรับจ้างทำงานอยู่ในโรงงานปลากระป๋องจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่กับครอบครัวตนเองและบุตร ๒ คน นางอุดมไม่มีรายได้เป็นของตนเอง อาศัยน้องสาวและเพื่อนบ้านช่วยดูแลเรื่องอาหารการกิน บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทำด้วยไม้เนื้อที่ประมาณ ๑ งาน ปลูกสร้างมาประมาณ ๖ ปี สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ โทรทัศน์ พัดลม ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดๆในหมู่บ้าน กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ในช่วงที่ยังไม่ได้ป่วยเป็นอัมพฤกษ์ หลังจากเป็นโรคนี้มาประมาณ ๒ ปีก็จ่าไม่มีเงินส่งคืนให้ธนาคารต่อไป ไม่ได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนจากทางราชการ สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือเรื่องหนี้สินที่ค้างไว้กับธนาคาร ต้องการเงินเพื่อรักษาโรคให้หายเพื่อให้สามารถทำงานเลี้ยงตนเองได้ ปัจจุบันนี้ไม่มีเงินรักษาไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ นอกจากญาติพี่น้องที่ให้ความช่วยเหลือบ้าง แต่ญาติทุกครอบครัวมีรายได้น้อยไม่ค่อยพอเลี้ยงดูครอบครัวตนเองเหมือนกัน

๗. นางประจํา สุนากร บ้านเลขที่ อายุ ๔๘ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ อาชีพ รับจ้างทั่วไป บุคคลในครอบครัวมี ๓ คน คือนายอุดม สุนากร (สามี) อาชีพรับจ้างทั่วไป และเด็กหญิงอมรรัตน์ สุนากร (หลาน) กำลังเรียนอยู่ชั้น รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ประมาณ เดือนละ ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ลักษณะเป็นกระต๊อบ เนื้อที่ ๑ งาน ปลูกสร้างมาประมาณ ๒๐ ปี สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ ทัตลม และจักรเย็บผ้า ได้ไปจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนเรื่องเงินและที่ดินทำกิน สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือให้มีงานทำ มีรายได้ประจำ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งอยู่ใกล้เคียงในท้องดินใกล้ที่อยู่อาศัย

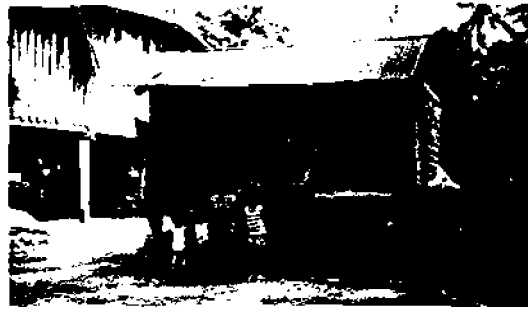
หมู่ที่ ๒

๑. นายเกาะ นุชพวง บ้านเลขที่ ๔๒ อายุ ๕๕ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น งานก่อสร้าง และงานอื่นๆ บุคคลในครอบครัวมี ๔ คนคือ นางแย้ม ตรงต่อกิจ อายุ ๕๔ ปี (ภรรยา) เป็นอัมพฤกษ์มา ๒-๓ ปี ช่วยเหลือตนเองได้บ้างเล็กน้อย บุตรคนแรกเป็นหญิงอายุ ๓๓ ปี อาชีพรับจ้างซักผ้า ดูบ้าน ภายในหมู่บ้าน บุตรคนที่ ๒ เป็นชายอายุ ๓๐ ปี เป็นไป้และเป็นโรคโปลิโอ รับจ้างทำงานได้บ้างเล็กน้อย เช่น ช่วยยึดจาระบีรด รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณเดือนละ ๓,๕๐๐ บาท บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ลักษณะเป็นบ้านชั่วคราว เนื้อที่ ๑ ไร่ ปลูกสร้างมาประมาณ ๓๐ ปี สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ วิทยุ และจักรเย็บผ้า ที่บ้านไม่มีไฟฟ้าใช้ เดิมเคยเลี้ยงไก่เลี้ยงเปิดเพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เสริมบ้าง แต่ช่วงระยะที่ใช้หวัดนกระบาด ไก่ถูกทำลายทั้งหมด ปัจจุบันเริ่มเลี้ยงใหม่เล็กน้อย เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ภูเงินจากแหล่งทุนที่มีในหมู่บ้าน เช่น จากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ๑,๒๐๐ บาท จากกองทุนเงินล้าน ๑๔,๐๐๐ บาท และจากแหล่งทุนนอกระบบ ๑๓,๐๐๐ บาท ได้ไปจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนเรื่องหนี้สินภาคประชาชนและที่ดินทำกิน สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือให้มีงานทำ มีรายได้ประจำ มีเงินลงทุน มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งอยู่ใกล้เคียงในท้องดินใกล้ที่อยู่อาศัย

๒. นางสาวอุทัย ดินทับ บ้านเลขที่ ๒๒ อายุ ๖๙ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ อาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น หวานข้าว หวานปุย เคยเกี่ยวหญ้าคาสำหรับนำมามัดเป็นต้นขาย แต่ภายหลังเมื่อเกี่ยววางไว้แล้วถูกขโมยจึงไม่ได้ทำอีก ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนจ้างทำงานเพราะทำไม่ค่อยไหว เนื่องจากอายุมากแล้ว บุคคลในครอบครัวมี ๕ คน คือสามีชื่อนายเจียน อายุ ๖๘ ปี ร่างกายผายผอม เนื่องจากอายุมากและได้ตรากตรำทำงานหนักมามากอาชีพเลี้ยงวัวเดิมมีประมาณ ๑๒ ตัว แต่ถูกขโมยไปเมื่อประมาณ ๒ ปีมาแล้ว ปัจจุบันเหลือเพียงลูกวัว ๔ ตัวที่ยังเลี้ยงดูอยู่ ส่วนอีก ๓ คนเป็นหลานที่ถูกนำมาทิ้งไว้ให้เลี้ยง ทั้ง ๓ คน กำลังเรียนหนังสืออยู่ชั้น ประถมปีที่ ๑, ๓ และ ๕ ตามลำดับ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยประมาณเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ลักษณะเป็นกระท่อมชั่วคราว ฝนตกหลังคารั่วเนื้อที่ประมาณ ๒ งาน มีบ้านชั่วคราวของบุตรสาวอาศัยอยู่ในที่เดียวกัน ๑ ครอบครัว บุตรสาวอีก ๑ ครอบครัวอยู่ห่างออกไป ครอบครัวของบุตรเหล่านี้ต่างก็มีรายได้น้อยไม่ได้ช่วยเหลือกันในด้านเงินทอง เพราะทุกครอบครัวต้องช่วยเหลือตนเอง นางสาวอุทัยมีที่นาอยู่ ๓ ไร่ มอบให้บุตรสาวเป็นผู้ทำกินโดยขอแบ่งข้าวมาให้บ้างเล็กน้อย ถึงขั้นถวญความละดวงที่มีได้แก่ โทษทัศน์ ดุเย็น สภาพเก่า สภาพทางสังคมได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนด้านหนี้สินภาคประชาชน และเรื่องที่ดินทำกิน สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือที่อยู่อาศัยและมีงานพิเศษทำ รวมทั้งช่วยให้หลานได้เรียนหนังสือตลอดไปทุกาคน

๓. นายล้วน สำริ บ้านเลขที่ ๒๐ อายุ ๕๔ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ อาชีพรับจ้างก่อสร้าง บุคคลในครอบครัวมี ๖ คน คือ ภรรยาชื่อนางระเบียบ อายุ ๕๕ ปี ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ อยู่บ้านเลี้ยงหลาน บุตรสาวและบุตรชายไปทำงานรับจ้างก่อสร้าง ที่เดียวกับนายล้วนสามี แยกครอบครัวกันอยู่แต่ยังช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยประมาณเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทำด้วยไม้ ปลูกสร้างมานานประมาณ ๓๒ ปี เนื้อที่ประมาณ ๒ งาน โดยมีบ้านชั่วคราวของบุตรสาวและครอบครัวที่ปลูก

สร้างใหม่อยู่ในบริเวณเดียวกันด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ โทรทัศน์ จักรยาน และ จักรยานยนต์ สภาพทางสังคมได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มฌาปนกิจ สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนด้านหนี้สินภาคประชาชน และเรื่อง ที่ดินทำกิน สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือคือที่ดินทำกิน เงินสำหรับลงทุน งานพิเศษที่สามารถทำ ได้ที่บ้านหรือใกล้ที่อยู่อาศัย

๔. นางบรรจง เพ็งแจ่ม อายุ ๕๒ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ๔ อาชีพ ทำงานเป็นแม่บ้านบริษัทในเมืองพิษณุโลก บุคคลในครอบครัวมี ๔ คน คือมารดาอายุ ๘๘ ปี และหลานสาว ๒ คนๆแรกเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ คนที่ ๒ เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทำ ด้วยไม้ ปลูกสร้างมานานประมาณ ๘ ปี เนื้อที่ประมาณ ๑ ไร่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม จักรยาน จักรยานยนต์ ตู้เย็น สภาพทางสังคมได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการ เกษตร ๑๐,๐๐๐ บาท ได้ลงชื่อจดทะเบียนช่วยเหลือคนจนด้านหนี้สินภาคประชาชน สิ่ง ที่ต้องการความช่วยเหลือคือ ทุนการศึกษาของหลาน

๕. นางสุนทร อยู่เกิด บังนเลขที่ อายุ ๕๗ ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ที่ ๔ อาชีพรับจ้าง (นวด) มีงานทำเพียงบางวัน ขณะสัมภาษณ์ไม่สบายกำลังต้องการการรักษา บุคคลในครอบครัวมี ๒ คน อยู่กับบุตรชาย อายุ ๓๒ ปี อาชีพรับจ้างทำฝ้ายบ้าน รายได้เฉลี่ย ของครอบครัวประมาณเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท บ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ลักษณะเป็น กระโจมชั่วคราวทำด้วยไม้ ปลูกสร้างมานานประมาณ ๓ ปี เนื้อที่ประมาณ ๕๐ ตารางวา สิ่ง อำนวยความสะดวกที่มีได้แก่ โทรทัศน์ (มีผู้ให้มา) พัดลม จักรยาน สภาพทางสังคมได้เข้าร่วม เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ได้กู้เงินจากกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์ ๑๐,๐๐๐ บาท กู้จากแหล่งทุนนอกระบบ ๑๐,๐๐๐ บาท ได้ลงชื่อจดทะเบียน ช่วยเหลือคนจนด้านหนี้สินภาคประชาชน ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ คือ มีอาชีพประจำทำในหมู่บ้าน ต้องการเรียนนวดแผนไทยเพิ่มเติม

คณะผู้วิจัย

๑. รองศาสตราจารย์ดร.นงศราญ กาญจนประเสริฐ คณะเทคโนโลยีการเกษตร หัวหน้าโครงการวิจัย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนมพร บรรหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร ผู้ร่วมวิจัย
๓. อาจารย์อรพิน เสดละคร คณะเทคโนโลยีการเกษตร ผู้ร่วมวิจัย
๔. อาจารย์สุดารัตน์ สุตพันธ์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร ผู้ร่วมวิจัย
๕. อาจารย์ชุติมา ไชยเชาวน์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร ผู้ร่วมวิจัย
๖. นายชยันต์ ไชยเชาวน์ อาชีพอิสระ ผู้ช่วยวิจัย
๗. นางสาวกัญญา กุลมาก คณะเทคโนโลยีการเกษตร นักศึกษา
๘. นางสาวนภาพร ทองสุคดี คณะเทคโนโลยีการเกษตร นักศึกษา
๙. นางสาวนภาพร ปินสกุล คณะเทคโนโลยีการเกษตร นักศึกษา
๑๐. นายประวัตติ โอเชียว คณะเทคโนโลยีการเกษตร นักศึกษา
๑๑. นายภาณุพล เศรษฐโกมล คณะเทคโนโลยีการเกษตร นักศึกษา
๑๒. นายสุธาชาติ ทุมบัว คณะเทคโนโลยีการเกษตร นักศึกษา
๑๓. นายเดชา แซ่ฮะ ปัตตองค์การบริหารส่วนตำบลมะตุม
๑๔. พนักงานส่วนตำบลมะตุม องค์การบริหารส่วนตำบลมะตุม
๑๕. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมะตุม องค์การบริหารส่วนตำบลมะตุม
๑๖. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลมะตุม
๑๗. ภาควิชาวิจัยในท้องถิ่น เช่น พัฒนาการชุมชน ศพช.เขต ๒ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๒
๑๘. สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น
- ประชาชนกลุ่มอาชีพ ในตำบลมะตุม

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ รองศาสตราจารย์ดร.นงคราญ กาญจนประเสริฐ
Nongkran Kanchanaprasert, Ph.D. Assoc. Prof

การศึกษา

กศ.บ. ภูมิศาสตร์ จศ.ประสานมิตร พ.ศ. 2514
กศ.ม. ภูมิศาสตร์ มศว. ประสานมิตร พ.ศ. 2519
วท.ด. ปฐพีวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2529

ตำแหน่งทางวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2524
รองศาสตราจารย์ สาขาเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2533

ตำแหน่งบริหาร

กรรมการบริหารวิทยาลัยครุศรีธรรมราช พ.ศ. 2529
รองหัวหน้าคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พ.ศ. 2530 วิทยาลัยครุศรีธรรมราช
หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและบริการวิชาการศูนย์วิจัย พ.ศ. 2530 วิทยาลัยครุศรีธรรมราช
หัวหน้าสำนักวิชาการ สหวิทยาลัยพุทธชินราช พ.ศ. 2536 วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม
รองผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา พ.ศ. 2540 สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ พ.ศ. 2542- 2546 สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
กรรมการสภาประจำสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม 2546 – 2547 สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พ.ศ. 2547- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ประสานงานตามโครงการพระราชดำริของสถาบัน 2546 - มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ประวัติงานวิจัย

วิทยานิพนธ์

1. ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อคั่งน้ำตามแม่น้ำเจ้าพระยา จากนครสวรรค์ถึงสมุทรปราการ จำนวน 92 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2519. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)
2. การศึกษาลักษณะวินิจฉัยที่สำคัญในพัฒนาการของดิน และศักยภาพของที่ดินอันดับ อัลฟิซอลส์ และอินเซปติซอลส์ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง จำนวน 483 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2529 (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก)

งานวิจัย

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบส่วนต้นและสภาพชุมชน ของประชากรวัยเจริญพันธุ์กับการวางแผนครอบครัว ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 145 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2523 (วิจัยเดี่ยว : ใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการผู้ช่วยศาสตราจารย์)
2. ศึกษาความต้องการรับบริการจากสถานีถ่ายทอดโทรทัศน์ ของ 9 ของประชากรในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียง จำนวน 165 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2524 (วิจัยเดี่ยว)
3. ศึกษาพฤติกรรมของประชากรผู้ตั้งถิ่นฐานในกรณีกอบรมพัฒนาจิตใต้ ตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง บริเวณจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 147 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2530 (หัวหน้าโครงการ)
4. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและศักยภาพของที่ดินในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 288 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2533 (วิจัยเดี่ยว : ใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการรองศาสตราจารย์)
5. ศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์กล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่อง โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จำนวน 171 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2538 (หัวหน้าโครงการ)
6. การศึกษาลักษณะดินและการใช้ปุ๋ยสำหรับข้าวโพดในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 161 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2540 (วิจัยเดี่ยว)
7. การใช้ประโยชน์ทางยาสมุนไพร : การเจริญเติบโตและผลผลิตของกระชายดำ เมื่อใช้ปุ๋ยแตกต่างกัน จำนวน 123 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2541 (วิจัยเดี่ยว)
8. ศึกษาแนวทางพัฒนาการใช้ที่ดิน และการจัดการดิน บนพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพสูงทางการเกษตร ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 127 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2541 (วิจัยเดี่ยว)

9. ปัจจัยทางกายภาพสำคัญที่มีผลต่อการผลิตพืชเศรษฐกิจ ในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย จำนวน 208 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2543 (วิจัยเดี่ยว)
10. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 107 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2544 (วิจัยเดี่ยว)
11. ศึกษาบทบาทและวิธีการดำเนินงานของประชาคม เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 139 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2544 (วิจัยเดี่ยว) ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ในการประกวดผลงานวิจัย ในงานราชภัฏวิจัยเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชริราชสงคราม (26-29 ก.ย. 45)
12. การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติ ในสถานีนราชภัฏ จำนวน 212 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2544 (วิจัยร่วม)
13. การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 50 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2545 (หัวหน้าโครงการ)
14. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้โดยใช้เทคโนโลยีชาวบ้านของประชากร ในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย จำนวน 273 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2545 (วิจัยเดี่ยว)
15. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนพื้นปี จำนวน 96 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2545 (วิจัยเดี่ยว)
16. การเสริมสร้างคุณภาพและติดตามผลงานวิจัยของอาจารย์ในสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 จำนวน 82 หน้า ปีที่พิมพ์ 2546 (หัวหน้าโครงการ)
17. การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ในการวางระบบการบริหารจัดการวิจัยเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 148 หน้า ปีที่พิมพ์ 2546 (ผู้ดำเนินการวิจัยสถานภาพเลขานุการโครงการ)
18. การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสาเชิงวิสาหกิจชุมชน จำนวน 140 หน้า ปีที่พิมพ์ 2546 (หัวหน้าโครงการ)
19. การพัฒนาเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 106 หน้า ปีที่พิมพ์ 2546 (หัวหน้าโครงการ)
20. การพัฒนาชุดการเรียนการสอนวิชาปฐพีวิทยา จำนวน 3 เล่ม ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2546 (หัวหน้าโครงการ)

21. การวิจัยและประเมินผลโครงการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 94 หน้า ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2546 (หัวหน้าโครงการ)
22. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกหัวปลีของกลุ่มแม่บ้านหนองกุลา ตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก กำลังดำเนินการ พ.ศ. 2547 (วิจัยร่วม)
23. การวิจัยและประเมินโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองในพื้นที่ภาคเหนือ W.R. 2547 (วิจัยร่วม)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University